

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARIN DİJİTAL
OYUN BAĞIMLILIK EĞİLİMLERİ İLE ANNE-
ÇOCUK İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

**TUĞBA EMİROĞLU İLVAN
19711002**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. REMZİYE CEYLAN**

**İSTANBUL
2022**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARIN DİJİTAL
OYUN BAĞIMLILIK EĞİLİMLERİ İLE ANNE-
ÇOCUK İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

**TUĞBA EMİROĞLU İLVAN
19711002
ORCID NO: 0000-0003-2762-4721**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. REMZİYE CEYLAN**

**İSTANBUL
2022**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARIN DİJİTAL
OYUN BAĞIMLILIK EĞİLİMİ İLE ANNE-
ÇOCUK İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

TUĞBA EMİROĞLU İLVAN
19711002

Tezin Savunulduğu Tarih:

Tez Oy Birliği / Oy Çokluğu ile Başarılı Bulunmuştur

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Remziye CEYLAN	
Jüri Üyeleri	: Doç. Dr. Mehmet Nur TUĞLUK	
	Doç. Dr. Leyla ULUS	

İSTANBUL
MAYIS 2022

ÖZ

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARIN DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIK EĞİLİMİ İLE ANNE-ÇOCUK İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Tuğba Emiroğlu İlvan

Mayıs, 2022

Bu araştırmada 48-72 aylık okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ile anne-çocuk ilişkisi ele alınmıştır. Ayrıca çocukların cinsiyeti, yaşı, okul öncesi eğitim alma süresi, devam ettiği okul öncesi eğitim kurum türü, dijital oyun oynama süresi, dijital oyun oynama durumu; annelerin yaşı, öğrenim durumu, çalışma durumu, dijital araç kullanma süresi; aile yapısı, aylık gelir durumu değişkenlerinin çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ve anne-çocuk ilişkisi üzerine etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul ili Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet ve özel anaokulu ve anasınıflarına devam eden toplam 450 çocuk ve annesi oluşturmuştur. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan "Bilgi Formu", Budak (2020) tarafından geliştirilen çocuklar için "Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği", Akgün ve Yeşilirmak (2010) tarafından Türk kültürüne uyarlanan "Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, bağımsız örneklem t-testi analizi, tek yönlü varyans analizi ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Bulgular, çocukların dijital bağımlılık eğilim düzeylerinin çocukların cinsiyetine, çocukların yaşına, çocukların bir günde dijital oyun oynama süresine, çocukların dijital oyun oynama durumuna, çocukların dışarıda zaman geçirme sıklığına, annelerin öğrenim durumuna, annelerin dijital araç kullanma süresine, aile yapısına, ailenin aylık gelir durumuna göre farklılaştığını gösterirken; çocukların okul öncesi alma süresine, devam ettiği okul öncesi eğitim kurum türüne, annelerin yaşına, annelerin çalışma durumuna göre farklılaşmamaktadır. Anne-çocuk ilişkisi ise çocukların cinsiyetine, çocukların yaşına, annelerin çalışma durumuna göre farklılık göstermezken, annelerin çocukla zaman geçirme süresine, ailenin aylık gelir durumuna, aile yapısına ve çocuğun dijital oyun oynama süresine göre farklılık göstermektedir. Son olarak, çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ile anne-çocuk ilişkisi arasında orta düzey pozitif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Anne-çocuk ilişkisi toplam puanlarının yüksek olması olumsuz ilişkiyi gösterdiğinden; çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin artması annelerin çocuklarıyla ilişkisinin olumsuz yönde artması anlamına gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Oyun Bağımlılığı, Anne-Çocuk İlişkisi, Okul Öncesi Dönem

ABSTRACT

EXAMINING THE DIGITAL PLAY ADDICTION TENDENCY OF PRESCHOOL CHILDREN AND THE MOTHER-CHILD RELATIONSHIP

Tuğba Emiroğlu İlvan

May, 2022

In this study, the digital play addiction tendency levels of 48-72 month-old preschool children and the mother-child relationship were discussed. In addition, the effects on children's digital play addiction tendency levels and mother-child relationship were investigated in terms of the variables of the child's gender, age, the duration of preschool education, type of preschool education institution, the duration of playing digital games, the status of playing digital games of the child, age of the mother, mother's graduation status, mother's working status, family structure and mother's use of digital tools. The sample of the study consisted of a total of 450 children and their mothers attending public and private kindergartens and kindergartens affiliated to the Ministry of National Education in Istanbul, Turkey. The research data were collected using the information form prepared by the researcher, the "Digital Game Play Addiction Tendency Scale" for children developed by Budak (2020), and the "Parent-Child Relationship Scale" adapted by Akgün and Yeşilirmak (2010). Descriptive statistics, independent samples t-test analysis, one-way analysis of variance and correlation analysis were used in the analysis of the data. Findings show that children's digital play addiction tendency levels differ according to the gender of children and the age of children, the duration of playing digital games of children, the status of playing digital games of children, the frequency of the children spending time outside, the education status of the mothers, the duration of using digital tools of the mothers, the family structure, the monthly income of the family. On the contrary, children's digital play addiction tendency levels do not differ according to the duration of the children's preschool education, the type of preschool education institution, the age of mothers and the working status of the mothers. The mother-child relationship, on the other hand, does not differ according to the age and gender of the children, and the working status of the mothers, while it differs according to the time spent by the mothers with the child, the monthly income of the family, the family structure and the duration of the child playing digital games. Finally, it was determined that there is a moderate positive relationship between children's digital play addiction tendency levels and mother-child relationship. In short, high mother-child relationship total scores indicate a negative mother-child relationship; the increase in children's digital play addiction tendency levels means that the relationship of mothers with their children increases negatively.

Key Words: Digital Play Addiction, Mother-Child Relationship, Preschool Period

ÖN SÖZ

Yüksek lisans tez sürecim boyunca kendisi ile çalışmaktan büyük mutluluk ve onur duyduğum çok değerli danışmanım Sn. Prof. Dr. Remziye CEYLAN'a ve tez jürimde yer alan Sn. Doç. Dr. Mehmet Nur TUĞLUK ve Sn. Doç. Dr. Leyla ULUS'a değerli katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımdaki en büyük destekçilerim olan annem Mine EMİROĞLU, babam Nabi EMİROĞLU, ablam Tuğçe ÜLKER ve büyük ailemizin küçük üyesi Arda ÜLKER'e teşekkür ederim.

Tanıştığımız günden beri hayatıma neşe katan Öğr. Gör. Kadriye Selin BUDAK'a süreç içinde bana deneyimlerini paylaştığı için teşekkür ederim.

Hayatımı her anlamda kolaylaştıran, stresli zamanlarımda beni rahatlatan, her zaman yanımda olduğunu hissettiğim sevgili eşim İlhan Ogün İLVAN'a sonsuz desteği ve sevgisi için teşekkür ederim.

Araştırmanın veri toplama aşamasında yardımcı olan okul idarecilerine, okul öncesi öğretmenlerine ve desteklerini esirgemeyen tüm annelere katkılarından dolayı en içten teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul; Mayıs 2022

Tuğba Emiroğlu İlvan

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.2.1. Alt Amaçlar.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.6. Tanımlar.....	7
2. İLGİLİ LİTERATÜR	8
2.1. Okul Öncesi Dönemde Dijital Oyun.....	8
2.2. Okul Öncesi Dönemde Dijital Araçlara ve Oyunlara Erişim.....	9
2.3. Dijital Oyunların Çocukların Gelişimleri Üzerindeki Etkileri.....	10
2.3.1. Dijital Oyunların Çocukların Gelişimleri Üzerindeki Olumlu Etkileri ...	10
2.3.2. Dijital Oyunların Çocukların Gelişimleri Üzerindeki Olumsuz Etkileri .	11
2.4. Bağımlılık.....	13
2.4.1. Dijital Oyun Bağımlılığı.....	15
2.4.2. Dijital Oyun Bağımlılığını Etkileyen Faktörler.....	16
2.5. Anne-Çocuk İlişkisi.....	25
2.5.1. Anne-Çocuk İlişkisini Etkileyen Faktörler.....	29
2.6. Dijital Oyun ve Anne-Çocuk İlişkisi.....	33
2.7. İlgili Çalışmalar.....	34

2.7.1. Dijital Oyun ile ilgili Çalışmalar.....	34
2.7.2. Ebeveyn-Çocuk İlişkisi ile İlgili Çalışmalar	40
3. YÖNTEM.....	45
3.1. Araştırma Modeli	45
3.2. Evren ve Örneklem	45
3.3. Veri Toplama Araçları	48
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	48
3.3.2. Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi (DOBE) Ölçeği	48
3.3.3. Çocuk-AnaBaba İlişki Ölçeği (ÇAIÖ).....	49
3.4. Veri Toplama Süreci	50
3.5. Veri Analizi.....	50
4. BULGULAR.....	53
4.1. Dijital Oyun Bağımlılık Eğilim Düzeyine Yönelik Bulgular	53
4.1.1. Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi	54
4.1.1.1. Çocukların Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular	54
4.1.1.2. Çocukların Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular.....	55
4.1.1.3. Çocukların Okul Öncesi Eğitime Devam Etme Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular	56
4.1.1.4. Çocukların Devam Ettikleri Okul Öncesi Eğitim Kurum Türü Değişkenine İlişkin Bulgular.....	57
4.1.1.5. Çocukların Dijital Oyun Oynama Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular	57
4.1.1.6. Çocukların Dijital Oyun Oynama Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular.....	59
4.1.1.7. Çocukların Dışarıda Zaman Geçirme Sıklığı Değişkenine İlişkin Bulgular.....	59
4.1.1.8. Annelerin Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular	60
4.1.1.9. Annelerin Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular	61
4.1.1.10. Annelerin Çalışma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular	62
4.1.1.11. Annelerin Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular	62
4.1.1.12. Aile Yapısı Değişkenine İlişkin Bulgular	63
4.1.1.13. Ailenin Aylık Gelir Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular	64
4.1.1.14. Annelerin Dijital Araç Kullanma Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular.....	65

4.2. Anne-Çocuk İlişkisine Yönelik Bulgular.....	66
4.2.1. Anne-Çocuk İlişkisinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi.....	67
4.2.1.1. Çocukların Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular	67
4.2.1.2. Çocukların Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular.....	68
4.2.1.3. Çocukların Okul Öncesi Eğitime Devam Etme Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular	68
4.2.1.4. Çocukların Devam Ettikleri Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Türü Değişkenine İlişkin Bulgular.....	69
4.2.1.5. Çocukların Dijital Oyun Oynama Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular	70
4.2.1.6. Annelerin Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular	71
4.2.1.7. Annelerin Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular	71
4.2.1.8. Annelerin Çalışma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular	72
4.2.1.9. Annelerin Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular	72
4.2.1.10. Aile Yapısı Değişkenine İlişkin Bulgular	73
4.2.1.11. Ailenin Aylık Gelir Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular.....	74
4.2.1.12. Annelerin Okul Öncesi Dönem Çocuklarıyla Geçirdiği Süre Değişkenine İlişkin Bulgular.....	74
4.3. Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilim Düzeyi ile Anne-Çocuk İlişkisi Arasındaki Korelasyon Analizi	75
5. SONUÇ.....	78
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	78
5.2. Öneriler	95
KAYNAKÇA	98
EKLER.....	114
ÖZ GEÇMİŞ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1:	Araştırmaya Dahil Edilen Çocuklara Ait Kişisel Özelliklerin Dağılımı	45
Tablo 2:	Araştırmaya Dahil Edilen Annelere Ait Kişisel Özelliklerin Dağılımı	46
Tablo 3:	Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyut Puanları ile Çocuk-Anaba İlişki Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyut Puanlarının Normallik Analizi Sonuçları	51
Tablo 4:	Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyut Puanları ile Çocuk-Anaba İlişki Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyut Puanlarının Güvenirlik Analizi Sonuçları	51
Tablo 5:	Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyut Puanlarının Betimleyici İstatistikleri	53
Tablo 6:	Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilim Düzeyleri.....	54
Tablo 7:	Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Çocukların Cinsiyetine Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları	55
Tablo 8:	Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Çocukların Yaşına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları	55
Tablo 9:	Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Çocukların Okul Öncesi Eğitime Devam Etme Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	56
Tablo 10:	Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Çocukların Devam Ettikleri Okul Öncesi Eğitim Kurumu Türüne Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları	57
Tablo 11:	Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Çocukların Dijital Oyun Oynama Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	58
Tablo 12:	Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Çocukların Dijital Oyun Oynama Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları	59
Tablo 13:	Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Çocukların Dışarıda Zaman Geçirme Sıklığına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları	60
Tablo 14:	Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Annelerin Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	60
Tablo 15:	Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları	61

Tablo 16:	Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Annelerin Çalışma Durumuna Göre Bağımsız Örneklemeler T-Testi Sonuçları	62
Tablo 17:	Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Annelerin Çocuk Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	63
Tablo 18:	Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Aile Yapısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	63
Tablo 19:	Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Ailenin Aylık Gelir Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları ...	64
Tablo 20:	Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Annelerin Dijital Araç Kullanma Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	65
Tablo 21:	Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Betimsel İstatistikleri	67
Tablo 22:	Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Çocukların Cinsiyetine Göre Bağımsız Örneklemeler T-Testi Sonuçları.....	67
Tablo 23:	Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Çocukların Yaşına Göre Bağımsız Örneklemeler T-Testi Sonuçları	68
Tablo 24:	Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Çocukların Okul Öncesi Eğitime Devam Etme Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	69
Tablo 25:	Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Çocukların Devam Ettikleri Okul Öncesi Eğitim Kurumu Türüne Göre Bağımsız Örneklemeler T-Testi Sonuçları	69
Tablo 26:	Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Çocukların Dijital Oyun Oynama Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları .	70
Tablo 27:	Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Annelerin Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	71
Tablo 28:	Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Bağımsız Örneklemeler T-Testi Sonuçları.....	71
Tablo 29:	Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Annelerin Çalışma Durumuna Göre Bağımsız Örneklemeler T-Testi Sonuçları.....	72
Tablo 30:	Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Annelerin Çocuk Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	72
Tablo 31:	Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Aile Yapısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	73
Tablo 32:	Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Ailenin Aylık Gelir Durumuna Tek Yönlü Varyans Sonuçları	74
Tablo 33:	Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Çocuklarıyla Geçirdiği Süreye Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	75

Tablo 34: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanları ile Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları.....	76
---	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Çocukların Yaşına Uygun Dijital Araç Kullanım Süresi 19

KISALTMALAR

AAP	: Amerikan Pediatri Akademisi
ANOVA	: Tek Yönlü Varyans Analizi
APA	: Amerikan Psikiyatri Birliği
ASAM	: American Society of Addiction Medicine
ÇAİÖ	: Çocuk-AnaBaba İlişki Ölçeği
DOBE	: Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi
DSM-5	: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 5th ed. (Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı 5. versiyonu)
IGD	: Internet Gaming Disorder
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
YEDAM	: Yeşilay Danışmanlık Merkezi
\bar{x}	: Ortalama
çev.	: Çeviri
<i>p</i>	: Anlamlılık Değeri
n	: Birey Sayısı
ss	: Standart Sapma
diğ.	: diğerleri

1. GİRİŞ

Son yıllarda artış gösteren teknoloji kullanımı, gelişen teknolojilerin büyük bir hızla insan hayatına entegre olmaya devam ettiğini göstermektedir. Ocak 2021'de küresel olarak 4.66 milyar insanın internet kullandığı ve 2020 yılının bu dönemine oranla bu kullanımın %7.3 arttığı ortaya çıkmıştır (WeareSocial, 2021). Günümüzde doğal afet olarak adlandırılacak kadar etkili olan Covid-19 pandemi sürecinin ise internet kullanıcısı sayısı raporlanmasını önemli ölçüde etkilemesi sebebiyle gerçek rakamların daha yüksek olabileceği düşünülmektedir.

İnternet kullanımına ek olarak Covid-19 pandemi sürecinin öncesine kıyasla Türkiye ve Dünya'da çocukların da teknolojik araç kullanma sürelerinin arttığına dikkat çekilmektedir (Güngör ve diğ., 2020; Öztürk Eyimaya, Yalçın Irmak, 2021). Covid-19 pandemi süreci öncesi çocukların ortalama olarak günde iki saatten fazla ekran başında zaman geçirdiği ama pandeminin başlarında bu sürenin yaklaşık altı saate çıktığı saptanmıştır (Seguin ve diğ., 2021). Bir başka çalışmada da pandemi sürecinde, beş yaş çocukların günde yaklaşık iki saat televizyon izledikleri, bir saatten fazla bilgisayar kullandıkları ve toplam olarak ortalama üç saat teknolojik araçlarla vakit geçirdikleri bulunmuştur (Arı Arat, Gülay Ogelman, 2021).

Okul öncesi dönemde çocukların teknoloji kullanımının artmasıyla teknolojik araçların çocukların günlük yaşamlarına etkisi hakkında akademik tartışmalar başlamıştır (Oğuz, 2020). 0-8 yaş küçük çocukların ve ailelerinin akıllı telefon, tablet, bilgisayar ve oyun gibi dijital teknolojilerle ilgili deneyimlerini keşfetmeyi amaçlayan bir raporun sonuçlarına göre, çocuklar medya açısından zengin evlerde büyümekte ve gün içerisinde çeşitli sayıda dijital araçlarla etkileşim halindedir. Aynı çalışmada bazı ebeveynlerin sekiz yaşına kadar olan çocuklar için teknolojilerin risklerini hafife alıyor gibi görüldükleri ortaya çıkmıştır, bu bağlamda ebeveynlerin riskler hakkında daha iyi bilgilendirilmeleri önerilmiştir (Chaudron ve diğ., 2015).

Büyük bir hızla gelişen teknoloji bireyler üzerinde olumsuz birtakım değişiklikler meydana getirmektedir. Örneğin, internete daha fazla zaman ayrıldığında, aile, arkadaşlar ve diğer insanlarla sosyalleşmek ve diğer sosyal aktiviteleri yapmak için

harcanan zaman azalmaktadır (Nie ve Erbring, 2002). Ayrıca, dışarıda oynayan geleneksel oyunların yerini ekran üzerinden oynanan dijital oyunların almasıyla dijital oyun kültürünün oluştuğu görülmektedir (Biricik, 2021). Oyun ve internet kullanımının çeşitli değişkenler açısından incelendiği bir çalışmada, bireylerin oyun oynaması ve internet kullanımının ilişki kalitesi ile arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve oyun kullanımının arkadaşlar ve ebeveynlerle ilişki kalitesinde olumsuz yönde ilişkili olduğunu görülmüştür. Aynı çalışmada internet kullanım amaçlarına göre ebeveyn-çocuk ilişkisinin farklılaştığı; eğlence amaçlı internet kullanımının arkadaşlar ve ebeveynlerle daha zayıf ilişkiler ile bağlantılı olduğu ortaya konulmuştur (Padilla-Walker ve diğ., 2010). Teknoloji kullanımının bir diğer etkisi ise aile bireylerinin ve çocukların dijital araç kullanım süresinin artmasıyla dijital araçlara karşı bağımlılık riski ortaya çıkabilmesidir (Karaboğa, 2019). Oysa ki ebeveynlerin temel görevleri çocuklarının gelişim alanlarındaki ihtiyaçlarını karşılayarak sağlıklı bir birey olarak yetişmesine katkıda bulunmaktır (Öngider, 2013). Küçük çocukların dijital oyun bağımlılığı konusunda ebeveynlere büyük bir görev düşerken, çocukların dijital oyun kullanımı ile annelerin çocuklarıyla ilişkisinin incelenmesi bir gereklilik olarak düşünülmektedir.

1.1. Problem Durumu

Prensky (2001), dijital çağda doğan ve teknolojiyle iç içe büyüyen bireyleri “dijital yerliler” olarak adlandırırken, teknolojiyle daha sonra tanışan ve hızlı bir şekilde gelişmekte olan teknolojiye uyum sağlamaya çalışan bireyleri ise “dijital göçmenler” olarak adlandırmıştır. Özellikle 1980 yılından önce doğmuş olan dijital göçmenler, dijital yerlilerden dijital dünyayı etkin kullanma açısından farklılaşmaktadır (Özdurak Sıngın, 2021b).

Hızla gelişen dijital teknolojinin içine doğup büyüyen ve ‘dijital yerliler’ olarak isimlendirilen çocuklar, gün içinde akıllı cep telefonu, tablet ve bilgisayar gibi çeşitli dijital araçlarla iç içe bulunmaktadır (Öncel, Tekin, 2015). Çocuklar aktif kullanıcıyken ebeveynlerinin internetten uzak durması doğru olmamaktadır (Kaynak İltar, 2019). Dolayısıyla, çocukları dijital kültürden ayrı tutarak yetiştirmek pek mümkün olmadığı için bu kültür içinde yaşayacak çocukların dijital bilincinin oluşturulması konusunda ebeveynlerin hazırlıklı olması önemlidir (Songur, 2019). Okul öncesi dönem çocuğu olan annelerle yürütülen bir araştırmada annelerin çoğu,

çocuklarının zaman geçirmekte oldukları teknolojik araçların içeriklerini kontrol edemediklerini belirtmişlerdir (Arı Arat, Gülay Ogelman, 2021). Özellikle Covid-19 pandemi sürecinde bütün aile bireylerinin bilgisayar, telefon, internet ve televizyon ile geçirdikleri sürenin arttığı görülmektedir (Özyürek, Çetinkaya, 2021). Oysaki ebeveynler, çocuklarına etkili iletişim ve etkileşim yoluyla destek sağlamak ve Covid-19 pandemisinden kaynaklanan karantina süresi boyunca onları kontrolsüz ekran süresinden uzaklaştırmak için en iyi konumdadır (Öztürk Eyimaya, Yalçın Irmak, 2021).

Dijital yerliler olan nitelendirilen çocukların Covid-19 pandemi sürecinde teknoloji ile etkileşimlerini incelerken dijital oyunlara önem verilmelidir. Gelişen teknoloji ile beraber geçmişte oynanan geleneksel oyunların yerini dijital oyunlar almıştır (Çakıcı, 2018). Çocukların gelişim alanları üzerinde dijital oyun oynamanın pek çok etkisi olduğu görülmektedir. Okul öncesi dönem çocukların anneleriyle yürütülen bir çalışmada, çoğu anne çocuğuyla iletişim kuramamasının nedeninin kendisinden kaynaklı olmadığını ifade etmiştir. Çocuğuyla iletişimde dış faktörlerin etkili olduğunu düşünen anneler, çocuğuyla iletişim kuramamasında dijital araçların fazla kullanılmasını bir faktör olarak görmektedir (Kazan, Sarısoy, 2021). Boş vakitlerini çoğunlukla dijital oyunla geçiren çocuklar sosyalleşmede problem yaşayabilmekte ve zaman içinde asosyal bir yapıya bürünebilmektedir (Eni, 2017). Dijital oyun oynayan çocukların sosyal ilişkilerinin bozulmasının yanında bağımlı hale gelmesi gibi problemler de meydana gelebilmektedir. Araştırmalarda dijital oyun bağımlılığının genç bireylerin çevresindeki diğer insanlarla iletişim kurma isteğini azalttığını ve sonuç olarak gençlerin sosyal ilişkileri üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini vurgulanmıştır (Kuss, Griffiths, 2012). Benzer şekilde, dijital oyun bağımlısı olan çocukların sosyal yaşamdan uzaklaşma ve gerçek hayattan uzaklaştığı görülmektedir (Namlı, Tekkurşun Demir, 2020). Okul öncesi dönem çocukların anneleriyle ilişkilerinin sağlıklı olması çocuğun yaşamındaki diğer dönemler için önemli bir temel oluşturduğu vurgulanmaktadır (Öngider, 2013). Dijital oyun oynayan çocukların aileleriyle ilişkilerinin olumsuz yönde etkilenebileceği varsayıldığından araştırmanın temel problemi çocukların dijital oyun bağımlılıkları ile annelerin çocuklarıyla ilişkisinin incelenmesidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının dijital oyun bağımlılık eğilimi ile anne-çocuk ilişkisinin incelenmesi ve çeşitli değişkenlerle ilişkisinin araştırılması amaçlanmaktadır.

1.2.1. Alt Amaçlar

Araştırmanın genel amacı göz önüne alındığında aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- 1) Okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimi ne düzeydedir?
- 2) Okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimi düzeyleri çocukların cinsiyetine, çocukların yaşına, çocukların okul öncesi eğitime devam etme süresine, çocukların devam ettikleri okul öncesi eğitim kurum türüne, çocukların bir günde dijital oyun oynama süresine, çocukların dijital oyun oynama durumuna, çocukların dışarıda zaman geçirme süresine, annelerin yaşına, annelerin öğrenim durumuna, annelerin çalışma durumuna, annelerin çocuk sayısına, aile yapısına, ailenin aylık gelir durumuna, annelerin bir günde dijital araç kullanma süresine göre farklılaşmakta mıdır?
- 3) Annelerin okul öncesi dönem çocuklarıyla ilişkisi ne düzeydedir?
- 4) Anne-çocuk ilişkisi annelerin yaşına, annelerin öğrenim durumuna, annelerin çalışma durumuna, ailenin aylık gelir durumuna, aile yapısına, annelerin günde dijital araç kullanma süresine, çocukların cinsiyetine, çocukların yaşına, çocukların okul öncesi eğitime devam etme süresine, çocukların devam ettiği okul öncesi eğitim kurumunun türüne, günde ne kadar süre dijital oyun oynadığına ve annelerin çocuğuyla vakit geçirme süresine göre farklılaşmakta mıdır?
- 5) Okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimi düzeyi ile anne-çocuk ilişkisi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocukların dijital oyuna bağımlılığı, artan kullanıcı oranı, sağlık ve sosyal yaşam dahil olmak üzere bireyler üzerindeki olumsuz etkileri sebebiyle küresel olarak artan bir endişe kaynağıdır (Keya ve diğ., 2020). Covid-19 pandemi süreci birçok alanda

olduğu gibi aile yapısını ve ilişkilerini önemli ölçüde etkilemiştir. Bu süreçte bir arada olan aile bireylerinin aile içi ilişkilerinin gelişmesinin yanı sıra bu süreç içerisinde uzun süre dijital araç kullanımının bağımlılık problemlerine neden olabileceği belirtilmektedir (Özyürek, Çetinkaya, 2021). Bu bağlamda ailenin yaşadığı yerin sosyal-duygusal-psikolojik özellikleri tüm aile bireylerini doğrudan etkileyebildiği için aile üyelerinin karşılaştıkları sorunlara çözüm bulmak için bir araya gelerek birbirlerine destek olmaları önemli görülmektedir (Uzun ve diğ., 2021).

Türkiye’de gerçekleştirilen dijital oyun bağımlılığına yönelik çalışmaların örneklem grubu incelendiğinde çalışmaların; ilkokul (Sallayıcı, Yöndem, 2019; Erboy, Akar Vural, 2010; Oral, 2018), ortaokul (Küçük, Çakır, 2020; Hazar ve diğ., 2020; Karaman Yaşar, 2019; Orhan, 2018), lise (Göymen, Ayas, 2019; Eni, 2017; Uslu, 2019), üniversite (Aktaş, Bostancı Daştan, 2021; Karataş, 2021; Orak ve diğ., 2021; Yalçın, Bertiz, 2019) öğrencileriyle gerçekleştirildiği görülmüştür. Ayrıca annelerin teknolojik bağımlılıklarının (Yazıcı, Özcan, 2021), öğretmenlerin oyun bağımlılık düzeylerini yordayan değişkenlerin (Aydın, Horzum, 2015), öğretmen adaylarının internet bağımlılıklarının (Ateş, 2016), öğretmen ve yöneticilerin dijital bağımlılık düzeylerinin (Yılmaz, 2019) incelendiği çalışmalar da mevcuttur. Okul öncesi dönemde ise bu konuda yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Okul öncesi dönemde çocukların dijital oyun bağımlılıkları ile çocukların duygusal zekalarının (Ünsal, 2019) ve çocukların problem davranışlarıyla ilişkisinin (Budak, 2020) incelendiği çalışmaların gerçekleştirildiği saptanmıştır.

Annelerin çocuklarıyla ilişkisine yönelik ise anne-çocuk ilişkisi ile çocukların duygu düzenleme becerilerinin (Arslan Özkılıç, 2021), annelerin sosyal problem çözüme becerilerinin (Cartıllı, Bedel, 2015), annelerin etkili iletişim becerilerine yönelik bilgilerinin ve etkili iletişim yöntemlerini kullanmalarına yönelik bakış açılarının (Kazan, Sarısoy, 2021), ebeveynlerin özyeterlilik algısının (Demirtaş Zorbaz, 2018), çocukların internet kullanımlarının (Yaylacı, 2019), çocukların ahlaki ve sosyal kurallara karşı anlayışlarının (Özyürek, Tezel Şahin, 2015) incelendiği çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Aynı zamanda anne-çocuk ilişkisinin bazı değişkenler açısından incelendiği (Kök, Ünal, 2018; Saygı, Uyanık Balat, 2013) ve metasentez (Kırman, Doğan, 2017) çalışmalarının da yürütüldüğü göze çarpmaktadır.

Çeşitli araştırmacılar ebeveynlerin dijital oyun bağımlılığı seviyesini düşürmede önemli rolü olduğunu ifade etmiştir (Lee, Kim, 2017). Ebeveyn-çocuk yakınlığı ve

çocukların video oyun davranışlarının incelendiği bir çalışmada ebeveyn-çocuk yakınlığının dijital oyun bağımlılığın azalması ile ilişkili bulunduğu görülmüştür (Choo ve diğ., 2015). Literatür incelendiğinde, okul öncesi dönemde dijital oyun bağımlılığı ve anne-çocuk ilişkisi kavramlarını ele alan çalışmaların yetersizliği sebebiyle bu araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmalarda çocukların Covid-19 pandemi sürecinde ekran başında kalma sürelerinin arttığı görülmektedir (Arı Arat, Gülay Ogelman, 2021; Seguin ve diğ., 2021). Bu nedenle okul öncesi dönem çocukların ve ailelerin oldukça etkilendiği Covid-19 pandemi sürecinde okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyi ile anne-çocuk ilişkisini belirleyerek çocukları ve anneleri bu doğrultuda destekleyebilmek için çalışma bulguları önem arz etmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın varsayımları aşağıdaki maddelerde sunulmuştur:

- Okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılıkları “Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği” ile, anne-çocuk ilişkisinin ise “Çocuk-AnaBaba İlişki Ölçeği” ile ölçüldüğü varsayılmıştır.
- Annelerin “Demografik Bilgi Formu”, “Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği” ve “Çocuk-AnaBaba İlişki Ölçeği” sorularını yanıtlarken gerçek düşüncelerini yansıttıkları ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki maddelerde sunulmuştur:

- Bu araştırma, 2020-2021 eğitim ve öğretim yılı İstanbul ili ilçelerinde MEB’e bağlı anaokulları ve anasınıflarında okul öncesi eğitime devam eden, tipik gelişim gösteren 48-72 aylık okul öncesi dönem çocuklar ve anneleri ile yapılmıştır.
- Bu araştırma, okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerini ve annelerin çocuklarıyla ilişkisini anlamaya ışık tutmaktadır. Fakat, bulguların okul öncesi dönemde çocukları ve okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin tamamına genellenemez.

- Bu araştırma, çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ve annelerin çocuklarıyla ilişkileri araştırmada kullanılan çocuklar için geliştirilen “Dijital Oyun Bağımlılıkları Eğilimi Ölçeği” ve annelerin “Çocuk-AnaBaba İlişki Ölçeği” veri toplama araçlarının ölçtüğü bilgilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Araştırmada kullanılan temel kavramlar ve terimler tanımlarıyla birlikte aşağıda sunulmuştur:

Dijital Oyun, bir arayüz aracılığıyla etkileşime geçilen, çevrim içi veya çevrim dışı oynanabilen, kullanıcı sayısının tek veya çoklu olabildiği elektronik oyunlardır (Bozkurt, 2014).

Bağımlılık, genetik, çevre ve bireylerin yaşam deneyimleri arasındaki etkileşimleri içeren tedavi edilebilir, kronik bir hastalıktır (ASAM, 2019).

Dijital Oyun Bağımlılığı, sosyal/duygusal problemlere neden olmasına rağmen bireylerin bilgisayar ya da video oyunlarını aşırı ve kompulsif düzeyde kullanması ve aşırı kullanımı kontrol edememesidir (Lemmens ve diğ., 2009).

Anne-Çocuk İlişkisi, annelerin çocuklarıyla paylaştığı karşılıklı ilişkidir (Bartan, 2010).

2. İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölümde okul öncesi dönemde dijital oyun, dijital oyun bağımlılığı, anne-çocuk ilişkisi ve bu alanlarda yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Okul Öncesi Dönemde Dijital Oyun

International Play Association (IPA), çocukların oyununu; çocukların kendileri tarafından başlatılan, kontrol edilen ve yapılandırılan davranış, etkinlik veya süreçler olarak tanımlamıştır (IPA, 2014). Oyun sadece eğlenceli bir etkinlik olmaktan ziyade çocukların öğrenmesi, gelişmesi ve keşfetmesi için temel bir yoldur. Bir başka deyişle oyun, çocukların çevreleriyle etkileşim içinde bulunmasının bir yolu olarak ifade edilebilir (Arslan Çiftçi, Önder, 2020). Bornstein ve Putnick (2012), okul öncesi dönem çocukların oyun oynayabilecekleri bir ortam sunmanın çocukların gelişimi için önemli olduğunu vurgulamıştır.

Teknolojinin gelişmesiyle beraber bire-bir etkileşimin ön planda olduğu geleneksel oyunlardan ziyade oyunlar dijital bir hale bürünmüştür (Tuna Uysal, Tan Eren, 2019). Aynı zamanda küçük yaşlarda tercih edilen geleneksel oyunların yerini çocukların yaşlarının artmasıyla beraber teknolojik araçlarla oynanan oyunlar almaktadır (Sapsağlam, 2018).

Dijital oyun, bir arayüz aracılığıyla etkileşime geçilen, çevrim içi veya çevrim dışı oynanabilen, kullanıcı sayısının tek veya çoklu olabildiği elektronik oyunlardır (Bozkurt, 2014). Bir başka deyişle akıllı telefon, oyun konsolu, tablet, bilgisayar gibi dijital araçlarla oynayan oyunlar dijital oyun olarak tanımlanabilmektedir (Whitton, 2010). Etkileşimli çevrimiçi oyunlarda kullanıcılar diğer kullanıcılarla görsel, sesli ve yazılı olarak iletişim kurabilirler (Kocatürk, İnan Kaya, 2019). Aynı zamanda dijital oyunlarda oluşturulan yeni kimliklerle oyunculara deneme yanılma yoluyla problem çözme fırsatı sunulmaktadır (Bayındır, Abidin Mısırlı, 2020).

2.2. Okul Öncesi Dönemde Dijital Araçlara ve Oyunlara Erişim

Okul öncesi dönemde çocukların dijital araçlara erişimi ve bu araçları kullanma durumlarını tanımlama konusunda ebeveynlere önemli bir görev düşmektedir. Ebeveynlerin dijital teknolojiyle ilgili tutumları ve deneyimlerinin incelendiği bir raporda 5-11 yaşlarında çocuğu olan ebeveynlerin yaklaşık %44'ü, çocuklarının bir masaüstü/dizüstü bilgisayar veya oyun cihazı kullandığını ya da bunlarla etkileşime girdiğini ifade etmektedir. Yine aynı çalışmaya göre, bir çocuğun kendi tabletine sahip olması için uygun yaş sorulduğunda ebeveynlerin %65'i, 12 yaşından önce çocuğun kendine ait tablet bilgisayarının olmasının kabul edilebilir olduğunu belirtmiştir (Auxier ve diğ., 2020). Bir başka çalışmada ise birçok çocuğun tablet veya dizüstü bilgisayar kullandığı ve evde tabletlere erişimi olan beş yaş altı çocukların yaklaşık üçte birinin kendi tabletinin olduğunu bulunmuştur (Marsh ve diğ., 2015).

Çocuklarda teknoloji kullanımı çok küçük yaşlarda başlamaktadır. Araştırmacılar, bir çocuğun doğumundan 8 yaşına kadar yaklaşık olarak iki buçuk saat dijital ekran kullandığını ortaya koymaktadır. Aynı çalışma düşük gelirli hanelerdeki çocukların %37'sinin evlerinde bilgisayar olmadığını gözler önüne sermektedir. Buna rağmen düşük gelirli ailelerdeki çocuklar, yüksek gelirli ailelerdeki çocuklara göre günde ortalama yaklaşık iki saat daha fazla ekran kullanmaktadır (Rideout, Robb, 2020). 3-7 yaş arası çocuklarla yürütülen bir çalışmada, çocukların günde ortalama bir saat çevrimiçi olarak vakit geçirdiği ve 45 dakikadan fazla dijital oyun oynadığı bulunmuştur (OfCom, 2017). Araştırmacılar çocukların ilk kez dijital oyun oynama yaşının 1-4 yaş aralığında gerçekleştiğini ortaya koymuştur (Toran ve diğ., 2016).

Evlerde internetle birlikte akıllı telefon, bilgisayar ve tablet gibi dijital araçların bulunmasının çocukların kolay bir şekilde istediği oyunu oynamasına fırsat verdiği araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (Cengiz Saltuk, Erciyas, 2020). Birçok araştırmacı tarafından çocukların dijital oyunlara erişmek için kullandıkları dijital araçlar incelenmiştir. Okul öncesi dönem çocukların oynadığı dijital oyunların belirlenmesi amacıyla 4-6 yaş grubundan toplam 315 çocukla görüşmelerin gerçekleştirildiği bir çalışmada, çocukların en fazla cep telefonu (%33) daha sonra ise tablet (%29) aracılığıyla dijital oyun oynadığı görülmüştür (Üstündağ, 2019). Özkılıç-Kabul (2019) ise çocukların %73.9'unun tabletle %80.4'ünün de akıllı

telefonla oyun oynadığını saptamıştır. Başka bir çalışmada çocukların dijital oyunları hangi araçlarla oynadıkları sorulduğunda; 21 çocuğun ebeveyninin telefonundan, 14 çocuğun bilgisayardan ve 10 çocuğun tableten oyun oynadıkları görülmüştür (Biricik, Atik, 2021).

Covid-19 pandemi sürecinde uygulanan tedbirlerden biri olan okulların kapanmasıyla, çocuk ve ergenlerin zamanlarının çoğunu kapalı mekanlarda geçirmek zorunda kaldıkları ve bu durumla birlikte çocuklar arasında dijital oyun oynamanın arttığı, dolayısıyla dijital araçları oldukça kullanan çocuk ve ergenlerin bu kapanma dönemlerinde dramatik olarak artış gösterdiği vurgulanmaktadır. Araştırmacılara göre uzun süren sosyal izolasyon ve teknolojiye dayalı aktiviteler sağlıksız bir yaşam tarzını pekiştirerek ve birçok sağlık sorunu oluşmasına yönelik bir tehdit oluşturmaktadır (Dhakal, Dhakal, 2020). Bir başka çalışmada da Covid-19 pandemi sürecinde çevrimiçi oyun oynamaya yönelik katılımın arttığı saptanmıştır (King ve diğ., 2020). Covid-19 pandemi sürecinde ebeveynlerin evde oyun oynama hakkındaki fikirlerinin incelenmesi amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Çalışma sonucunda ebeveynler çocuklarının oyunlarını en fazla telefon, en az ise bilgisayarda oynamayı tercih ettiklerini belirtmiştir (Mart, Kesicioğlu, 2020).

2.3. Dijital Oyunların Çocukların Gelişimleri Üzerindeki Etkileri

Dijital oyunların çocukların gelişimleri üzerindeki etkileri olumlu ve olumsuz olarak ikiye ayrılmaktadır.

2.3.1. Dijital Oyunların Çocukların Gelişimleri Üzerindeki Olumlu Etkileri

Dijital oyunların çocukların gelişimlerine *olumlu etkileri* çeşitli çalışmalar tarafından incelenmiştir.

2018 yılında Ankara’da Sağlık Bakanlığı Sağlık Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü tarafından Türkiye’de dijital oyun bağımlılığı hakkında mevcut durumu saptamak ve bu duruma yönelik çözüm önerileri sunmak için “Dijital Oyun Bağımlılığı Çalıştayı” düzenlenmiştir. Dijital Oyun Bağımlılığı Çalıştayı, çocukların yaş ve gelişimsel düzeyine uygun, eğitici özellik taşıyan ve şiddet içerikli olmayan dijital oyunların kontrollü bir şekilde oynanmasının çocukların yararına olabileceğini ifade etmiştir. Kısacası, dijital oyunların yararlarından bahsedilirken oyunların içeriğine, yaşa uygunluğuna ve ne kadar süre oyun oynandığına odaklanılmaktadır. Çalıştay

raporuna göre dijital oyunlar, çocukların sosyal becerilerini geliştirir ve yardımlaşma, iş birliği, paylaşma gibi davranışlarını arttırır. El-göz koordinasyon sağlayarak çocukların ince motor ve görsel dikkat becerilerini geliştirir. Dijital oyun oynayan çocuklar yeni bilgiler edinirler. Dijital oyunlarla çocukların problem çözme becerisi ve yaratıcılık gibi becerilerini desteklenir. Çocuklar, hızlı düşünme ve çabuk karar verebilme becerisini geliştirir. Başarı duygusu hisseden çocukların öz güven duygusu güçlenir. Eğitsel içerikli olan dijital oyunlar ise öğrenme gücünü yaşayan çocukların öğrenme çıktılarını kazanmasını destekler (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2018).

Çalıştay raporuna ek olarak, çocukların dijital araçla vakit geçirmelerine yönelik ebeveynlerin değerlendirmelerinin alındığı pek çok çalışma bulunmaktadır. Örneğin, Durmuş ve Övür (2021) çocukların medya kullanma alışkanlıklarını ve bunları etkileyen faktörleri incelemek için ebeveynlerle bir çalışma yapmıştır. Ebeveynlerin %62'si okul öncesi dönem çocuklarının bilgisayar, oyun konsolu, tablet, akıllı telefon gibi dijital araçlarla belirli süreleri aşmamaları koşuluyla vakit geçirmesini sakıncalı bulmadıklarını ifade etmiştir. Ebeveynlerin %32'si yaşına uygun içeriklerin çocuğunun gelişimine katkı sağladığına ve %26'sı çocuğunun hayal dünyasının genişlediğine vurgu yapmıştır. Ayrıca, Fidan ve diğerleri (2021), ebeveyn bakış açısından dijital oyunları incelemiştir. Dijital oyunları yararlı gören ebeveynler, dijital oyunların zekayı geliştirdiğini, eleştirel düşünce ve teknolojiyi kulanma becerisi kazandırdığını savunmaktadır. Ek olarak başka bir çalışmada, dijital oyunların çocukların dil gelişimini olumlu yönde etkileyeceği savunulmaktadır (Greenfield, 1994).

2.3.2. Dijital Oyunların Çocukların Gelişimleri Üzerindeki Olumsuz Etkileri

Dijital oyunlar çocuklar üzerinde pek çok olumlu etki kazandırmasına olanak sağlasa da pek çok *olumsuz etkiyi* de içinde barındırmaktadır. Benzer şekilde Songur (2019) da içinde pek çok imkân barındıran ve fırsat sunan dijital teknolojilerin diğer yandan da birtakım riskler içerdiğini ifade etmiştir.

Sosyoduygusal gelişim açısından, internet üzerinden dijital oyun oynamanın diğer insanlarla ve diğer faaliyetler için harcanan zamanı değiştirdiği görülmektedir (Chai ve diğ., 2011). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynler ile yapılan bir çalışmada ebeveynler, çocukların cep telefonu ve tablet kullanımının sosyalleşme eksikliği ve olumsuz davranışların modellenmesi gibi çocuklar üzerinde olumsuz

etkileri olabileceğini ifade etmiştir (Ateş, Durmuşoğlu Saltalı, 2019). Auxier ve diğerleri (2020) tarafından yapılan başka bir çalışmada ebeveynler, akıllı telefonların çocukların kişilerarası becerileri üzerindeki etkisinden endişe duymaktadır. Ebeveynlerin %71'i ise 11 yaş ve altındaki çocukların akıllı telefon kullanmalarının etkili sosyal becerileri öğrenme yeteneklerine az ya da çok zarar vereceğini söylemektedir. Benzer şekilde, Gürcan ve diğerleri (2008), dijital oyun bağımlılığının aile ilişkilerinde ve sosyal ilişkilerde azalma gibi sorunlara neden olduğunu ifade etmektedir. Sadece aile ilişkilerinde değil, fazla düzeyde video oyunu kullanımı akran ilişkilerinde problemler görülmesiyle de ilişkilendirilmektedir (Kovess-Masfety ve diğ., 2016). Dijital oyunların çocukları şiddete yönlendirebildiği (Anderson ve diğ., 2004) ve çocukların saldırgan davranışlar göstermesine yol açabildiği başka bir çalışmada vurgulanmıştır (Tuna Uysal, Tan Eren, 2019). Kısacası, çocukların oyunlara karşı bağımlılığı çocukların sosyal yeterliliklerini zayıflatabilen bir unsur olabilir (Zamani ve diğ., 2010).

Çocukların tablet, akıllı telefon, bilgisayar ve oyun konsolu gibi dijital araçların kullanılmasının çocuklarda dikkat dağınıklığı ve ebeveyni konuşurken dinlememesi gibi etkilerinin olduğu bulunmuştur (Durmuş, Övür, 2021). Başka bir çalışmada ise anneler; 5-6 yaş grubu çocuklarının internette fazla oyun oynamaları sonucunda dış uyaranlara karşı tepkisizlik, anne-babaya karşı gelen davranışlar sergileme, konuşmada ve kendini ifade etme şekillerinde değişiklik gibi etkilerinin olduğu görülmüştür (Kazan, Sarısoy, 2021). Gözüm ve Kandır (2020) tarafından yapılan bir başka çalışmada 60-72 aylık okul öncesi dönem çocukların dijital oyun oynama süresinin artmasıyla konstrasyon puan ortalamalarının azaldığı görülmüştür.

Motor gelişim açısından dijital oyunların olumsuz etkileri incelendiğinde, Özdurak-Sıngın (2021a) gelişen teknolojiyle birlikte hayatımıza giren dijital oyunların çocukların fiziksel aktivite düzeylerini düşürdüğünü ifade etmiştir. Ateş ve Durmuşoğlu-Saltalı (2019) ise okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerle yürüttüğü çalışmada çocukların cep telefonu ve tablet kullanımının hareket eksikliğine neden olacağını vurguladıklarını ortaya koymuştur. Ek olarak, çocuklarda beden duruşlarında bozukluklar, kas-iskelet sistemlerinde problemler, halsizlik, kaslarda ağrı veya sertleşme (YEDAM, 2021), uyku bozuklukları (Bal, Okkay, 2021), obezite riski, baş ağrısı, gözlerin yanması ve kuruması (Mustafaoğlu, Yasacı, 2018) gibi olumsuz etkiler görülebilmektedir.

Dijital oyun oynamanın okul öncesi dönem çocukların gelişimlerine yönelik etkilerinin ebeveynlerin bakış açısıyla incelendiği çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Mustafaoğlu ve Yasacı (2018) dijital oyunların çocuklara etkilerini incelemek amacıyla ebeveynlerle görüşmeler yapmıştır. Ebeveynler dijital oyunların çocukların ruhsal sağlıklarına etkilerini depresyon, anksiyete, okul ve aile içi iletişimde azalma ve dijital oyun bağımlılığı olarak ifade etmişlerdir. Yapılan başka bir çalışmada da okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin %35'i çocuklarının dijital araçlarla vakit geçirmelerinin bağımlılık yaratmasından korktuğunu belirtmişlerdir (Durmuş, Övür, 2021). Ailesinden yeterince ilgi göremeyen ve birtakım psikolojik ihtiyaçları karşılanamayan çocukların ihtiyaçlarını internette karşılamaya çalıştıklarını ve bununla beraber internet kullanımlarının pekiştirilip bağımlılık haline gelebileceği düşünülmektedir (Ak ve diğ., 2019). Çocukların teknolojik araç kullanımlarını incelemek amacıyla 0-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerle yürütülen bir çalışmada; ebeveynlerin yarısı çocuklarının herhangi bir teknolojik alete bağımlı olmadığını düşünmektedir. Diğer yandan, çocuklarının bazen bağımlı ya da bağımlı olduğunu düşünen ebeveynlerden bazıları tablete (%27.9), bazıları ise çocuklarının cep telefonuna (%21.3) bağımlı olduğunu düşünmektedir (Aral, Doğan Keskin, 2018).

Dijital oyun oynamanın okul öncesi dönem çocukların gelişimlerine yönelik etkilerinin ebeveynler bakış açısıyla incelenen çalışmalara ek öğretmenlerin de görüşlerine başvurulmuştur. Okul öncesi öğretmenleri 3-6 yaş okul öncesi dönem çocukların genel olarak akıllı cihaz kullanımının çocuklar üzerinde olumsuz etkiler bıraktığını ifade etmiştir. Olumsuz öğretmen görüşlerinde teknoloji bağımlılığı, uyku problemleri, yeme bozukluğu gibi sağlık problemleri yer almaktadır (Şalcı ve diğ., 2018). Sonuç olarak, yapılan çeşitli araştırmalarda dijital oyunların hareket eksikliği (Ateş, Durmuşoğlu Saltalı, 2019; YEDAM, 2021), akran ilişkilerinde sorunlar (Kovess-Masfety ve diğ., 2016), şiddete yönlendirme (Anderson ve diğ., 2004) saldırganlık (Tuna Uysal, Tan Eren, 2019), bağımlı olma (Durmuş, Övür, 2021; Mustafa, Yasacıoğlu, 2018) gibi olumsuz etkilerinden bahsedilmektedir.

2.4. Bağımlılık

American Society of Addiction Medicine (ASAM) bağımlılığı; genetik, çevre ve bireyin yaşam deneyimleri arasındaki karmaşık etkileşimleri içeren tedavi edilebilir,

kronik bir tıbbi hastalık olarak tanımlamıştır. Bağımlı bireyler, kendilerine zararlı sonuçları olmasına rağmen genellikle devam eden ve zorlayıcı hale gelen maddeler kullanır veya davranışlar sergiler (ASAM, 2019). Genel olarak bağımlılık, bireylerin kullandığı bir araç veya eylem üzerinde kontrolünü kaybetmesi olarak ifade edilebilir. Bazı araştırmacılar bağımlılığın tanımlanabilmesi için kullanılacak üç önemli kriter olduğunu ifade etmiştir:

1. İstenilen şeye karşı gösterilen çok güçlü bir istek
2. İstenilen şeye karşı kontrolü kaybetmek
3. İstenilen şeye ulaşmak/sahip olmak için büyük ölçüde ısrar etmek (Shaffer ve diğ., 2000).

Bireylerin yaşadığı bağımlılık genel olarak fiziksel ve davranışsal bağımlılık olarak iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Herhangi bir madde kullanmayan ama madde kullanan bireylerde görülen istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını sağlayan alışkanlıklar *davranışsal bağımlılık* olarak ifade edilebilir. Kumar, aşırı yeme ve internet bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıklar, bireyin herhangi bir madde bağımlısı olmamasına rağmen bireylerin o davranışa ya da davranışı canlandırarak yaşadığı duyguya bağımlı olduklarını ifade etmektedir (Alavi ve diğ., 2011). Diğer yandan, Kardefelt-Winther ve diğerleri (2017) ise ‘davranışın doğrudan bir sonucu olarak önemli fonksiyonel bozukluk’ ve ‘zamanla kalıcılık’ olarak sadece iki bileşene odaklanan davranışsal bağımlılık tanımını önermiştir. Araştırmacılara göre davranışsal bağımlılığın tanımı aşağıda belirtildiği gibidir:

“Önemli zarara veya sıkıntıya yol açan tekrarlanan bir davranış. Davranış kişi tarafından azalmaz ve önemli bir süre boyunca devam eder. Zarar veya sıkıntı, işlevsel olarak bozucu niteliktedir” (s. 1710).

Yukarıda belirtilen bağımlılık tanımlarından da anlaşılacağı üzere bağımlılık, bireyler üzerinde pek çok etkisi olmasına rağmen tedavi edilebilir bir hastalıktır. Bu bağlamda bağımlılığa karşı mücadele verme amacıyla çalışmalar yürüten kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Örneğin Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM), ilgili uzmanların sosyal ve psikolojik destek sağladığı ve bağımlılığa karşı mücadele veren bir merkez olarak görev yapmaktadır. YEDAM bağımlılık türlerini; tütün bağımlılığı, alkol bağımlılığı, madde bağımlılığı, kumar bağımlılığı ve teknoloji bağımlılığı olarak beş ayrı kategoride sunmaktadır. İnternet ve teknoloji bağımlılığı,

diğer bağımlılık türlerine benzer olarak bireyin bağımlısı olduğu teknolojik araca ulaşamadığında yaşamış olduğu durum olarak tanımlanmaktadır (YEDAM, 2021). Ayrıca, T.C. Kalkınma Bakanlığı'nın On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Sağlıklı Yaşam ve Bağımlılıkla Mücadele Çalışma Grubu Raporu'na göre, "Davranışsal Bağımlılıklar" kapsamında teknoloji bağımlılığı ve teknoloji bağımlılığı ile ilişkili olan dijital oyun bağımlılığı başlığının ele alınması bağımlılık ile mücadelede önemli olarak görülmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018).

2.4.1. Dijital Oyun Bağımlılığı

Dijital oyun bağımlılığı farklı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Örneğin; Lemmens ve diğerleri (2009) tarafından oyun bağımlılığını ölçmek için güvenilir ve geçerli bir ölçek sunmak amacıyla gerçekleştirilen çalışmada *oyun bağımlılığı*, sosyal veya duygusal sorunlara yol açan bilgisayar veya video oyunlarının aşırı ve kompulsif kullanımı ve bu sorunlara rağmen oyuncunun aşırı kullanımını kontrol edememesi olarak tanımlanmıştır. Diğer yandan Horzum (2011), oyuncunun bir oyunu bırakamamasını, sürekli olarak oyunu düşünmesi ve oyunla ilgilenmesini *bilgisayar oyunu bağımlılığı* olarak ifade etmiştir. Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) ise 2013 yılında yayımladıkları DSM-V'te *Internet Gaming Disorder (IGD)* olarak tanımladıkları İnternet Oyunu Oynama Bozukluğu için dokuz tanı kriteri önermiştir. Önerilen kriterler aşağıdaki gibi listelenmiştir:

1. İnternet oyunlarıyla meşgul olma
2. İnternet üzerinden oyun oynanmadığında yoksunluk belirtileri
3. İnternet oyunlarına giderek artan bir şekilde zaman ayırma ihtiyacı
4. İnternet oyunlarına katılımını kontrol etmeye yönelik başarısız girişimler
5. İnternet oyunları haricinde önceki ilgi alanlarına karşı ilgi kaybı
6. Psikososyal sorunların farkında olunmasına karşılık internet oyunlarını aşırı kullanmaya devam etme
7. İnternet oyunlarını kullanma süresi hakkında çevresini kandırma
8. İnternet oyunlarını olumsuz ruh halinden ve duygu durumlarından kaçma için kullanma
9. İnternet oyunlarını kullanma sebebiyle yaşamındaki iş, ilişki, kariyer ya da eğitim gibi imkanları kaybetme (APA, 2013).

Yalçın-Irmak ve Erdoğan (2016)'a göre, dijital oyun bağımlılığı oyuncuların oyunda geçirdiği süre yerine ortaya çıkan olumsuz sonuçları ifade etmektedir. Bazı araştırmacılar, problemlili oyun oynayan bireylerin yaşamlarında ortaya çıkan sorunları fark etmelerinden sonra bile davranışlarını kontrol edemediklerini, oyun oynamadıkları zamanlarda oyun oynamayı hayal ettiklerini, yine bu zamanlarda sinirli ve huzursuz olma gibi belirtiler yaşadıklarını, bir süreliğine de olsa oyun oynamayı bıraksalar dahi daha sonra benzer yoğunlukta tekrar başladıklarını ifade etmiştir (Király ve diğ., 2015).

Çalışmalardan elde edilen tanı kriterleri ve bireylerde ortaya çıkan olumsuz sonuçlar incelendiğinde, teknolojiyle iç içe olan küçük çocukların bağımlılık eğilimlerinin tespiti hususunda ebeveynlerine önemli bir görev düşmektedir. Bu bağlamda dijital teknolojilerin çocukları olumlu ya da olumsuz olarak nasıl etkilediği ebeveynler tarafından gözlemlenmelidir. Ebeveynlerin çocukların dijital teknolojilere bağımlı olma ihtimalleri konusunda şüphe duymaları için çocuğun teknoloji kullanma süresi, günlük aktivitelerden vazgeçilmesi ve teknoloji kullanma süresinin devamlı olarak artması, teknoloji kullanma süresi engellendiğinde veya sınırlandığında çocuğun huzursuzluk seviyesi ve öğretmen, akran ve ebeveyn gibi dış çevreden gözlemlenebilen okul ve sosyal hayatta değişiklikler gibi kriterlere önem vermeleri gerekmektedir (Yıldırım, 2018). Araştırmacılar çocukların internete karşı bağımlılık oluşturmamaları için ailelere bazı öneriler sunmaktadır (Ak ve diğ., 2019):

- Tablet, akıllı telefon ve oyunları küçük çocuklar için oyalama aracı olarak kullanmayın.
- İnternet kullanımı ve süresi konularında ebeveyn olarak çocukla beraber kurallar koyun.
- Çocuklarınıza örnek olun.
- İnternet dışında çeşitli seçenekler olduğunu hatırlatmak için çocuklarınızla beraber farklı sosyal etkinlikler planlayın.
- Çocuklarınıza doğru internet kullanımı hakkında uzmanlardan bilgilendirme almasına yardımcı olun.

2.4.2. Dijital Oyun Bağımlılığını Etkileyen Faktörler

Çocukların dijital oyun bağımlılık düzeylerinin incelendiği çalışmalarda bazı değişkenlerin ele alındığı görülmektedir. Araştırmalarda bu değişkenlerin çocukların

dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerine yönelik etkisi sorgulanmıştır. Sorgulanan her bir değişkene ait çalışmalara aşağıda değinilmiştir:

Çocukların cinsiyeti, çocukların dijital oyun bağımlılığı hakkında en çok incelenen değişkenlerden biridir. Okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin incelendiği bir çalışmada erkek çocuklarının kız çocuklarına göre bağımlılık eğilimleri daha yüksek olduğu bulunmuştur (Budak, 2020). Güzen (2021) tarafından Covid-19 pandemi öncesi ve sonrası okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğiliminin karşılaştırıldığı bir başka çalışmada da erkek çocuklarının kız çocuklarına göre bağımlılık eğiliminin daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, ilköğretim kademesindeki öğrencilerde de erkek öğrencilerin kızlara göre daha fazla bağımlı olduğu görülmüştür (Erboy, Akar Vural, 2010). Bu bağlamda bazı araştırmacılar, çocukların cinsiyetine göre dijital oyun ve bilgisayar oynama sürelerinin farklılaştığını ortaya koymuştur. Örneğin, erkek çocukları kız çocuklarına kıyasla daha fazla bilgisayarda oynamaktadır (Hu ve diğ., 2018). Yine başka bir çalışmada, erkek çocuklarının kız çocuklarına göre dijital oyun oynamaya daha sık vakit ayırdığı görülmektedir (Nikken, Schols, 2015). Dolayısıyla dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri çocukların cinsiyetine göre önemli bir değişken olarak ifade edilebilir.

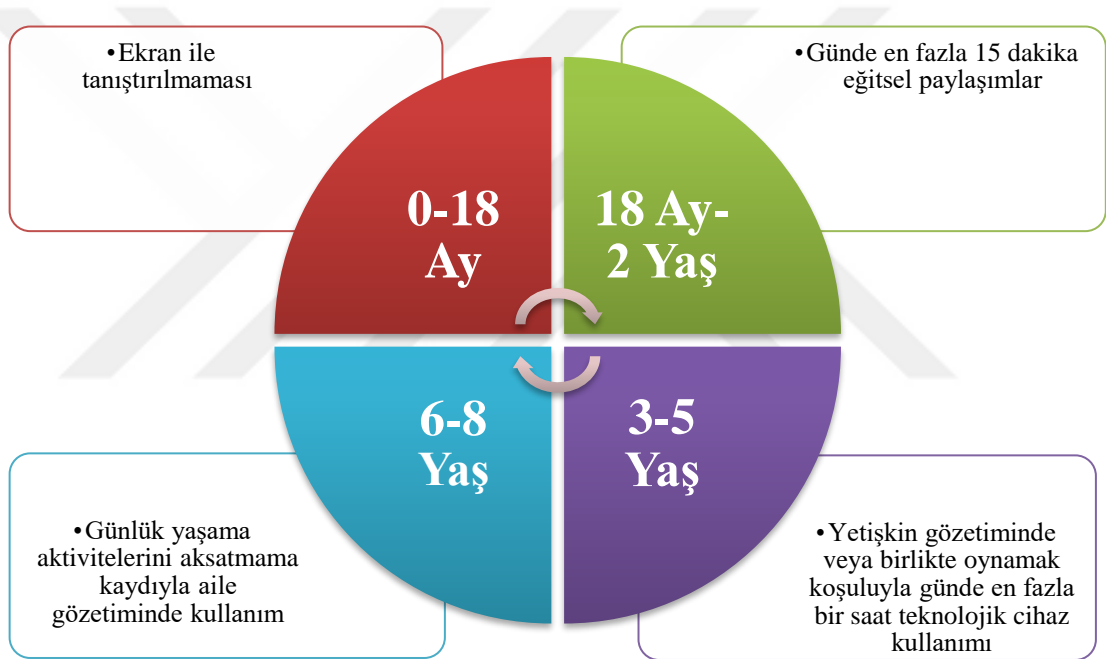
Çocukların yaşı ile çocukların dijital oyun oynama düzeyleri birçok çalışmada araştırılan değişkenlerdendir. 6-84 aylık çocuklarla gerçekleştirilen bir çalışmada, çocukların yaşı arttıkça telefon ve tablet gibi dijital araç kullanımlarının arttığı görülmüştür. Çalışmada, dijital araçları oyun oynama amacıyla kullanan çocukların yaşları ortalama 60 ay olarak belirlenirken, dijital oyun oynama amacı dışında kullanan çocukların yaşları ortalama 36 ay olarak belirlenmiştir (Gökçe ve diğ., 2021). Bu bulgu, çocukların yaşlarının artmasıyla dijital oyunlara yöneldiğini göstermektedir. Çocukların yaşları ile dijital bağımlılık düzeyleri incelendiğinde ise, 0-6 yaş çocukların 7-12 yaş çocuklarına göre dijital bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır (Dilci ve diğ., 2019). Alanyazında dijital oyun bağımlılığı ile çocukların yaşı arasındaki ilişki incelendiği farklı sonuçların olduğu görülmektedir. Bazı araştırmacılar dijital oyun bağımlılığı ile çocukların yaşı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur (Hazar, Hazar, 2018). Bu sonuçtan farklı olarak, okul öncesi dönem çocukların yaşları arttıkça dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin arttığı görülmüştür (Budak, 2020). İlköğretim

kademesindeki çocukların bilgisayar oyun bağımlılık düzeylerinin incelendiği bir başka çalışmada ise sınıf düzeyinin artmasıyla çocukların dijital oyun bağımlılık düzeyleri artmıştır (Erboy, Akar Vural, 2010). Benzer olarak, ortaokul kademesindeki 9-11 yaş grubu çocukların dijital oyun bağımlılıklarının incelendiği bir çalışmada, çocukların yaşı ilerledikçe düşük seviye olan dijital oyun bağımlılıklarının arttığı görülmüştür (Altun, Atasoy, 2018).

Çocukların okul öncesi eğitim alma süre ve devam ettiği okul öncesi eğitim kurumunun türü çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri açısından incelenebilir bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların okul öncesi eğitim alma durumu ile dijital araç kullanma süresi Özkılıç-Kabul (2019)'un çalışmasında sorgulanmış ve okul öncesi eğitim almayan çocukların telefonla ve tabletle oynama sürelerinin, okul öncesi eğitim alan çocuklara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç okul öncesi eğitimin çocukların dijital ekranla ilişkisini ortaya koymaktadır. Fakat, okul öncesi eğitim alma süresi ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yılmaz (2010) tarafından yürütülen bir çalışmada çocukların bilgisayar bağımlılıkları ile okul türü arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada özel okulda eğitim alan öğrencilerin bilgisayara yönelik bağımlılıkları devlet okulunda eğitim alan öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Çocukların dijital oyun oynama süresi birçok çalışmada araştırılan değişkenlerden biridir. Örneğin, okul öncesi dönem çocukların daha fazla süre ekran başında olması çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimlerinin artırdığı ortaya konulmuştur (Güzen, 2021). Okul öncesi dönem çocuklarına ek olarak, ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerin dijital oyun bağımlılıklarının incelendiği bir çalışmada oyun oynama süresi arttıkça çocukların oyun bağımlılıklarının arttığı görülmektedir (Öztürk-Eyimaya ve diğ., 2020). Bununla birlikte Covid-19 pandemi öncesi döneme kıyasla, ilkökul çocuklarının akıllı telefon kullanma süresi ve akıllı telefon bağımlılık eğilimleri artış göstermiştir (Choi ve diğ., 2021). Durmuş ve Övür (2021) tarafından yürütülen araştırmada, okul öncesi dönem çocukların %33,1'i akıllı telefon, %20,3'ü tablet, %15,2'si bilgisayar ve %13,3'ü oyun konsoluyla günde bir saatten az zaman geçirmektedir. Çocukların evlerinde rahatça erişebildikleri teknolojik araçlar ile yakından ilgilendikleri ve daha fazla zaman geçirdikleri görülmektedir (Güngör ve diğ., 2020). Okul öncesi eğitime devam eden 60-72 aylık çocukların evlerinde oynadıkları dijital oyunların ve ebeveynlerin davranışlarının belirlenmesi amacıyla

gerçekleştirilen bir araştırmada, çocuğun teknolojik araç olarak tanımlanan tablet, cep telefonu, bilgisayar kullanımının ebeveynleri tarafından kısıtlanma durumu incelenmiştir. Elde edilen yanıtların neredeyse tamamı ebeveynlerin çocuğun teknolojik araç kullanımını kısıtladığını ortaya koymuştur. Ebeveynler kısıtlama davranışlarını çocuklarını koruma amacıyla, ceza amacıyla ve bunu kısıtlama olarak görmeyerek yapmaktadır. Çocuklarını koruma amacıyla kısıtlayan ebeveynlerden biri teknolojik araçların bağımlılık yaptığını düşündüğünü ifade etmiştir (Darga, 2021). Dijital Oyun alıştay Raporu (2018)'nda, çocuk ve ergenleri dijital oyun bağımlılığından korumak ve bağımlılığı önlemek için yaşlara göre uygun görölen uygulamalar listelenmiştir. Yaş grubuna göre uygun görölen uygulamalar Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1: Çocukların Yaşına Uygun Dijital Araç Kullanım Süresi

Şekil 1'e göre, 18 aylıktan küçük çocukların dijital ekranla tanıştırılmaması gerekmektedir. 18 aylık ile 2 yaş arası çocuklara ise içeriğin eğitsel olması koşuluyla en fazla 15 dakika ekran kullanımı uygun görölmüştür. 3-5 yaşları arası okul öncesi dönem çocukları ise yetişkin gözetiminde veya yetişkin etkileşimli olma koşuluyla en fazla bir saat olarak kullanılmalıdır (Dijital Oyun alıştay Raporu, 2018). Benzer olarak, Amerikan Pediatri Akademisi (APA) tarafından 0-2 yaş çocukların herhangi bir teknolojik araca maruz kalmamasını, 3-5 yaş çocukların ise bir günde bir saat teknoloji kullanması ile sınırlandırılması önerilmektedir (APA, 2013). Çocukların ekran süresini ebeveynleri takip etmeli, bu konuda çocuklara gerekli destek sağlamalı

ve çocuklarının ekran süreleri için temel kurallar ortaya koymalıdır (Öztürk-Eyimaya ve Yalçın-Irmak, 2021).

Çocukların dijital oyun oynama durumu, dijital oyun bağımlılıklarını etkileyebilen bir değişken olabilir. Çeşitli araştırmacılar tarafından çocukların dijital medyayı nasıl ve ne şekilde kullandığı incelenen bir konudur. Cengiz Saltuk ve Erciyas (2020) tarafından 4-5 yaş grubu okul öncesi dönem çocukların oyun bağımlılıklarının ve ailelerin çocuklarının oyun bağımlılıklarının önüne geçmek için neler yaptıklarının incelendiği bir çalışmada, ebeveynlerin hiçbirinin çocuklarının oynadıkları dijital oyunları çocuklarıyla beraber oynamadığı bulunmuştur. Nikken ve Jansz (2006) göre ebeveynler, çocuklarının dijital oyunlarına yönelik üç farklı arabulucu yaklaşım gösterebilir. İlk yaklaşımda ebeveynlerin kısıtlayıcı olduğu görülmektedir. Ebeveynler çocukların dijital oyun oynama sürelerine yönelik sınırlandırma eğilimi gösterebilmektedir. İkinci yaklaşım ise ebeveynler daha az kısıtlayıcıdır fakat çocuklarının oynadıkları oyunun türü ve süresi konusunda sıkı kurallar koyabilirler. Üçüncü ve son yaklaşımda ise ebeveynlerin çocukları ile birlikte dijital oyun oynamayı tercih ettikleri görülmektedir. Özkılıç-Kabul (2019) tarafından üç yaş çocuklarla yapılan bir çalışmada, tabletle oynayan çocukların %68.1'inin ve akıllı telefonla oynayan çocukların %42.3'ünün tek başına oynadığı bulunmuştur. Akıllı telefonla oynayan çocukların %38.2'si annesiyle beraber oynamaktadır. Kısacası, üç yaş çocukların dijital araçları çoğunlukla tek başına oynadığını görülmektedir. Yapılan benzer bir çalışmada da 5-6 yaş grubu çocukların teknolojik araçları tek başına kullandıkları ortaya çıkmıştır (Güngör ve diğ., 2020). Belirtilen çalışmalardan farklı olarak ebeveynlerin %27'si çoğu zaman ve %25'i her zaman olmak üzere, okul öncesi dönem çocuklarının akıllı telefon, tablet, bilgisayar veya oyun konsolu gibi dijital araçlarla vakit geçirirken kendisinin eşlik ettiğini ifade etmiştir (Durmuş, Övür, 2021). Ebeveynlerin dijital teknolojiyle ilgili tutumları ve deneyimlerinin incelendiği bir raporda 5-11 yaşlarında çocuğu olan ebeveynlerin yaklaşık dörtte üçünün, çocuğunun ziyaret ettiği internet sayfalarını veya kullandığı mobil uygulamalarını kontrol ettiği görülmüştür (Auxier ve diğ., 2020). Benzer bir çalışmada da ebeveynlerin, çocuklarının teknolojik araçlarla oynadıkları oyunları ve ziyaret ettiği internet sayfaları takip ettikleri ve bununla birlikte süre sınırlaması getirdikleri belirlenmiştir (Zehir ve diğ., 2019). Diğer yandan, okul öncesi dönem çocuğu olan her on ebeveynден üçünün çocuklarının ekran başında geçirdikleri

süreyi kontrol etmekte zorlandıkları bulunmuştur (OfCom, 2020). Araştırmacılar çocukların internette geçirdiği zamanı, kullandıkları siteleri ve uygulamaları, tercih ettikleri oyunları ebeveynleri tarafından kontrol edilmesi gerektiği vurgulamaktadır (Kaynak İltar, 2019). Çocuklarla sohbet etmek, onları dinlemek ve internet üzerinden yaptıkları etkinlikler hakkında konuşmak ebeveynlerin hem çocuklarıyla iletişim kurması açısından hem de internette yaptıklarını öğrenmeleri açısından fayda sağlayabilir (Ak ve diğ., 2019). Bu bağlamda, American Academy of Pediatrics (AAP), ebeveynlere çocukların hangi uygulamaları kullandığını ve indirdiğini takip etmelerini önermiştir. Dahası, ebeveynlerin bu uygulamaları çocukları kullanmadan önce kendilerinin denemelerini, çocuklarıyla birlikte oynamalarını ve çocuğa uygulama hakkında düşüncelerini sormalarını tavsiye etmiştir (AAP, 2016).

Çocukların dışarıda zaman geçirme sıklığı, çocukların dijital oyun oynama süresini etkileyen bir değişken olarak incelenebilir. İlköğretim kademesindeki öğrencilerin dijital oyun oynama eğilimlerinin incelendiği bir araştırmada, dışarıya çıkamayan çocukların ev içi etkinliği kapsamında dijital oyunlara daha fazla yöneldiği ifade edilmiştir (Biricik, Atik, 2021). 0-8 yaş küçük çocukların teknolojilerle ilgili deneyimlerini keşfetmeyi amaçlayan bir raporun sonuçlarına göre, çocuklar dijital oyun oynamayı sevseler de dijital olmayan diğer etkinlikleri yapmaktan da hoşlanmaktadır (Chaudron ve diğ., 2015). Fakat bu bağlamda, Cevher Kalburan (2014), ebeveynlerin çocuklarının dış mekânda oyun oynaması için daha çok fırsat sunmak istediklerini ama yeterli sayıda oyun parkı ve yeşil alanların olmaması, çevredeki trafik ve tehlikeli olabilecek yabancılar gibi bazı endişeler sebebiyle imkanlarının sınırlandığını belirtmiştir.

Annelerin yaşı ile çocukların dijital oyun oynama ilişkisi araştırılmıştır. Arı Arat ve Gülay Ogelman (2021), anne yaşına göre çocukların teknolojik araç kullanma süresinin farklılık göstermediğini ortaya koyarken, Çakır ve diğerleri (2021) tarafından 436 ebeveynle yapılan çalışmada anne yaşlarına göre çocukların dijital bağımlılıklarında farklılık saptanmıştır. Çalışma bulgularına göre, anne yaşı büyük olan çocukların anne yaşı daha küçük olan çocuklara göre dijital bağımlılıkları daha yüksektir. Dolayısıyla yapılan araştırmalarda farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir.

Annelerin öğrenim durumu ile ilköğretim kademesindeki öğrencilerin bilgisayar oyun bağımlılığı Erboy ve Akar Vural (2010)'ın çalışmasına konu

olmuştur. Anne öğrenim düzeyi düşük olan öğrencilerin anne öğrenim düzeyi yüksek olan öğrencilere kıyasla daha fazla bilgisayar oyun bağımlısı olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Nikken ve Schols (2015)'un yaptığı çalışmada, öğrenim düzeyi düşük olan ebeveynler, çocuklarının daha çok televizyon ve bilgisayar kullanarak vakit geçirdiğini ifade etmiştir. Özcan (2018) ise, 48-72 aylık çocuğu olan ebeveynlerle yaptığı çalışmasında ebeveynlerin öğrenim düzeyi arttıkça teknolojik araçların olumsuz etkilerini daha fazla ifade edebildiğini saptamıştır. Yapılan çalışmalardan farklı olarak, çocukların dijital bağımlılıklarının incelendiği başka bir çalışmada ise ilköğretim mezunu olan annelerin lisans ve daha üstü mezunu olan annelerden daha düşük puan aldığı görülmüştür (Çakır ve diğ., 2021).

Annelerin çalışma durumu, çocuklarının dijital oyun oynama düzeylerini etkileyebilmektedir. Benzer şekilde araştırmacılar da annenin çalışma durumu ve çocuğuyla geçirdiği zaman gibi faktörlerin çocuklarda video oyun kullanımlarını etkileyebileceği üzerinde durmuştur (Aydın ve diğ., 2021). Örnek olarak, 6-84 aylık çocukların ekran ve dijital araç kullanma durumunun incelendiği bir çalışmada, çalışan annelerin (%65.7) çocuklarının çalışmayan annelerin (%37.5) çocuklarına göre dijital araçları internete bağlı olarak kullanma oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Gökçe ve diğ., 2021). Elde edilen bu bulgudan farklı olarak, beş yaş grubunda okul öncesi eğitim alan 163 çocuğun anneleriyle yürütülen ve çocukların teknolojik araç kullanma sürelerini inceleyen bir başka çalışmada, çalışmayan annelerin çocuklarının toplam teknolojik araç kullanma süresinin daha fazla olduğu bulunmuştur (Arı Arat, Gülay Ogelman, 2021). Annelerin çalışma durumu dijital oyun bağımlılığı açısından incelendiğinde, annelerin çalışma saatlerinin artmasıyla çocuklarının da dijital oyun bağımlılık eğilim düzey puanlarının arttığı saptanmıştır (Güzen, 2021). Diğer yandan, annelerin çalışma durumuna göre çocukların dijital bağımlılıklarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı da görülmektedir (Çakır ve diğ., 2021). Bu nedenle yapılan çalışmalarda annenin çalışma durumuna göre farklı sonuçlar elde edildiği söylenebilir.

Annelerin çocuk sayısı ile çocukların teknolojik araç kullanma süresi arasındaki ilişki Arı Arat ve Gülay Ogelman (2021)'in çalışmasında incelenmiştir. Yapılan çalışmada, tek çocuğu olan annelerin çocukları; iki, üç ve dört çocuğu olan annelerin çocuklarına göre teknolojik araç kullanma süresi daha az olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısacası, tek çocuğu olan annelerin çocukları kardeşi olan

çocuklara göre daha az teknolojik araç kullanmaktadır. Teuwen ve diğerleri (2012) tarafından, okul öncesi dönem çocukların kendisinden büyük kardeşlerinin çevrim içi ortam deneyimlerinin kendileri için bir merak unsuru oluşturduğu ve böylelikle okul öncesi dönem çocuklarının çevrim içi ortam deneyimi edinme ihtimalinin arttığı ortaya konulmuştur. Diğer yandan, Seguin ve diğerleri (2021) ise evde bulunan toplam kişi sayısı ile çocukların ekran kullanımı arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Bu doğrultuda yapılan bir başka çalışmaya göre, kardeşe sahip olma durumuna göre çocukların dijital bağımlılıklarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir (Çakır ve diğ., 2021).

Aile yapısı, çocukların dijital oyun bağımlılık düzeylerini etkileyen değişkenlerden biridir. İlgili literatür incelendiğinde, tek ebeveynli bir ailede büyümek çocukların oyunlara bağımlı olma düzeyini artıran bir risk faktörü olarak bulunmuştur (Rehbein, Baier, 2013). Çocukların dijital oyun bağımlılıklarını aile profiline göre inceleyen bir çalışmada, bağımlı olmayan çocukların aile yapılarında göze çarpan temalardan birinin geniş aile yapısına sahip olunmasıdır (Yiğit, Günüş, 2020). Çakır ve diğerleri (2021) ise ebeveynleriyle beraber yaşayan çocukların tek ebeveyniyle ya da akrabalarıyla beraber yaşayan çocuklara göre dijital bağımlılık puanlarının daha yüksek olmasına rağmen istatistiksel açıdan gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmadığını ortaya koymuştur. Dilci ve diğerleri (2019) tarafından 0-12 yaş arası çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin incelendiği bir başka çalışmada da ebeveynlerin medeni durumuna göre çocukların dijital bağımlılık düzeyleri farklılık göstermemiştir; ancak ebeveynlerin evli olan çocukların ebeveynleri ayrılmış olan çocukların puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu çalışmalardan farklı olarak, çekirdek aile yapısına sahip çocukların %36'sı ve tek ebeveynli aile yapısına sahip çocukların %64'ü günde bir saatten az dijital araçlarla vakit geçirirken, geniş aile tipinde yaşayan çocukların %72'si gün içerisinde bir-iki saat dijital araçlarla vakit geçirmektedir (Durmuş, Övür, 2021). Kısacası çocukların sahip olduğu aile yapısı dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerine yönelik incelenen bir değişken olarak görülebilir.

Ailenin aylık gelir durumuna göre çocukların dijital araç ve teknoloji kullanımını karşılaştıran araştırmalar bulunmaktadır. Birçok araştırmacı tarafından düşük gelirli ailelerdeki çocukların yüksek gelirli ailelerdeki çocuklara oranla daha fazla ekran başında vakit geçirdiği saptanmıştır (Rideout, Robb, 2020; Seguin ve

diğ., 2021). Diğ er yandan Yıldırım (2017)'a göre ailelerin sosyoekonomik düzeylerinin artması aile içinde teknoloji kullanımını ve dijital araçlara sahip olma düzeyini arttırmaktadır. Başka bir çalışmada, daha yüksek gelire sahip ebeveynler, daha düşük gelirli ebeveynlere göre çocuklarının daha az bilgisayar kullanırken daha fazla dokunmatik ekran kullandıklarını ifade etmiştir (Nikken, Schols, 2015). Yüksek sosyoekonomik düzey çocuklara daha fazla özgürlük sağlarken, düşük sosyoekonomik düzey ebeveynlere çocuklarını kapalı alanlarda daha fazla zaman geçirmeye teşvik etmesiyle ekranda daha uzun süre geçirilmesine yol açmaktadır (Öztürk Eyimaya, Yalçın Irmak, 2021). Gelir durumuna göre çocukların dijital bağımlılıkları incelendiğinde ise Çakır ve diğ erleri (2021) gelir durumuna göre farklılaşma olmadığını saptamıştır.

Ebeveynlerin dijital araç kullanma süresi ile çocukların dijital oyun oynamaları arasındaki ilişki birçok çalışmada araştırılan değışkenlerden biridir. Toran ve diğ erleri (2016), çocuğ un çevresindeki yetişkinlerin çocukların dijital oyun oynamaları üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ve çocukların yetişkinleri model olarak aldığını ortaya koymuştur. Ebeveynlerin medya kullanımları çocuklarının kullanımları üzerinde önemli bir belirleyici olarak görölmektedir. Ebeveynler dijital medyayı daha sık kullandıklarında çocukların televizyon ve oyun cihazlarıyla daha sık vakit geçirdiğı görölmektedir (Nikken, Schols, 2015). Çocukların ekranda geçirdikleri süre ile ebeveynlerin ekranla geçirdikleri süre arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu, ebeveynlerin ekran süresindeki azalma, çocukların ekran süresindeki azalmayla sonuçlandığı saptanmıştır (Hu ve diğ., 2018). Bu bağlamda çocukların davranışları ve öğrenmeleri, günlük yaşamı gözlemleyerek gerçekleşmektedir. Kocatürk ve İnan Kaya (2019), çocukların oynadıkları dijital oyun içeriğinin ve dijital oyun başında geçirdiğı sürenin takip edilmesinde ebeveynlerin önemli bir role sahip olduğunu ifade etmiştir. Çocuklarına sınır belirlemeden önce ebeveynlerin kendi internet kullanımlarını belirlemeleri ve gündelik yaşantılarına olumsuz etki yaratacak düzeyde kullanımdan uzak durmaları gerekmektedir (Kaynak İltar, 2019). Teknolojiyle çok iç içe olan ebeveynlerin çocuklarını dijital risklerden koruyamadıkları ve uygun şekilde rol model olamadıkları vurgulanmaktadır (Manap, Durmuş, 2020).

2.5. Anne-Çocuk İlişkisi

Çocuğun sağlıklı bir gelişim göstermesi için ebeveyni ile olan ilişkisi önem arz etmektedir. Okul öncesi dönem çocukların ebeveynleriyle olan ilişkileri birçok kuramcı tarafından farklı şekillerde açıklanmıştır.

Psikoanalitik kuramcılardan olan Freud ve Erikson, psikoseksüel ve psikososyal teorileri geliştirmiştir. Psikoseksüel teoriyi geliştiren Freud, çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesi için yaşamlarının ilk yıllarında gerçekleşen cinsel ve saldırgan dürtülerinin ebeveynleri tarafından nasıl yönetilmesi gerektiğine odaklanmıştır. Freud'un beş psikoseksüel dönemine göre 3-6 yaş çocukların içinde bulunduğu dönem fallik dönem olarak adlandırılmaktadır. Fallik dönemde erkek çocukları için Oidipal, kız çocukları için Elekra kompleksi görülmektedir. Bu dönemde çocuklar karşı cins ebeveynlerine yönelik cinsel bir arzu hissetmektedir. Kişiliği yaşam boyu süren bir gelişim süreci olarak gören Erikson'ın psikososyal teorisine göre ise 3-6 yaş çocukların içinde bulunduğu dönem, girişimciliğe karşı suçluluk duygusunun kazanıldığı bir dönemdir. Çocuklar bu dönemde oyunlar kurmaya ve etkinlikler planlamaya başlarlar. Çocuklara bu fırsat verilirse başkalarına liderlik etme konusunda güven duyguları gelişir (Berk, 2013).

Bronfenrenner'in çocuğun merkezde olduğu ekolojik sistemler teorisinde (1979), çocuğu doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen "mikrosistem", "mezosistem", "ekzosistem" ve "makrosistem" olarak adlandırılan sistemler bulunmaktadır. Aile ve okul gibi çocuğun yakın ilişki içerisinde olduğu katman mikrosistemi, mikrosistemlerin birbirleriyle olan ilişkisini ise mezosistemi oluşturmaktadır. Ebeveynlerin arkadaşları, meslekleri, çalışma şartları ise ekzosistem olarak tanımlanabilmektedir. Son olarak makrosistem ise çocuğun içinde yaşadığı toplumdaki kültür, gelenek ve kanunlardan oluşmaktadır (Akt. Doğan Çakır, 2019).

Albert Bandura'nın geliştirmiş olduğu sosyal öğrenme teorisi genel olarak, kişisel faktörler, çevresel faktörler ve davranış arasındaki etkileşimleri aydınlatmak için bireysel davranış çalışmalarında uygulanmaktadır (Bandura, 1977; Akt. Chen ve diğ., 2015). Bandura'nın gözlemsel öğrenme için tanımladığı birbirinden ayrı olmayan dört bileşeni bulunmaktadır: İlk bileşen bir modeli başarılı bir şekilde taklit etmek için modele dikkat etmektir. İkinci bileşen gördüklerimizi akılda tutmanın bir yolu bulunmalıdır. Üçüncü bileşen davranışı tekrarlamak için gerekli motor

becerilere sahip olmaktır. Son bileşen ise bir takviye beklentisinin veya pekiştiricinin varlığıdır (O'Rourke, 2006).

John Bowlby, 1973 yılında bağlanma teorisini ortaya koymuştur. Bağlanma kuramı açısından ise bu dönem çocuğun ebeveynleriyle olan temel bağlanma ilişkisi temelinde, çocuğun dış dünyayla olan ilişkilerinin artırılması ve sağlıklı ilişkiler oluşturulmaya çalışma dönemi olarak ifade edilir (Bowlby, 1973). Bağlanma teorisine göre, çocuklar temel bakım verenleriyle örneğin ebeveynleriyle etkileşimleri sonucunda ilişkilerin içsel olarak temsillerini geliştirmektedirler. Daha sonra kuracakları diğer ilişkilerini sürdürmede bu temsilleri kullanmaktadırlar. Bu teori aynı zamanda ebeveyn-çocuk ilişkisinin psikolojik işleyişini şekillendirmede uzun vadede sonuçları olduğunu varsaymaktadır (Popov, Ilesanmi, 2015). Bu nedenle erken çocukluk döneminde kurulan anne ile çocuk ilişkisi çocukların gelecek yıllarını sağlıklı bir şekilde geçirebilmesi için önem arz etmektedir.

Ebeveyn-çocuk ilişkisinin merkezinde iki temel özellik yer almaktadır. Birinci temel özellik, ebeveyn-çocuk ilişkisinin iki boyuttan oluşmasıdır. Bu boyutlar olumlu ebeveyn-çocuk ilişkileri ve olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkileridir.

Ebeveynin çocuğu ile oyun oynaması, gülmesi; birbirlerine ilgi ve şefkat göstermesi, birbirleri için güzel sözler söylemesi *olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisine* örnek olarak verilebilir (Wieber, 2003). Olumlu ebeveynlik ise, prososyal çocuk davranışlarını artıran övgü kullanma, ortak oyunlara katılma, etkili rutinler oluşturma ve sıcaklık gösterme gibi çeşitli davranışları içerir (Gardner ve diğ., 2003). Ebeveyniyle olumlu ilişkisi olan çocuklar uyumlu bir kişilik geliştirerek sosyal davranışlar ortaya koyabilir (Gürsoy ve diğ., 2004). Popov ve Ilesanmi (2015), ebeveyn ve çocukları arasındaki iyi ilişkinin, çocuklarda daha iyi bir sosyal yaşamla sonuçlandığını, çocukları intihara karşı koruduğunu ve çocukların riskli davranışlardan kaçınmasını sağladığını belirtmiştir. Ayrıca, ebeveynin çocuğuyla ilişkisinin olumlu olması çocuğun okuldaki öğrenme kapasitesi üzerinde olumlu bir etkisi olabilmektedir (Nguyen, 2018). Ebeveynleriyle sıcak ve duyarlı ilişkiler yaşayan çocukların, başka insanlarla bağlanma duygusu geliştirme, başkalarının duygu ve ihtiyaçlarını tanıma ve bunlara yanıt verme eğilimi geliştirme olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Hastings ve diğ., 2007).

Ebeveynin veya çocuğun bir diğere bağırması, vurması; bir diğeri ile tartışması ve konuşmayı reddetmesi *olumsuz ebeveyn-çocuk ilişkisine* örnek olarak verilebilir (Wieber, 2003). Erken çocukluk döneminde ebeveyn ile çocuğu arasında gerçekleşen çatışma çocuklar üzerinde birtakım olumsuz etki yaratabilir (Nguyen, 2018). Ebeveyn-çocuk ilişkisini etkileyen, daha fazla cezalandırıcı bir disiplin içeren ve daha az çocuk katılımına yol açan olumsuz ebeveynlik davranışı çocuklarda antisosyal davranışların gelişmesine neden olabilir (Popov ve Ilesanmi, 2015). Anne-çocuk oyunu ile çocuklarda davranış problemleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, problem davranış puanları yüksek olan 3 yaş grubu çocukların anneleriyle çatışma içinde daha fazla zaman harcadıkları görülmüştür (Gardner ve diğ., 2003). Dijital oyun oynama ile saldırganlık arasında doğrudan bir ilişki olup olmadığını inceleyen bir çalışmada ise zayıf ebeveyn-çocuk iletişiminin çocuklarda ve ergenlerde daha yüksek düzeyde saldırganlık ile ilişkili olduğunu gözlemlenmiştir (Wallenius ve diğ., 2007). Ayrıca ebeveyn ve çocukları arasındaki zayıf ilişkinin, çocuklarda depresyon ve daha düşük benlik saygısı geliştirmelerine katkıda bulunabilmektedir (Popov ve Ilesanmi, 2015).

İkinci temel özellik ise, ebeveyn-çocuk ilişkisinin doğası gereği karşılıklı ve ikili ilişkilerden oluşmasıdır (Wieber, 2003). Ebeveyn ile çocukları arasındaki ilişki, ebeveyn den çocuğa doğru tek taraflı bir etkileşimden ziyade, çocuk ve ebeveyn arasındaki çift taraflı etkileşimli bir süreçtir (Karabulut Demir, 2007). Bu noktada önemli olan nokta, ebeveynle geçirilen zamanın uzunluğu değil niteliği olmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarını tanıması ve onların ilgi ve yeteneklerine göre yönlendirme yapması ebeveynlerin sorumluluğu olarak ifade edilebilir (Gürsoy ve diğ., 2004). Popov ve Ilesanmi (2015), ebeveynlerin çocuklarının yaşamlarına dahil olmamasının daha zayıf ve yüzeysel bir ebeveyn-çocuk etkileşimine neden olabileceğini ve böylece çocuğun geleceği için karmaşık problemler yaratabileceğinin önemli olduğunu vurgulamıştır.

Pianta (1997)'ya göre, "Çocuk-yetişkin ilişkileri, erken çocukluk döneminde bir takım sosyal ve akademik sonuçların geliştirilmesi için özel bir sosyal bağlamdır" (s. 22). Bu dönemde ebeveynlerin çocukları ile ayrı olarak kurduğu ilişki önemlidir (Uçar Çabuk, 2017). Bilindiği üzere ebeveynler sadece çocuklarının temizlik, beslenme ve giyinme ihtiyaçlarını karşılamaktan sorumlu değildir (Uzun ve diğ., 2021). Anne ve babaların çocuk yetiştirme faaliyetlerine katılımları incelendiğinde,

annelerin zamanlarının çoğunu bakım, eğitim/öğretim ve ev işleriyle, babaların ise oyun etkinliklerinde geçirdikleri bulunmuştur (Yeung ve diğ., 2001).

Anne-çocuk ilişkisi, bir insanın hayatındaki en temel ilişkilerden biridir (Wieber, 2003). Sağlıklı bir anne çocuk ilişkisinin kurulabilmesinde annenin çocuğuyla birlikte oyun oynaması önemli bir role sahiptir (Milteer ve diğ., 2012). Bazı araştırmacılar annelerin çocuklarıyla olumlu ve sıcak bir ilişkisinin olmasının çocukların gelişimlerini desteklerken diğer yandan çocuklarda görülen problem davranışların azalmasını sağladığını vurgulamıştır. Örneğin, okul öncesi eğitime devam eden 48-66 aylık çocuğu olan annelerin çocuklarıyla ilişkilerinde çatışma düzeyi arttıkça çocuklarının davranış problem düzeylerinin arttığı bulunmuştur (Topçu Bilir ve Sop, 2016). Anne-çocuk ilişkisinin, ailelerin çocukların eğitimine katılımı ile okul öncesi dönem çocukların matematik ve okuryazarlık başarıları arasındaki ilişkiler üzerindeki etkisinin incelendiği bir başka çalışmada, anne ve çocuk arasındaki sıcak bir ilişki annelerin çocuklarının eğitimine daha yüksek düzeyde katılımı ve çocuklarda daha yüksek başarı ile ilişkilendirilmektedir (Simpkins ve diğ., 2006). Anne-çocuk etkileşiminin kalitesi ile çocukların sosyal ve akademik sonuçları arasındaki ilişkinin incelendiği bir diğer çalışmada, anne-çocuk etkileşiminin çocukların sosyal ve akademik başarıları ile ilişkili olduğu görülmüştür. Okul öncesi eğitimin ilk gününde değerlendirilen toplam 122 anne-çocuk etkileşimi, çocukların ortaokul düzeyindeki akademik başarıları ve sosyal davranışlarını öngörebileceğini ortaya koymaktadır (Morrison ve diğ., 2003).

Anne-çocuk ilişkisinin çocuklar üzerindeki etkisini ortaya koyan çalışmalara ek olarak, ebeveyn-çocuk ilişkisi olaylara, mekâna ve zamana göre değişiklik gösterebilmektedir (Dursun, 2020). Örneğin, tüm dünyada etkisini gösteren Covid-19 pandemi süreci aile ilişkilerinde aksamaya neden olabilir. Yapılan bir çalışmada ebeveynin depresyon durumunun; daha fazla stres, daha az olumlu davranış ve daha fazla olumsuz davranış gibi düşük kaliteli ebeveynliğin güçlü bir yordayıcısı olduğu ortaya çıkmıştır (Roos ve diğ., 2021). Covid-19 pandemi sürecinin Kore ailelerini nasıl etkilediğini inceleyen bir çalışmada, evde kalmak bazı aileler için duygusal bağ kurma fırsatı sağlarken, birçok ailenin buna uyum sağlamakta güçlük çektiği bulunmuştur (Lee ve diğ., 2020). Başka bir çalışmada her dört ebeveyninden birinin Covid-19 pandemi sürecinden beri çocuklarıyla daha fazla çatışma yaşadığı ortaya çıkmıştır (Lee, Ward, 2020). Araştırmacılara göre ebeveynler çocuklarını nasıl

desteklemesi gerektiğini bildiği zaman içinde buldukları duruma uygun olacak şekilde bir tutum sergileyebilmektedir (Kazan, Sarısoy, 2021).

2.5.1. Anne-Çocuk İlişkisini Etkileyen Faktörler

Anne-çocuk ilişkisinin incelendiği çalışmalarda bazı değişkenlerin ele alındığı görülmektedir. Araştırmalarda bu değişkenlerin annelerin çocuklarıyla ilişkisine yönelik etkisi sorgulanmıştır. Sorgulanan her bir değişkene ait çalışmalara aşağıda değinilmiştir:

Çocukların cinsiyeti ile anne çocuk ilişkisinin araştırıldığı pek çok çalışma bulunmaktadır. Shanahan ve diğerlerine göre (2007) anneler, kız çocukları ile erkek çocuklarına göre daha sıcak ve daha yakın ilişkilere sahip olma eğilimindedir. Mandara ve diğerlerinin (2012), annelerin kız ve erkek çocuklarıyla farklı bir ilişkisi olup olmadığının incelenmesi için tasarladıkları bir çalışmada, kız çocuğu olan annelerin erkek çocuğu olan annelere kıyasla daha duyarlı, cesaret verici, sıcak ve kabul edici ve daha az olumsuz olarak değerlendirildiği görülmüştür. Saygı (2011), annelerin kız çocukların ile ilişkilerinin erkek çocuklara göre daha olumlu olduğunu ortaya koyarken, çatışma alt boyutu puanlarının çocukların cinsiyetine göre farklılaşmadığını bulmuştur. Benzer şekilde, 3-6 yaş okul öncesi dönem çocuğa sahip annelerin çocuklarıyla ilişkisinin ve çocukların davranışlarının incelendiği bir diğer çalışmada kız çocuğu olan annelerin erkek çocuğu olan annelere göre çocuklarıyla ilişkisinin daha olumlu olduğu görülmüştür (Kartal, Bartan, 2021). Diğer yandan, annelerin çocuklarıyla ilişkisinin çocukların cinsiyetlerine göre farklılaşmadığını ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Ertürk Kara, 2020; Yaylacı, 2019; Dereli, Dereli, 2017; Kök, Ünal, 2018; Topçu Bilir, Sop, 2016).

Çocukların yaşı ile anne-çocuk ilişkisinin farklılaşmadığını ortaya koyan çalışmalar (Kartal, Bartan, 2021; Kök, Ünal, 2018; Dereli, Dereli, 2017) olduğu gibi çocuk yaşına göre annelerin çocuklarıyla ilişkisinin farklılaştığı çalışmalar da (Mandara, 2012; Saygı, 2011) bulunmaktadır. Örneğin, Saygı (2011) 72-78 aylık çocukların 60-72 aylık çocuklara göre anneleri ile daha çok çatışma yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla ilgili literatürde çocuk yaşına göre anne-çocuk ilişkisine yönelik farklı sonuçların yer aldığı görülmektedir.

Çocukların okul öncesi eğitim alma süresi ile anne çocuk ilişkisi araştırılan bir değişken olarak öne çıkmaktadır. Okul öncesi dönem çocukların anneleriyle

ilişkileri ile problem davranış düzeylerinin incelendiği bir çalışmada, üç yıldır okul öncesi eğitim alan çocukların anneleri ile daha az çatışma yaşadıkları görülmüştür (Topçu Bilir, Sop, 2016). Fakat, 60-72 aylık okul öncesi dönem çocuğu olan annelerle gerçekleştirilen bir başka çalışmada, çocukların okul öncesi eğitim alma süresine göre anneleriyle ilişkilerinin benzer olduğu saptanmıştır (Aslan, 2018). Başka bir ifadeyle okul öncesi eğitim alma süresi ile annelerin çocuklarıyla ilişkisinin incelendiği çalışmalarda farklı sonuçların elde edildiği görülmektedir.

Çocukların devam ettikleri okul türü ile annelerin çocuklarıyla ilişkisi farklı çalışmalarda incelenmiştir. Örneğin, 60-72 aylık okul öncesi dönem çocuğu olan annelerle gerçekleştirilen bir çalışmada, resmi ya da özel okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların anneleriyle ilişkilerinin farklılaşmadığı görülmüştür (Aslan, 2018). Fakat, Saygı (2011) devlet okulunda eğitimine devam eden çocukların anneleri ile arasındaki ilişkinin özel okulda eğitime devam eden çocukların anneleri ile arasındaki ilişkiye göre daha olumlu olduğunu bulmuştur. 10-12 yaş grubu çocukların ebeveynleriyle ilişkilerinin incelendiği başka bir çalışmada, özel okulda okuyan çocukların devlet okulunda okuyan çocuklara göre anneleriyle daha iyi ilişkilere sahip olduğunu görülmüştür (Kaur ve diğ., 2015). Bir başka deyişle, okul türü ile anne çocuk ilişkisinin incelendiği çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmektedir.

Annelerin yaşı ile çocuklarıyla ilişkisini inceleyen çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Covid-19 pandemi sürecinde 4-6 yaş çocuğa sahip 219 ebeveynle çocuklarının ilişkisinin incelendiği bir çalışmada, 38-43 yaş arası annelerin çocuklarıyla ilişkilerinde daha iyi olduğu görülmüştür (Uzun ve diğ., 2021). Saygı (2011) ise genç annelerin ileri yaş annelerine göre çocuklarıyla daha çok çatışma yaşadığını bulmuştur. Farklı olarak, genç anneler ile ileri yaş annelerin çocuklarıyla ilişkisinin anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Kartal, Bartan, 2021; Ertürk Kara, 2020; Kök, Ünal, 2018, Topçu Bilir, Sop, 2016).

Annelerin öğrenim durumu anne-çocuk ilişkisini etkileyen değişkenlerden biri olarak araştırılan bir değişkendir. Yapılan bir çalışmada, anneleri daha eğitilmiş olan çocukların, anneleri daha az eğitilmiş olan akranlarına göre anne ve babalarıyla olumlu ilişkiler kurma olasılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Zhang, 2012). Annelerin çocuk gelişimi ve eğitimi hakkında bilgili ve bilinçli olması çocuklarıyla kurduğu ilişkiyi etkileyebilmektedir. Mızrakçı (1994)'ya göre annelerin

öğrenim durumunun yüksek olması, annelerin daha bilinçli olmasını desteklemekte ve bununla birlikte anne çocuk arasındaki ilişkinin daha olumlu olmasını etkilemektedir. Okul öncesi dönem çocuklarda görülen davranış problemlerinin ve anne-çocuk ilişkisinin incelenmesi amacıyla yürütülen bir çalışmada ortaokul mezunu olan annelerin üniversite mezunu olan annelere göre çocuklarıyla daha yüksek düzeyde çatışma yaşadığı görülmüştür (Kartal, Bartan, 2021). Literatürdeki diğer çalışmalar da annenin öğrenim düzeyi yükseldikçe, çocuğu ile kurduğu ilişkinin olumlu etkilendiği sonucunu ortaya koymaktadır (Çakıcı, 2006; Saygı, 2011; Yüksek Usta, 2014). Bu çalışmalardan farklı olarak annelerin çocuklarıyla ilişkisinin annenin öğrenim durumuna göre farklılaşmadığı çalışmalar da bulunmaktadır (Ertürk Kara, 2020; Özdemir, 2012; Topçu Bilir, Sop, 2016; Yaylacı, 2019).

Annelerin çalışma durumu, annelerin çocuklarıyla ilişkisini etkileyen bir değişken olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bir çalışmada çalışmayan annelerin çocuklarıyla ilişkileri, çalışan annelerin çocuklarıyla ilişkilerine göre daha olumlu olduğu görülmüştür (Saygı, 2011). Çalışan anneler, hafta içi çalışmaktan ve evde başka sorumluluklarının olmasından çocuklarıyla yeterince vakit geçirememektedir. Okul öncesi dönem çocuğu olan düşük gelirli 61 annenin günlük, gece ve hafta sonu çalışmalarının iki hafta boyunca incelendiği bir çalışmada, gece çalışan annelerin çocuklarıyla etkileşimlerinin daha olumsuz olduğu ve çocuklarının daha az olumlu davranış gösterdiği saptanmıştır (Gassman Pines, 2011). 327 anneyle gerçekleştirilen başka bir çalışmada, annenin çalışma durumuna göre anne-çocuk ilişkisinin anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (Kartal, Bartan, 2021). Aynı şekilde, başka bir çalışmada annesi çalışan ya da çalışmayan çocukların anneleriyle olan ilişkilerinin benzer düzeyde olduğu görülmektedir (Aslan, 2018). Bu konuda, çalışan anneler çocuklarıyla geçirdikleri kısıtlı zamanın verimli olmasından dolayı çocuklarıyla iletişimlerinin etkilenmediklerini ifade etmiştir (Kazan, Sarısoy, 2021).

Annelerin çocuk sayısı, annelerin çocuklarıyla ilişkisi açısından incelenen bir değişkendir. Rodriguez (2010)'e göre evde daha fazla sayıda çocuğa sahip olmak, aynı zamanda daha fazla tepki gösteren ebeveynlik ile ilişkilendirilmiştir; bu durum sert ebeveynlik ve kötü muamele için bir risk faktörü olduğu için bir endişe kaynağı olarak görülmüştür. Covid-19 salgın sürecinde 4-6 yaşlarında çocuğa sahip 219 ebeveynin çocuklarıyla ilişkisinin incelendiği bir çalışmada, bir çocuğu olan

annelerin çocuklarının etkinliklerine daha fazla katılım sağladığı görülmüştür (Uzun vd., 2021). Diğer bir yandan, toplam çocuk sayısının annelerin genel ebeveynlik tutumunda bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır (Özdemir, 2012). Ek olarak, anne çocuk ilişkisinin çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı çeşitli çalışmalar da görülmektedir (Dereli, Dereli, 2017; Aslan, 2018; Saygı, 2011).

Aile yapısı değişkenine göre annelerin çocuklarıyla ilişkisini karşılaştıran çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Kaur ve diğerleri (2015), çocukların anneleriyle ilişkisinin aile yapısına göre farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Golombok ve diğerleri (2016) ise, 51 heteroseksüel bekar anne (yalnız/tek ebeveynli anneler) ve 52 heteroseksüel evli veya birlikte yaşayan annelerle bir çalışma yürütmüştür. Çalışma sonucunda, tek ebeveynli yalnız anneler ile iki ebeveynli ailelerde benzer ebeveynlik kalitesi görülse de tek ebeveynli anneler ve çocukları arasında iki ebeveynli ailelere göre daha düşük bir çatışma sıklığı bulunmuştur. Benzer şekilde, Covid-19 pandemi sürecinde yürütülen bir başka çalışmada, tek ebeveynlerin çocuklarıyla daha az çatışma yaşama ve kavga etme olasılıkları olduğu saptanmıştır (Perelli-Harris ve Walzenbach, 2020). Araştırmacılar elde edilen bu sonucu, tek ebeveynli ailelerin çocukları ile daha az etkileşime girmelerinden kaynaklanabileceğine yormuştur. Bu sonuca ek olarak çalışmada, tek ebeveynli aile yapısına sahip ailelerin ebeveyn-çocuk ilişkisinin evli ebeveynlere kıyasla biraz daha fazla kötüleştiği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla literatürde aile yapısına göre farklı bulgulara rastlanmaktadır.

Ailenin aylık gelir durumu, ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerini etkilemektedir. Mandara ve diğerleri (2012), ailenin sosyoekonomik düzeyi ne kadar yüksekse annelerin daha fazla olumlu olma eğiliminde olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmalar, düşük gelirli ebeveynlerin Covid-19 pandemi sürecinde yaşanan kapanmadan mağdur olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin bu durumdan etkilenebileceğini ortaya çıkarmıştır (Perelli-Harris ve Walzenbach, 2020). Bu çalışma, ekonomik koşullarının zor olduğunu söyleyen ebeveynlerin %10'unun çocuklarıyla ilişkilerinin kötüye gittiğini göstermiştir. Ailenin gelir düzeyi azaldıkça ebeveyn ile çocuk arasında yaşanan çatışmalar artmaktadır (Dereli, Dereli, 2017; Yaylacı, 2019). Düşük gelirli ailelerdeki çocukların, daha yüksek gelirli ailelerdeki akranlarına göre babalarıyla çatışmalı ilişkiler yaşama olasılıkları daha yüksektir (Zhang, 2012). Diğer yandan, Aslan

(2018) tarafından yürütülen çalışmada, annelerin 60-72 aylık çocuklarıyla ilişkisi ailenin gelir durumuna göre farklılaşmamaktadır.

Annelerin çocuğuyla geçirdiği süre ile anne-çocuk ilişkisinin incelendiği farklı çalışmalar ilgili literatürde yer almaktadır. Bazı araştırmacılar çocukların anneleriyle geçirdiği sürenin artmasıyla anneleriyle ilişkilerinin daha iyi olduğunu saptamıştır (Kaur ve diğ., 2015). Bununla birlikte, Kazan ve Sarısoy'un (2021) çalışmasında genel olarak annelerin çocuklarıyla bir günde geçirdikleri sürenin oldukça az olduğu saptanmıştır. Özellikle çalışan anneler için çocuklarıyla geçirdikleri sürenin günde bir ile bir buçuk saat aralığında olduğu görülmüştür. Covid-19 pandemi sürecinde yürütülen bir çalışmada, ebeveynlerin aile içi paylaşımlarının arttığı ve çocuklarıyla daha çok ilgilenme fırsatına sahip olduğu ifade edilmiştir (Özyürek, Çetinkaya, 2021). Dolayısıyla annelerin çocuklarıyla zaman geçirme süresi ile çocuklarıyla ilişkisinin incelenmesi önem arz etmektedir.

Annelerin günde dijital araç kullanma süresi ile çocuklarıyla ilişkisinin incelendiği doğrudan bir çalışmaya rastlanmasa da okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin çocuklarıyla ilişki ile annelerin evde televizyon izleme süreleri incelenmiştir. Bu çalışmada, evde televizyon izleme süreleri fazla olan ailelerde annelerin çocuklarıyla ilişkisinin zayıf olduğu ortaya çıkmıştır (Ertürk Kara, 2020).

2.6. Dijital Oyun ve Anne-Çocuk İlişkisi

Dijital oyun oynamanın çocukların ve ergenlerin ebeveynleriyle ilişkilerini nasıl etkilediğini anlamak amacıyla yapılan bir çalışmada, dijital oyun oynamanın bazı ebeveynler ve çocukları için potansiyel sorunlara ve çatışmalara yol açabileceği ortaya çıkmıştır (Chai ve diğ., 2011). Benzer olarak, 2017 yılında T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Ankara'da düzenlenen Dijital Oyunlar için Çocuk ve Aile Rehberliği Çalıştayı Sonuç Raporuna göre, popülerliği yüksek olan yabancı menşeli dijital oyunların Türk aile yapısına genel olarak uygun olmadığı; bu nedenle çocuklar ile ebeveynleri arasında gerçekleşen çatışmaların artabileceği, ek olarak dijital oyunların çocukların gelişimleri üzerindeki olumsuz etkilerinin daha fazla ortaya çıkabileceği vurgulanmıştır (Gündüz, 2017). Raporda dijital oyunların çocuklar için bir bağımlılık olmaması için ebeveynlerin çocuklarıyla kaliteli zaman geçirmesi önemli görülmüştür. Amerikan Pediatri Akademisi (AAP), sağlıklı bir ilişki için ebeveynlerin çocuklarıyla beraber geçirdiği oyun, yemek ve uyku

zamanlarını ekrandan uzak geçirmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Bunun için ebeveynlere bu zaman dilimlerinde telefonlarını “rahatsız etmeyin” moduna almalarını önermiştir (AAP, 2016).

Aile ilişkileri ile dijital oyun bağımlılığı arasındaki ilişki Yiğit ve Günüş (2020)'ün çalışmasına konu olmuştur. Çalışma sonuçlarına göre, bağımlı olmayan çocukların aile ilişkilerinde yer alan olumlu temalar arasında çocukların ebeveynlerine olumsuz durumları ifade edebilmesi, aile içinde iletişimin iyi olması ve annelerin çocuklarına yakın ilgi göstermesi yer almaktadır. Ek olarak, bağımlı olan çocukların aile ilişkilerinde dikkat çeken olumsuz temalar arasında ise aile içinde iletişim kopukluğunun olması, çocuklara yeterli ilgi gösterilememesi ve çocukların bazı zamanlar tek başına kalması olarak saptanmıştır. Kısacası, ebeveynlerin çocukların dijital oyun bağımlılıkları konusunda önemli bir etkisinin olduğu görülmektedir. Aynı zamanda ebeveynler çocukların dijital oyun bağımlılığı seviyesini düşürmede önemli bir rolü bulunmaktadır (Lee, Kim, 2017). Ebeveyn-çocuk yakınlığı ve çocukların video oyun oynama davranışlarının incelendiği bir çalışmada ebeveyn-çocuk yakınlığının dijital oyun bağımlılığının azalması ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Choo ve diğ., 2015). Kore'de toplam 1713 oyun kullanıcısının katıldığı bir çalışmada, oyuncuların aileleriyle kurdukları zayıf ilişki ile oyun bağımlılıkları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür (Kim ve diğ., 2008). Oyun bağımlılığını öngören bir dizi bireysel faktörün olduğu bulunmuş; bunlardan birinin ise düşük düzeyde aile yakınlığı olduğu vurgulanmıştır (Chang, Kim, 2020). Benzer olarak televizyon seyretmek için harcanan zaman ile ebeveynler/kardeşler ile etkileşim için harcanan zaman arasında negatif yönlü güçlü bir ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır (Vandewater ve diğ., 2006). Bir diğere ifadeyle, ekran sürenin artmasıyla anne çocuk arasındaki etkileşimin zayıfladığı saptanmıştır.

2.7. İlgili Çalışmalar

Bu bölümde çocukların dijital oyun kullanımına ve ebeveyn-çocuk ilişkisine yönelik çalışmalar tarihsel sıraya göre ele alınmıştır.

2.7.1. Dijital Oyun ile ilgili Çalışmalar

Arı Arat ve Gülay Ogelman (2021), çocukların televizyon izleme, bilgisayar kullanma ve toplam teknolojik araç kullanma sürelerini incelemiş ve çeşitli

değişkenlerle ilişkisini araştırmıştır. Araştırmacılar bu amaçla beş yaş grubundan okul öncesi eğitim alan 163 çocuğun anneleriyle anket yapmıştır. Anneler, çocuklarının gün içerisinde teknolojik araç kullanma sürelerinin arttığını vurgulamıştır. Araştırma bulguları, anne yaşına ve çalışma durumuna göre çocukların bilgisayar kullanma süresinin farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Fakat, annenin eğitim düzeyine göre çocukların bilgisayar kullanma süresi farklılık göstermektedir. Üniversite mezunu olan annelerin çocukları ise daha az televizyon izlemekte ve bilgisayar kullanmaktadır. Annesi üniversite mezunu çocuklarının toplam teknolojik araç kullanma süresi annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan çocuklara göre daha düşüktür.

Aydoğdu (2021), 4-6 yaş okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılıklarının büyük kardeşlerin nomofobi düzeylerine etkisini incelemek amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Aynı zamanda çalışmasında, büyük kardeşlerin dijital oyun oynama süreleri ile akıllı telefon kullanmalarının çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimlerinde anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığını araştırmıştır. Sonuç olarak, büyük kardeşlerin nomofobi düzeyi ile çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri arasında bir ilişki olduğu ve büyük kardeşleri gün içerisinde iki saatten fazla oyun oynayanların çocukların sürekli oynama ve toplam puanlarının, büyük kardeşleri oyun oynamayan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Darga (2021), anasınıfına devam eden 60-72 aylık okul öncesi dönem çocukların evlerinde oynadıkları dijital oyunları ve ebeveynlerin davranışlarını belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemiyle bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada 52 ebeveynle yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanarak görüşmeler yapmıştır. Araştırmanın verileri içerik analiziyle çözümlenmiştir. Bulgulara göre, çocukların teknolojik araç olarak tanımlanan tablet, cep telefonu ve bilgisayarı en çok oyun oynamak daha sonra ise video izlemek için kullandıkları saptanmıştır. Çocukların en çok kullandığı teknolojik aracın ilk olarak cep telefonu olduğu daha sonra ise tablet olduğu görülmüştür. Ayrıca, çocukların teknolojik cihaz kullanırken ebeveynlerin nasıl davranışlar sergilediği “kendi işleri ile ilgilenmek” ve “çocuk ile ilgilenmek” olarak iki kategoriye ayrılmıştır. Kendi işleriyle ilgilenen ebeveynlerin (41) çocuklarıyla ilgilenen (13) ebeveynlerden oldukça fazla olduğu görülmüştür. Çocuklarıyla ilgilenen ebeveynlerin çocuğu teknolojik araç kullanırken yanında olup onu kontrol ettiği ve beraber de oynadıkları ifade edilmiştir.

Fidan ve diğeri (2021), çocukların dijital oyun oynama alışkanlıklarına yönelik ebeveyn görüşlerinin incelenmesi amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modelinde bir çalışma yürütmüştür. Çalışmada yaşları 4-15 arasında değişen çocukları olan 30 ebeveyn ile yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanarak görüşmeler yapmıştır. Çalışmada 12 ebeveyn dijital oyunların zararlı ve yararlı olabileceğini 15 ebeveyn ise çocuklarının oynadıkları dijital oyun türlerini sınırlamadıklarını ifade etmiştir. Elde edilen bulgular ışığında, çocukların dijital oyun bağımlısı olup olmadığı veya dijital oyun bağımlısı olmaya meyilli olup olmadığı hakkında ebeveynlerin kesin bir fikri olmadığı görülmüştür.

Aydın ve diğeri (2021), 6-8 yaş arası çocukların video oyunu oynamalarına ilişkin faktörleri incelemiştir; çocukların, tablet, bilgisayar, oyun konsolu gibi dijital araçlara sahip olmasının video oyunu oynamaları ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu bulmuştur. Ek olarak, çalışmada, aile yapısına, çocukların doğum sırasına ve evdeki toplam çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Cengiz Saltuk ve Erciyes (2020) 4-5 yaşındaki okul öncesi dönem çocukların oyun bağımlılıklarına ve ailelerin çocuklarının oyun bağımlılıklarının önüne geçmek için neler yaptıklarını araştırmak amacıyla 20 anneyle görüşme yapmıştır. Bulgular, çocukların çoğunun akıllı telefon, tablet ve televizyon kullandıklarını, üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının oynadığı dijital oyunların içeriğine baktıklarını ve bu annelerden bazılarının tablet, akıllı telefon ve televizyonu tamamen yasakladıklarını göstermiştir. Bununla birlikte, hiçbir ebeveyn çocuklarının oynadıkları dijital oyunları çocuklarıyla beraber oynamamaktadır.

Keya ve diğeri (2020), çocukların dijital oyun bağımlılığını çevrimdışı ve çevrimiçi olarak etkileyen ebeveynlik bağlamlarını incelemek amacıyla tasarladıkları etnografik bir çalışmada yaşları 5-18 arasında değişen 12 çocuk ve 19 ebeveyn ile görüşmeler yapmıştır. Çalışan ebeveynlerin çoğu çocuklara sevgi ve şefkat ifade etmenin yollarından birinin çocuklarının taleplerini yerine getirmek olduğunu ifade etmiştir. Araştırmacılar bu sonucu, ebeveynlerin çocuklarına dijital oyun kaynakları sunmalarının nedeninin kısmen bu olduğunu ifade etmiştir.

Öztürk Eyimaya ve Yalçın Irmak (2021) ebeveynlik uygulamaları ile Covid-19 salgını süresince çocukların ekran süresi arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Türkiye'nin batı, doğu ve orta bölgelerinde rastgele seçilen üç okulda okuyan çocukların

ebeveynleri çalışmanın evrenini oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, 6-13 yaş arası 1115 çocuğun ebeveynine ‘Ebeveynlik Uygulamaları Ölçeği’ kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucu, katılımcıların büyük çoğunluğunun Covid-19 salgını süresince çocuklarının ekran süresinin arttığını belirtmiştir.

Karayağız Muslu ve Özcan (2020), ilkokul 4.sınıf öğrencilerin bilgisayar oyun bağımlılıklarını inceleyen bir araştırma yürütmüştür. Araştırma sonucunda, erkek öğrencilerin, gelir ve öğrenim durumu düşük olan ailelerin çocuklarının bilgisayar oyun bağımlılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, evde bilgisayar ve oyun konsolunun bulunması, internette daha fazla zaman geçirilmesi ve bilgisayar oyunu oynanması öğrencilerin bilgisayar oyun bağımlılığı açısından risk faktörü olarak saptanmıştır.

Ateş ve Durmuşoğlu Saltalı (2019), 5-6 yaş okul öncesi dönem çocukların tablet ve cep telefonu kullanımını incelemek amacıyla 55 ebeveynin görüşlerine başvurmuştur. Çocukların bu dijital araçlarla gün içerisinde meşgul olma süreleri incelendiğinde ebeveynler, %34.5 ile 1 saatin altında, %34.5 ile 1-3 saat arası, %31 ile ise 3 saatin üzerinde olduğunu belirtmiştir. Çocukların bu dijital araçları %74.6 ile oyun oynama amacıyla kullanmaktadır. Ebeveynlerin %76.4’ü çocuklarını cep telefonu ve tablet kullanımına yönlendirdiğini, yönlendiren ebeveynlerin %38.2’sinin yönlendirme sebebinin bu dijital araçları çocukları oyalama aracı olarak görmelerinden kaynaklı olduğunu ifade etmiştir. Ebeveynlerin %31’i bu dijital araçların çocuklarının dijital çağa ayak uydurmasını sağladığından olumlu etkisi olduğunu düşünmektedir. Ebeveynlerin %31’i ise, çocuklarının tablet ve cep telefonu kullanımının bağımlılık riski açısından olumsuz etkisi olduğunu belirtmektedir. Ebeveynlerin %58.2’si çocuğunun ailesiyle kaliteli zaman geçirmesinin; %34.5’i çocuğunun açık hava etkinlikleriyle meşgul olmasının dijital araç kullanımını azalttığını belirtmiştir. Çocukların tablet ve cep telefonu kullanımını arttıran nedenler incelendiğinde ise ebeveynlerin %23.6’si aile ilgisizliğinin, %21.8’inin de ekran bağımlılığının olduğunu ifade etmiştir.

Aral ve Doğan Keskin (2018), 0-6 yaş grubu çocukların teknolojik alet kullanımlarını ebeveyn perspektifiyle incelemiştir. Karma modelde tasarladıkları çalışmalarında toplam 281 ebeveyne ulaşılmıştır. Bulgular, çocukların %46’sının bilgisayar veya tablet kullandığını, çocukların %62’sinin ise bilgisayar, tablet ve cep telefonuyla dijital oyun oynadıklarını göstermiştir. Ebeveynlerin büyük çoğunluğu

(%71.8) çocuklarının teknolojik alet kullanımına sınırlama getirdiklerini ifade etmiştir.

Budak (2017) yaptığı araştırmada öğretmenlerin ve annelerin çocukların oynadığı dijital oyunlara yönelik bakış açılarını incelemiştir. Araştırmacı hazırladığı beş soruluk görüşme formuyla çocuğu okul öncesi eğitime devam eden 18 anne ve çocuk gelişimi öğretmeni ve okul öncesi öğretmeni olarak görev yapmakta olan 24 öğretmen ile görüşme yapmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, dijital oyunların şiddet içerikli unsurlar içerdiğini, bir günde ortalama olarak çocukların 1 ila 3 saat dijital oyunlar ile vakit geçirdiğini göstermiştir. Dijital olarak oynanan oyunlar ile dijital platformlar olmadan oynanan geleneksel oyunlar arasında ortaya çıkan en belirgin farkın sosyalleşme olduğu ifade edilmiştir.

Toran ve diğerleri (2016), okul öncesi eğitim almakta olan beş yaş grubu çocukların dijital oyun kullanımına yönelik anne görüşlerini incelemek amacıyla annelerle yüz yüze görüşmeler yapmıştır. Annelerin çoğu çocuklarının dijital oyun oynadığını belirtmiş ama dijital oyun oynama süresi hakkında net bir süre ortaya koyamamıştır. Araştırmada, dijital oyunların eğlendirici, ilgi çekici ve renkli olması çocukların dijital oyunu tercih etmesinin en büyük nedenlerinden olduğu ve çocukların dijital oyunları daha çok tablet aracılığıyla oynadığı görülmüştür. Dijital oyunların çocukların gelişim ve eğitimlerine bir etkisi bulunmazken, dijital oyun kullanımının aile içi etkileşimi olumsuz yönde etkilediği ve çocukların dijital oyun bağımlılığına yönelik anne kontrolünün olmadığı saptanmıştır.

Hu ve diğerleri (2018), Çinli ebeveynlerin ekran zamanı davranışlarını ve çocuklarının ekran izleme süresi, bilişsel beceriler ve sosyal gelişim üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Katılımcılar, Çin'in Guangdong kentinde farklı ekonomik seviyeleri temsil eden üç belediyenin 48 anaokulu sınıfına kayıtlı 558 çocuk ve ebeveynlerinden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan ebeveynler, kişisel bilgileri içeren formu, ekran süresi anketini ve çocukların sosyal becerileriyle ilgili soruları içeren anketi tamamlamıştır. Çalışmaya katılan her çocuk ise, uygulanması yaklaşık 5-20 dakika gerektiren dört test tamamlamıştır. Çalışma sonuçları, ebeveynlerin ekran tercihi ve çocuklarının ekran izleme süresi arasındaki ilişkinin ebeveyn ekran izleme süresi ve çocuklarının ekran tercihinden kaynaklandığını göstermiştir. Özellikle, okul öncesi çocukların bilgisayar temelli ekran süreleri ebeveynlerinden daha az

etkilenmiştir. Ayrıca, ebeveynlerin bilgisayar kullanımı ile ilgili sınırlamaları, çocukların bilişsel ve sosyal gelişimiyle olumlu olarak ilişkilendirilmiştir.

Erişti ve Avcı (2018), okul öncesi dönem çocuklarının görüşlerine dayalı olarak ebeveynlerin evde internet kullanım sıklığını ve çocuklar üzerindeki muhtemel etkilerinin belirlenmesini amaçladığı araştırmasında 23 çocukla görüşmeler yapmıştır. Bulgular, çoğunlukla ebeveynlerin gün içerisinde iki saati geçmeyecek şekilde (%72) internet kullanırken, geri kalanının (%28) üç veya daha fazla saatini internette geçirdiğini ortaya koymuştur. Görüşülen 23 çocuktan 10'u çocukların internet kullanmaması gerektiğini ifade etmiştir. İnternette uzun saatler geçirmenin kendi sağlıkları açısından tehlikeli olabileceğini ve ebeveynlerinin onlara kızabileceğini belirtmişlerdir. Tam tersi olarak, 11 çocuğun ise oynayacak çok güzel oyunlar olduğu için internet kullanmaları gerektiğine inandığı ortaya çıkmıştır. Son olarak, çocukların büyük çoğunluğunun ebeveynleri çevrimiçi olduğunda, ebeveynleri gibi teknolojik cihazlarda vakit geçirmektedir.

Sapsağlam (2018), çocukların değişen oyun tercihlerini incelemek amacıyla 3, 4 ve 5 yaş grubundan toplam 110 okul öncesi dönem çocuğu ile betimsel tarama modelinde tasarlanan bir araştırma yürütmüştür. Veriler çocuklarla beraber gerçekleşen 3 aşamadan elde edilmiş, verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, dört yaş grubu çocukların oyun tercihleri en fazla %35 ile tablet oyunları birinci sırada yer almaktayken %17.5 ile bilgisayar oyunları ikinci sırada yer almaktadır. Bu bulguya ek olarak, beş yaş çocukların oyun tercihleri ise %36 ile tablet oyunları birinci sırada yer almaktayken %24 ile bilgisayar oyunları ikinci sırada yer almaktadır. Kısacası, çocukların yaşlarının artmasıyla geleneksel oyunların yanı sıra teknolojik araçlarla oynanan oyunların çocuklar tarafından tercih edildiği görülmektedir.

Özkan (2017), 5-6 yaş okul öncesi dönem çocuğu olan annelerle çocuklarının bilgisayar ve tablet kullanımına ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmasında, İstanbul, Kütahya ve Balıkesir illerinde yaşamakta olan 58 anneye anket formu uygulamış ve annelerden 5'i ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Bulgular, çocukların %72.4'ünün günde 2-3 saat bilgisayar ve tabletle vakit geçirdiğini ve çocukların %77.6'sının bu araçları kullanma amacının oyun oynamak olduğunu göstermiştir. Annelerle yapılan görüşmeler sonrasında, anneler günde teknolojik aletleri ara sıra ve sık sık kullandıklarını belirtmiştir. Sık sık

teknolojik araç kullanan annelerden birisi teknolojik araç üzerinden oyun oynamasa bile işi gereği maillerini kontrol etmesi gerektiğini ve telefonunun hep elinde olduğunu ifade etmiştir.

Nikken ve Schols (2015), 0-7 yaş çocukları olan 896 Hollandalı ebeveyn ile çevrimiçi anket yoluyla çocukların medya faaliyetlerini, ebeveynlerin çocuklara yönelik medyaya ilişkin tutumlarını ve çeşitli çocuk ve ebeveyn-aile özelliklerinin yanında ebeveyn arabuluculuğu uygulamalarını incelemiştir. Çalışma sonucunda, çocukların televizyon, bilgisayar, oyun konsolu ve dokunmatik ekran kullanmalarının, ebeveynlerin medyaya ilişkin tutumlarına değil, çocukların yaşlarına ve medya becerilerine bağlı olduğu ortaya çıkmıştır.

Chai ve diğerleri (2011), dijital oyun oynamanın çocukların ve ergenlerin ebeveynleriyle ilişkilerini nasıl etkilediğini anlamak amacıyla bir araştırma yürütmüştür. Araştırmacılar, 90 ilkokul ve ortaokul öğrencisiyle birebir görüşme yapmış ve öğrencilerden dijital oyun oynamanın aileleriyle geçirdikleri zamanı değiştirip değiştirmediği ve aileleriyle çatışma yaşayıp yaşamadığı konusunda farklı cevaplar elde etmişlerdir. Olumlu olarak, çoğu öğrenci dijital oyun oynamanın ebeveynleriyle zaman geçirmede ve çatışma yaşamada bir soruna yol açmadığını düşünmüşlerdir. Fakat çalışma sonucunda dijital oyun oynamanın bazı ebeveynler ve çocukları için potansiyel sorunlara ve çatışmalara yol açabileceği ortaya çıkmıştır.

2.7.2. Ebeveyn-Çocuk İlişkisi ile İlgili Çalışmalar

Döğer ve Kılınç (2021), Covid-19 pandemi sürecinde gerçekleşen değişimlerin okul öncesi dönem çocukların aile hayatına etkisini incelemiştir. Kesitsel araştırma modeli ile tasarlanan çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen bilgi formu 212 ebeveyne uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, çocukların %98.1'inin tablet, telefon ve televizyon kullandığı saptanmıştır. Çocukların dijital araçları eğitim amaçlı kullanmak yerine, %74.5 ile çizgi film seyretmek, %43.9 ile video izlemek ve %36.8 ile oyun oynamak için kullanmakta olduğu görülmüştür.

Öngören (2021), pandemi döneminde ailelerin çocuklarıyla ilişkisini incelemek amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Araştırmacı, okul öncesi eğitim alan çocuğu olan ve en az ortaokul öğrenim düzeyine sahip 19 ebeveynle görüşme yapmıştır. Araştırmacının hazırlamış olduğu yarı yapılandırılmış görüşme formlarından elde edilen verilerin analizi, içerik analizi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular, pandemi sürecinde ailelerin çocuklarıyla yaptıkları etkinliklerin eğitici faaliyetlerde bulunma (%33), oyun oynama (%30), eğitici videolar izleme (%30) ve yemek pişirme (%7) olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular ışığında, pandemi sürecinde ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkisinin olumlu yönlerinin; birlikte vakit geçirme, etkinlik yapma, paylaşma ve iletişim; olumsuz yönlerinin ise aile içi çatışmalar ve cep telefonu bağımlılığı olduğu saptanmıştır. Ayrıca pandemi döneminde çocukların sürekli evde olmaları sebebiyle kurallara uyma konusunda zorlandıkları ve bundan dolayı annelerin çocuklarıyla arasında çatışmalar yaşandığı görülmüştür.

Özyürek ve Çetinkaya (2021), Covid-19 pandemi sürecinde aile yaşantısını ve ebeveyn-çocuk etkileşimlerini incelemiştir. Betimsel tarama modelinde tasarlanan bu çalışmada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılarak çevrimiçi ortam üzerinden 164 ebeveyne ulaşılmıştır. Araştırmacıların geliştirdiği anket formu aracılığıyla veri toplanmıştır. Çalışma sonucunda ebeveynler, aile içi paylaşımlarının arttığını ve çocuklarıyla daha çok ilgilenme fırsatına sahip olduklarını belirtmiştir. Her iki ebeveynden biri pandemi sürecinde çocuğu ile çatışma yaşamadığını ifade etmiştir. Çocukların %63,2'sinin annesi ile ilişkisinin olumlu yönde geliştiği ve %59,1'inin bilgisayar, telefon ve internette geçirdiği sürenin arttığı saptanmıştır. Sonuç olarak, bütün aile bireylerinin bilgisayar, telefon, internet ve televizyon ile geçirdikleri sürenin arttığı da ortaya çıkmıştır.

Uzun ve diğerleri (2021), Covid-19 salgın sürecinde ebeveyn-çocuk ilişkisini değerlendirmiştir. Araştırma, 4-6 yaşlarında çocuğa sahip 219 ebeveyn ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak, Bartan ve Tezel-Şahin (2012) tarafından geliştirilen "Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Envanteri" ve araştırmacılar tarafından hazırlanan "Bilgi Formu" kullanılmıştır. Ebeveynlerin çocukları ile ilişkisi destek, memnuniyet, disiplin, özerklik, rol, katılım ve iletişim alt boyutları altında incelenmiştir. Sonuçlar, toplam ve rol alt boyutunda, 38-43 yaş arası annelerin çocuklarıyla ilişkilerinde daha iyi olduğunu göstermiştir. Katılım alt boyutunda, bir çocuğu olan annelerin çocuklarının etkinliklerine daha fazla katıldığını göstermiştir. Sonuçlar, annelerin disiplin ve iletişim alt boyutlarında kız ve erkek çocuklar arasında kızlar lehine anlamlı bir fark olduğu göstermiştir.

Vaterlaus ve diğerleri (2021), Covid-19 pandemisinin ilk haftalarının ebeveyn-çocuk ilişkisini nasıl etkilediğine dair ebeveyn algılarını incelemiştir. Erken (20-34 yaş),

orta (35-64 yaş) ve geç (65 yaş ve üstü) yetişkinlikte olan toplam 365 ebeveyn 21-31 Mart 2020 tarihleri arasında çevrimiçi bir anket doldurmuştur. Bulgular pandeminin ilk haftalarında ebeveyn-çocuk ilişkilerinin değişmediğini ortaya koymuştur. Erken ve orta yetişkinlikteki ebeveynler, çocuklarıyla daha fazla zaman geçirdiklerini ifade ederken; yaratıcı etkinlikler, çocuklara ev işlerinde yardım etme, öğrenme, çocuklarla konuşma ve dinleme gibi daha kaliteli bir şekilde zaman geçirme fırsatına sahip olduklarını kabul etmiştir. Geç yetişkinlikteki ebeveynler ise çocuklarıyla daha az zaman geçirmektedir.

Yersel ve diğerleri (2021), Covid-19 pandemi sürecinde özel gereksinimli 3-6 yaş çocukların günlük yaşam aktivitelerini incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, pandemi sürecinde aile ilişkilerinin olumlu etkilendiği, çocukların teknolojik araçları kullanma süresinin artmasıyla birlikte resim, ev işleri gibi etkinliklerin ve oyun oynama sürelerinin arttığı ortaya çıkmıştır. Pandemi sürecinden önce çoğu ebeveyn çocuğuyla oyun oynadığını, pandemi sürecinde ise ev içi etkinlikleri tercih ettiklerini belirtmiştir.

Yıldız ve Bektaş (2021), Covid-19 salgın sürecinde çocukların boş zamanlarında gerçekleştirdikleri etkinliklerin değişimini inceleyen çalışmada, 5-12 yaşında en az bir çocuğu olan 32 ebeveynle görüşme yapmıştır. Ebeveynlerin yanıtlarına göre, pandeminin ortaya çıkmasıyla çocukların evlerinde dijital araçlarla hareketsiz bir şekilde vakit geçirdiği, vakitlerini daha çok tablet, telefon ve bilgisayarla internette gezinerek harcadıkları ve sosyal medya platformlarını kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Andejany ve diğerleri (2020), Covid-19 pandemi sürecinde Suudi Arabistan'da ebeveyn-çocuk ilişkisini ölçme amacıyla 377 ebeveyn karantinası sırasında ve karantina bittikten sonra olmak üzere Pianta (1992) tarafından geliştirilen Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Ölçeği uygulamıştır. Bulgular, pandemi sürecinde ebeveynlerin çocuklarıyla geçirdikleri sürenin pandemi öncesine göre cinsiyet fark etmeksizin arttığını göstermiştir. Aynı zamanda, karantina öncesinde ebeveynlerin çocuklarıyla daha fazla çatışma yaşadığı, karantina sırasında yaşanan çatışmaların annelerde daha yüksek olduğu ve ebeveynlerin çocuklarıyla yakınlık puanlarının karantinaya göre değişmediği saptanmıştır.

Başaran ve Aksoy (2020), yaptıkları çalışmada Covid-19 pandemi sürecinde ebeveynlerin aile yaşantılarına yönelik görüşlerini değerlendirmiştir. Nitel araştırma

yöntemlerinden durum çalışması modeliyle tasarlanan çalışmada 26 ebeveynin görüşlerinden yararlanılmıştır. Sonuç olarak, ebeveyn ve çocukların süreç içerisinde olumlu ve olumsuz deneyimler elde ettikleri saptanmıştır. Olumsuz deneyimler olarak ebeveynler çocuklarının teknoloji kullanımını belirtmiştir. Ebeveynler çocuklarının telefon ve televizyon gibi teknolojik araçları sıklıkla kullandıklarını ifade etmiş ve çocuklarının teknoloji bağımlısı olmasını karşılaştıkları bir problem olarak tanımlamıştır.

Lee ve Ward (2020) tarafından Covid-19 pandemisi esnasında ebeveynlerin çocuklarına nasıl tepki verdiğini incelemek amacıyla Mart 2020’de 12 yaş altı en az bir çocuğu olan toplam 562 ebeveynle bir çalışma yürütülmüştür. Katılımcı ebeveynlerin yarısına yakınının (%46) 2-5 yaş arasında en az bir çocuğu bulunmaktaydı. Araştırma sonucunda ebeveynler, son iki hafta içerisinde çocuklarıyla yüksek düzeyde yakınlık hissettiklerini ifade etmiştir. Diğer yandan dört ebeveynden biri (%25) Covid-19 pandemi sürecinden beri çocuklarıyla daha fazla çatışma yaşadığını belirtmiştir.

Perelli Harris ve Walzenbach (2020) çalışmasında, ilk olarak Nisan 2020’de yapılan ve aylık olarak Birleşik Krallık nüfusunun Covid-19 pandemisine karşı deneyimlerini inceleyen anket çalışmalarından Mayıs 2020 anketine katılan ebeveynlerin yanıtlarını incelemiştir. Toplamda 5566 ebeveyn, ebeveyn-çocuk ilişkisi sorularını yanıtlamıştır. Çalışma, evde onlarla yaşayan 18 yaşın altındaki çocukları olan ebeveynlerle sınırlandırılmıştır. Ankette zaman kullanımına, çocuk bakımına ve evde eğitim için haftada harcanan saatlere ilişkin sorular yer almaktadır. Sonuç olarak, İngiltere’deki ebeveynlerin yaklaşık %97’sinin çocuklarıyla yakın veya çok yakın ilişkileri olduğunu ve çok azının çocuklarına hiç yakın olmadıklarını belirtmiştir. Ebeveynlerin %70’i hükümetin “Evde Kalma” politikasını uygulamaya koymasından sonra çocuklarıyla ilişkilerinin aynı kaldığını, %26’sının daha iyi olduğunu ve %4’ünün ilişkilerinin eskisinden daha kötü hale geldiğini ifade etmiştir.

Alpgan (2018)’ın, gelişimsel yetersizliğe sahip 48-72 aylık çocukların anne ve babalarıyla yürüttüğü çalışmasında; anne yaşının, çalışma durumunun, toplam çocuk sayısının, çocuğun yaşına, kaçınıcı çocuk olduğuna ve çocuğun eğitim alma süresine göre anne-çocuk ilişkisinde anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

Kaur ve diğeri (2015), okula devam eden 10-12 yaş çocukların ebeveynleri ile ilişkisini değerlendirme amacıyla yürüttükleri çalışmada, çocukların büyük çoğunluğunun anneleriyle babalarına göre daha samimi bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymuştur. Çocukların %77.5'inin samimi/içten, %18.5'inin iyi ve %4'ünün ortalamanın üzerinde anne-çocuk ilişkisi olduğu bulunmuştur. Erkek çocukların kız çocuklarına göre ve özel okulda okuyan çocukların devlet okulunda okuyan çocuklara göre anneleriyle daha iyi ilişkilere sahip olduğunu görülmüştür. Çocukların annesiyle geçirdiği süre arttıkça anneleriyle ilişkisinin daha iyi olduğu saptanmıştır. Çocukların anneleriyle ilişkisinin aile yapısına göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Zhang (2012) aile gelirin ve ebeveyn eğitiminin çocukların anne-çocuk ilişkileri, baba-çocuk ilişkileri ve ailelerindeki sosyal çevre üzerine etkilerini incelemek amacıyla Çin'in Pekin şehrinde 3-5 yaşları arasında toplam 407 okul öncesi dönem çocuk ve ebeveynleriyle bir çalışma yapmıştır. Annelerin eğitiminin, anne-çocuk ve baba-çocuk ilişkilerinde yakınlığı olumlu yönde, anne-çocuk ilişkilerinde ise çatışmayı olumsuz yönde yordadığı saptanmıştır. Ayrıca, eğitim düzeyi yüksek olan anne ve babaların, genel aile ortamının daha uyumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Gelir durumu, çocukların cinsiyetine göre genel çatışmayı öngörmemesine rağmen, baba-çocuk çatışmasını olumsuz yönde yordamaktadır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

48-72 aylık okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ile anne-çocuk ilişkisinin incelenmesini amaçlayan araştırma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. İlişkisel tarama modeli iki veya ikiden fazla değişkenin beraber değişim varlığının ya da derecesinin belirlenmesini amaçlayan bir araştırma modelidir (Creswell, 2012).

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini okul öncesi dönem çocukları ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Örneklemi ise, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Eyüpsultan, Kağıthane, Başakşehir, Güngören, Fatih ve Esenler ilçelerinde MEB'e bağlı anaokulu ve anasınıflarında öğrenim gören toplam 450 okul öncesi dönem çocuk ve annesi oluşturmaktadır. Örneklem belirlenmesinde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme yönteminde araştırmaya uygun, ulaşılması kolay ve gönüllü olan katılımcılar seçilmektedir (Gravetter, Forzano, 2012). Bu çalışma için 13 farklı okul öncesi eğitim kurumundan veri toplanmıştır. Örneklemde yer alan çocuklara ilişkin özellikler tablo 1'de, annelere ilişkin özellikler ise tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırmaya Dahil Edilen Çocuklara Ait Kişisel Özelliklerin Dağılımı

Değişkenler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kız	225	50.0
	Erkek	225	50.0
Yaş	48-60 ay	153	34.0
	61-72 ay	297	66.0
Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi	1. yıl	208	46.2
	2. yıl	156	34.7

Tablo 1 - devam

	3. yıl	86	19.1
Okul Türü	Devlet	344	76.4
	Özel	106	23.6
Dijital Oyun Oynanan Dijital Araç	Akıllı telefon	266	59.1
	Tablet	131	29.1
	Bilgisayar	18	4.0
	Oyun Konsolu	9	2.0
Dijital Oyun Oynama Süresi	Bir saatten az	193	43.5
	1-2 saat	140	31.5
	2 saatten fazla	111	25.0
Dışarıda Zaman Geçirme Sıklığı	1-3 gün	193	43.2
	4-7 gün	254	56.8
Toplam		450	100.0

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan çocukların cinsiyetlerinin %50'sinin kız ve %50'sinin erkek olduğu görülmektedir. Çocukların %34'ü 4-5 yaş (48-60 ay) ve %66'sı 5-6 yaş (61-72 ay) grubundadır. Çocukların %46.2'si bir yıldır, %34.7'si iki yıldır ve %19.1'i üç yıldır okul öncesi eğitime devam etmektedir. Çocukların devam ettikleri okul türleri incelendiğinde, %76.4'ünün devlet, %23.6'sının özel olduğu görülmektedir. Çocukların %59.1'inin akıllı telefon, %29.1'inin tablet, %4'ünün bilgisayar ve %2'sinin oyun konsolu ile dijital oyun oynadığı görülmektedir. Çocukların bir günde dijital oyun oynama süreleri incelendiğinde ise, %43.5'inin bir saatten az, %31.5'inin 1-2 saat ve %25'inin iki saatten fazla dijital oyun oynadığı bulunmuştur. Çocukların %43.2'sinin (n=193) haftada 1-3 gün dışarıda zaman geçirdiği, %56.8'inin ise haftada 4-7 gün dışarıda zaman geçirdiği görülmektedir.

Tablo 2: Araştırmaya Dahil Edilen Annelere Ait Kişisel Özelliklerin Dağılımı

Değişkenler	Gruplar	n	%
Yaş	32 yaş altı	100	22.3
	32-37 yaş	223	49.7
	38 yaş ve üzeri	126	28.1
Öğrenim Durumu	Önlisans ve altı	252	56
	Lisans ve üstü	198	44
Çalışma Durumu	Çalışmıyor	245	54.8
	Çalışıyor	202	45.2
Aile Yapısı	Çekirdek aile	364	80.9
	Geniş aile	58	12.9
	Tek ebeveynli	17	3.8

Tablo 2 – devam

Aylık Gelir Durumu	3500 TL ve altı	60	16.8
	3501-6500 TL arası	131	36.7
	6501 TL ve üzeri	166	46.5
Dijital Araç Sahipliği	Akıllı telefon	449	99.8
	Tablet	254	56.4
	Dizüstü bilgisayar	276	61.3
	Masaüstü bilgisayar	63	14.0
	Oyun Konsolu	52	11.6
En Çok Kullanılan Dijital Araç	Akıllı telefon	381	84.7
	Tablet	4	0.9
	Bilgisayar	62	13.8
	Oyun Konsolu	0	0.0
Dijital Araç Kullanma Süresi	Bir saatten az	138	31.0
	1-2 saat	138	31.0
	2 saatten fazla	169	38.0
Çocuğun Dijital Oyun Oynama Durumu	Tek başına oynar	244	68.0
	Anne katımlı	115	32.0
Toplam		450	100.0

Tablo 2’de görüldüğü üzere, araştırmaya katılan annelerin %22.3’ünün 32 yaş altı, %49.7’sinin 32-37 yaş aralığında, %28.1’inin 38 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Annelerin öğrenim durumu incelendiğinde, %44’ünün lisans ve üstü mezuniyete sahip olduğu, %56’sının ise önlisans ve altı mezuniyete sahip olduğu saptanmıştır. Annelerin çalışma durumları incelendiğinde, %54.8’inin çalışmadığı, %45.2’sinin ise çalıştığı görülmektedir. Annelerin sahip oldukları aile yapıları incelendiğinde, %80.9’unun çekirdek aile, %12.9’unun geniş aile, %3.8’inin tek ebeveynli olduğu görülmektedir. Ailelerin aylık gelirleri incelendiğinde, %16.8’inin 3500 TL ve altı, %36.7’sinin 3501-6500 TL arası ve %46.5’inin 6501 TL ve üzeri olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan anne ve çocukların evlerinde %99.8’inin akıllı telefon, %61.3’ünün dizüstü bilgisayar, %56.4’ünün tablet, %14’ünün masaüstü bilgisayar ve %11.6’sının oyun konsolu bulunmaktadır. Annelerin gün içinde en çok kullandıkları dijital araçlar incelendiğinde, %84.7’sinin akıllı telefon, %13.8’inin bilgisayar ve %0.9’unun tablet olduğu görülmektedir. Annelerin bir günde %31’inin bir saatten az, %31’inin 1-2 saat ve %38’inin iki saatten fazla dijital araçları kullandığı bulunmuştur. Çocukların dijital oyun oynama durumları incelendiğinde,

annelerin %68'i çocuklarının dijital oyunları tek başına oynadığını, %32'si ise çocuklarının dijital oyun oynarken çocuklarına yardımcı olduğunu belirtmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimi düzeylerini belirlemek ve anne-çocuk ilişkisini değerlendirmek için “Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği” ve “Çocuk-AnaBaba İlişki Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca, araştırmacı tarafından çocuklara ve annelere ait özelliklerin incelenmesinin sağlanması amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” geliştirilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu, annelerin ve çocuklarının kişisel bilgilerinin edinilmesi amacıyla iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm, “Anne Bilgi Formu” olarak adlandırılmıştır. Bu bölümde; anne yaşı, anne öğrenim durumu, anne çalışma durumu, anne çocuk sayısı, aile yapısı, gelir durumu, evde hangi dijital araçların bulunduğu, annenin günde en çok hangi dijital aracı kullandığı, annenin günde dijital araç kullanma süresi, annenin günde çocukla geçirdiği süre ve annenin çocukla birlikte dijital oyun oynayıp oynamama durumu ile ilgili sorular yer almıştır. İkinci bölüm ise “Çocuk Bilgi Formu” olarak adlandırılmıştır. Bu bölümde, çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun devam ettiği okul öncesi eğitim kurum türü, çocuğun okul öncesi eğitime devam etme süresi, çocuğun günde en çok hangi dijital araçla dijital oyun oynadığı, çocuğun günde dijital oyun oynama süresi, çocuğun dışarıda vakit geçirme sıklığı ile ilgili sorular yer almaktadır. Toplamda 18 soru içeren bu formdan elde edilen kişisel bilgiler, ölçeklerden toplanan diğer bilgilerle ilişkilendirmek ve her bir demografik bilginin araştırmanın değişkenleri ile ilişkisini öğrenmek amacıyla kullanılmıştır.

3.3.2. Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi (DOBE) Ölçeği

Budak (2020) tarafından geliştirilen Okul Öncesi Dönem Çocukları için “Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği (DOBE)” dört alt boyut altında toplam 20 maddeden oluşmaktadır. DOBE Ölçeğinin; 20 madde üzerinden Cronbach Alfa iç tutarlılık toplam güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0.93$ ve madde toplam puan korelasyon değerlerinin 70 ile .90 aralığında olduğu görülmüştür. Ölçek, likert tipi beşli derecelendirme, (1)

hiçbir zaman, (2) nadiren, (3) bazen, (4) çoğu zaman ve (5) her zaman seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek minimum puan 20, maksimum puan ise 100'dür. Ölçekten alınan puanlara göre çocukların bağımlılık eğilimleri en az (20-35 puan), az (36-51 puan), orta (52-67 puan), fazla (68-83 puan) ve çok fazla (84-100 puan) olarak değerlendirilmektedir. Alınan puanın artması çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimlerinin artmasını ifade etmektedir. Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır.

Ebeveynler tarafından doldurulan ölçeğin alt boyutları ve güvenilirlik katsayıları şu şekildedir:

- Çocukların dijital oyun oynarken sosyal çevreden kopmalarını içeren “*Hayattan Kopma*” alt boyutu yedi maddeden oluşmaktadır. Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .88'dir.
- Çocukların dijital oyun oynaması engellediğinde göstermiş oldukları tepkileri içeren “*Çatışma*” alt boyutu beş maddeden oluşmaktadır. Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .90'dır.
- Çocukların günlük yaşamlarında dijital oyun ile uzun zaman ayırması ve istemesini içeren “*Sürekli Oynama*” alt boyutu beş maddeden oluşmaktadır. Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .82'dir.
- Dijital oyunların çocukların yaşamlarına etkisini ve daha sonrası için ortaya çıkması muhtemel olan problemleri içeren “*Hayata Yansıtma*” alt boyutu üç maddeden oluşmaktadır. Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .70'dir.

3.3.3. Çocuk-AnaBaba İlişki Ölçeği (ÇAIÖ)

Robert C. Pianta (1998)'nin ebeveyn-çocuk ilişkisini anlamak amacıyla geliştirdiği ölçek Akgün ve Yeşilyaprak (2010) tarafından anne-çocuk ilişkisini incelemek amacıyla Türk kültürüne uyarlanmıştır. Orijinal ölçek 30 madde ve üç alt boyuttan oluşmaktayken; Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanma çalışmasında ölçek 24 madde ve iki alt boyuttan oluşmaktadır. Uyarlanan ölçeğin birinci alt boyutu “Çatışma” olarak isimlendirilmiş ve toplamda 14 maddeden oluşmaktadır. İkinci alt boyutu ise “Olumlu İlişki” olarak isimlendirilmiş ve toplamda 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçeklerde ters kodlanan maddeler bulunmaktadır. Çatışma alt boyutunu Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .85, Olumlu İlişki alt boyutunun Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise .74'tür. Ölçeğin geneli için iç tutarlılık

katsayısı 0.73'tür. Alfa güvenilirlik katsayısı değerlendirilirken $.60 \leq \alpha < .80$ arası "oldukça güvenilir" olarak tanımlanmıştır (Özdamar, 2004). Ölçek 5'li Likert tipi bir ölçek olup Kesinlikle Uygun Değil (1), Pek Uygun Değil (2), Kararsızım (3), Oldukça Uygun (4), Kesinlikle Uygun (5) olarak değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 120, en düşük puan ise 24'tür. Yüksek puan, anne çocuk ilişkisinin olumsuz; düşük puan ise anne çocuk ilişkisinin olumlu olmasını ifade etmektedir

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri, 2020-2021 eğitim öğretim yılı Şubat-Nisan aylarında toplanmıştır. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan il bazlı izin sonrasında okul öncesi eğitim kurumlarına görüşmeye gidilmiştir. Bu süreçte okul idarecilerinin çalışmanın amacı ve içeriği hakkında bilgi edinmesi sağlanmıştır. Araştırmaya katılmaya onay veren okul öncesi eğitim kurumlarına formlar elden teslim edilmiştir. Teslim edilen formlar okul öncesi öğretmenleri tarafından annelere elden ulaştırılmıştır. Araştırmaya katılmaya onay veren annelerin formları doldurması için bir hafta süre verilmiştir. Bir hafta sonra araştırmacı okullara tekrar giderek doldurulan zarfları teslim almıştır. Süreç içerisinde il genelinde 635 tane anket formu dağıtılmış ama 477 tane anket formu geri dönmüştür. Formlar incelendiğinde 27 anket formunda eksik bilgiler olması sebebiyle 450 tane formun örnekleme oluşturmasına karar verilmiştir. Anket formlarının geri dönüş oranının %75.12 olduğu görülmektedir.

3.5. Veri Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 25.0 programında uygun istatistiksel işlemler yapılarak bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir. İstatistiksel analizlerde 0.05 anlamlılık düzeyi olarak temel alınmıştır. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (sayı, yüzde, en küçük ve en büyük değerleri, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıp dağılmadığını saptamak için çarpıklık ve basıklık değerleri kontrol edilmiştir. Verilerin normal dağılım göstermesi çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 arasında olmasına bağlıdır (Shao, 2002). Araştırmada kullanılan ölçek ve alt boyutlarının normallik analizi sonuçları tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyut Puanları ile Çocuk-Anaba İlişki Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyut Puanlarının Normallik Analizi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	Çarpıklık	Std Hata	Basıklık	Std Hata
Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi	.53	.11	-.42	.23
Hayattan Kopma	.69	.11	-.22	.23
Çatışma	.52	.11	-.53	.23
Sürekli Oynama	.73	.11	-.24	.23
Hayata Yansıtma	.32	.11	-.41	.23
Çocuk-Anababa İlişki	.67	.11	.21	.23
Çatışma	.75	.11	.44	.23
Olumlu İlişki	.69	.11	2.12	.23

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmada kullanılan ölçek verilerinin çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 arasında olduğu ve normal dağılıma sahip olduğu görülmektedir. Normal dağılıma sahip verilerde niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki bağımsız grup arasındaki fark için bağımsız örneklem t-testi, ikiden fazla bağımsız grup karşılaştırılmasında ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Okul öncesi dönem çocuklarının dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri “Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi (DOBE) Ölçeği” ile değerlendirilmiştir. İkinci olarak, anne-çocuk ilişkisi “Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği” ile değerlendirilmiştir. Daha sonra çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ile anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkinin belirlenmesi için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2011). Kullanılan ölçeklerin güvenilirliğini test etmek amacıyla “Güvenilirlik Analizi” yapılmıştır.

Tablo 4: Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyut Puanları ile Çocuk-Anaba İlişki Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyut Puanlarının Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçekler ve Alt Boyutları	n	Cronbach's Alpha
Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği	20	.95
Hayattan Kopma	7	.90
Çatışma	5	.93
Sürekli Oynama	5	.88
Hayata Yansıtma	3	.74
Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği	24	.80
Çatışma	14	.82
Olumlu İlişki	10	.50

Tablo 4'te görüldüğü üzere, araştırmada kullanılan ölçek ve alt boyutlarının güvenilirliği hesaplanmıştır. Cronbach Alfa değerlerinin 0.50 ve büyük olması, kullanılan ölçeklerin yeterli güvenilirlikte olduğunu ortaya koymaktadır (Özdamar, 2004). Dolayısıyla, çalışmada kullanılan ölçeklerin kabul edilebilir düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu saptanmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ile anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından inceleyebilmek için yapılan analizlere ve analiz sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Dijital Oyun Bağımlılık Eğilim Düzeyine Yönelik Bulgular

Bu bölümde dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerine yönelik elde edilen bulgular yer almaktadır. Çalışmanın birinci alt problemi olan “Okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimi ne düzeydedir?” sorusunu yanıtlamak için çocukların DOBE ölçeğinden almış oldukları puanlar, standart sapma, ortalama, en küçük ve en büyük değerleri hesaplanmıştır. Bulgular, tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5: Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Toplam Puanı ve Alt Boyut Puanlarının Betimleyici İstatistikleri

Ölçek ve Alt Boyutları	n	En Küçük	En Büyük	\bar{x}	ss
Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi	450	20.00	89.00	45.73	16.04
Hayattan Kopma	450	7.00	35.00	15.04	6.22
Çatışma	450	5.00	25.00	12.27	5.13
Sürekli Oynama	450	5.00	24.00	10.89	4.50
Hayata Yansıtma	450	3.00	15.00	7.53	2.91

Tablo 5’te görüldüğü üzere, Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği toplam puan ortalaması 45.73 ± 16.04 olarak, hayattan kopma alt boyut puan ortalaması 15.04 ± 6.22 olarak, çatışma alt boyut puan ortalaması 12.27 ± 5.13 olarak, sürekli oynama alt boyut puan ortalaması 10.89 ± 4.50 olarak ve hayata yansıtma alt boyut puan ortalaması 7.53 ± 2.91 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan puanlara göre çocukların bağımlılık eğilimleri en az (20-35 puan), az (36-51 puan), orta (52-67 puan), fazla (68-83 puan) ve çok fazla (84-100 puan) olarak değerlendirilmektedir. Alınan puanın artması çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimlerinin artmasını ifade

etmektedir. Araştırmaya katılan çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilim Düzeyleri

Dijital Oyun Bağımlılık Eğilim Düzeyleri	n	%
Bağımlılık eğilimi en az	134	29.8
Bağımlılık eğilimi az	166	36.9
Bağımlılık eğilimi orta	104	23.1
Bağımlılık eğilimi fazla	40	8.9
Bağımlılık eğilimi çok fazla	6	1.3
Toplam	450	100.0

Tablo 6 incelendiğinde, araştırmaya katılan çocukların %29.8’inin bağımlılık eğiliminin en az, %36.9’unun bağımlılık eğiliminin az, %23.1’inin bağımlılık eğiliminin orta, %8.9’unun bağımlılık eğiliminin fazla ve %1.3’ünün bağımlılık eğiliminin çok fazla olduğu görülmektedir.

4.1.1. Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Bu bölümde çalışmanın ikinci alt problemi olan “Okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimi düzeyleri çocukların cinsiyetine, çocukların yaşına, çocukların okul öncesi eğitime devam etme süresine, çocukların devam ettikleri okul öncesi eğitim kurumu türüne, çocukların bir günde dijital oyun oynama süresine, çocukların dijital oyun oynama durumuna, çocukların dışarıda zaman geçirme sıklığına, annelerin yaşına, annelerin öğrenim durumuna, annelerin çalışma durumuna, annelerin çocuk sayısına, aile yapısına, ailenin aylık gelir durumuna, annelerin bir günde dijital araç kullanma süresine göre farklılaşmakta mıdır?” sorusunu yanıtlamak için çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiş olup elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

4.1.1.1. Çocukların Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ile cinsiyetleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan bağımsız örneklem t-testi sonuçları tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Çocukların Cinsiyetine Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	t	p
DOBE	Kız	225	42.11	14.62	-4.91	.000*
	Erkek	225	49.35	16.60		
Hayatta Kopma	Kız	225	14.19	6.01	-2.94	.003*
	Erkek	225	15.89	6.32		
Çatışma	Kız	225	11.04	4.44	-5.24	.000*
	Erkek	225	13.50	5.47		
Sürekli Oynama	Kız	225	9.78	3.92	-5.40	.000*
	Erkek	225	12.00	4.77		
Hayata Yansıtma	Kız	225	7.11	2.81	-3.12	.002*
	Erkek	225	7.96	2.96		

$p < .05^*$

Tablo 7’de görüldüğü üzere, çocukların DOBE ölçeği toplam puanı ($t_{(448)} = -4.91$; $p < .05$), hayattan kopma ($t_{(448)} = -2.94$; $p < .05$), çatışma ($t_{(448)} = -5.24$; $p < .05$), sürekli oynama ($t_{(448)} = -5.40$; $p < .05$) ve hayata yansıtma ($t_{(448)} = -3.12$; $p < .05$) alt boyut puanları arasında çocukların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Erkek çocuklarının ölçek toplam puanının ve alt boyut puanlarının kız çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.1.1.2. Çocukların Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ile yaşları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan bağımsız örneklem t-testi sonuçları tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Çocukların Yaşına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	t	p
DOBE	48-60 ay	153	44.12	15.08	-1.53	.126
	61-72 ay	297	46.56	16.47		
Hayattan Kopma	48-60 ay	153	14.61	5.80	-1.04	.298
	61-72 ay	297	15.26	6.42		
Çatışma	48-60 ay	153	11.96	4.91	-.92	.358
	61-72 ay	297	12.43	5.24		
Sürekli Oynama	48-60 ay	153	10.08	4.30	-2.76	.006*
	61-72 ay	297	11.31	4.55		
Hayata Yansıtma	48-60 ay	153	7.46	2.79	-.35	.726
	61-72 ay	297	7.57	2.98		

$p < .05^*$

Tablo 8’de görüldüğü üzere, çocukların DOBE ölçeği toplam puanı ($t_{(448)}=-1.53$; $p>.05$), hayattan kopma ($t_{(448)}=-1.04$; $p>.05$), çatışma ($t_{(448)}=-.92$; $p>.05$) ve hayata yansıtma ($t_{(448)}=-2.76$; $p>.05$) alt boyut puanları arasında çocukların yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Fakat, sürekli oynama ($t_{(448)}=-2.76$; $p<.05$) alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. 61-72 ay ($\bar{x}=11.31$) grubundaki çocukların sürekli oynama alt boyut puanlarının 48-60 ay ($\bar{x}=10.08$) grubundaki çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.1.1.3. Çocukların Okul Öncesi Eğitime Devam Etme Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimleri ile okul öncesi eğitime devam etme süresi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Çocukların Okul Öncesi Eğitime Devam Etme Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p
DOBE	1. yıl	208	44.61	14.80	1.01	.366
	2. yıl	156	46.97	16.93		
	3. yıl	86	46.20	17.21		
Hayattan Kopma	1. yıl	208	14.31	5.72	2.68	.070
	2. yıl	156	15.63	6.31		
	3. yıl	86	15.73	7.03		
Çatışma	1. yıl	208	12.17	5.04	.65	.522
	2. yıl	156	12.62	5.37		
	3. yıl	86	11.88	4.90		
Sürekli Oynama	1. yıl	208	10.82	4.27	.15	.863
	2. yıl	156	11.04	4.77		
	3. yıl	86	10.77	4.58		
Hayata Yansıtma	1. yıl	208	7.31	2.69	1.20	.301
	2. yıl	156	7.67	3.02		
	3. yıl	86	7.81	3.21		

$p<.05^*$

Tablo 9’da görüldüğü üzere, çocukların DOBE ölçeği toplam puanı ($F_{(2,447)}=1.01$; $p>.05$), hayattan kopma ($F_{(2,447)}=2.68$; $p>.05$), çatışma ($F_{(2,447)}=.65$; $p>.05$), sürekli oynama ($F_{(2,447)}=.15$; $p>.05$) ve hayata yansıtma ($F_{(2,447)}=1.20$; $p>.05$) alt boyut puanları arasında çocukların okul öncesi eğitime devam etme sürelerine göre

istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bir başka ifadeyle, çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri çocukların okul öncesi eğitime devam etme sürelerine göre farklılaşmamaktadır.

4.1.1.4. Çocukların Devam Ettikleri Okul Öncesi Eğitim Kurum Türü Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimleri ile devam ettikleri okul öncesi eğitim kurum türü arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan bağımsız örneklem t-testi sonuçları tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Çocukların Devam Ettikleri Okul Öncesi Eğitim Kurumu Türüne Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	t	p
DOBE	Devlet	344	45.57	15.79	-.38	.701
	Özel	106	46.25	16.88		
Hayattan Kopma	Devlet	344	14.94	6.03	-.64	.523
	Özel	106	15.38	6.80		
Çatışma	Devlet	344	12.29	5.11	.17	.867
	Özel	106	12.20	5.22		
Sürekli Oynama	Devlet	344	10.90	4.54	.10	.917
	Özel	106	10.85	4.40		
Hayata Yansıtma	Devlet	344	7.44	2.83	-1.21	.227
	Özel	106	7.83	3.16		

$p < .05^*$

Tablo 10’da görüldüğü üzere, çocukların DOBE ölçeği toplam puanı ($t_{(448)} = -0.38$; $p > .05$), hayattan kopma ($t_{(448)} = -0.64$; $p > .05$), çatışma ($t_{(448)} = .17$; $p > .05$), sürekli oynama ($t_{(448)} = .10$; $p > .05$) ve hayata yansıtma ($t_{(448)} = -1.21$; $p > .05$) alt boyut puanları arasında çocukların devam ettikleri okul öncesi eğitim kurumunun türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bir başka ifadeyle, çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri çocukların devam ettikleri okul öncesi eğitim kurumunun türüne göre farklılaşmamaktadır.

4.1.1.5. Çocukların Dijital Oyun Oynama Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimi düzeyi ile bir günde dijital oyun oynama süreleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Çocukların Dijital Oyun Oynama Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p	Post-Hoc
DOBE	Bir saatten az	193	38.99	14.02	70.25	.000*	1-2
	1-2 saat	140	44.76	13.28			1-3
	2 saatten fazla	111	58.64	14.69			2-3
Hayattan Kopma	Bir saatten az	193	13.71	5.83	22.10	.000*	1-3
	1-2 saat	140	14.33	5.58			2-3
	2 saatten fazla	111	18.24	6.46			
Çatışma	Bir saatten az	193	10.40	4.67	49.01	.000*	1-2
	1-2 saat	140	12.01	4.35			1-3
	2 saatten fazla	111	15.88	5.01			2-3
Sürekli Oynama	Bir saatten az	193	8.19	3.08	159.33	.000*	1-2
	1-2 saat	140	10.95	3.28			1-3
	2 saatten fazla	111	15.45	4.08			2-3
Hayata Yansıtma	Bir saatten az	193	6.68	2.85	26.58	.000*	1-2
	1-2 saat	140	7.46	2.67			1-3
	2 saatten fazla	111	9.06	2.64			2-3

$p < .05^*$

Tablo 11’de görüldüğü üzere, çocukların DOBE ölçeği toplam puanı ($F_{(2,441)}=70.25$; $p < .05$), hayattan kopma ($F_{(2,441)}=22.10$; $p < .05$), çatışma ($F_{(2,441)}=49.01$ $p < .05$), sürekli oynama ($F_{(2,441)}=159.33$; $p < .05$) ve hayata yansıtma ($F_{(2,441)}=26.58$; $p < .05$) alt boyut puanları arasında çocukların gün içinde dijital oyun oynama sürelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; gün içinde bir saatten az ($\bar{x}=38.99$) dijital oyun oynayan çocukların, bir-iki saat ($\bar{x}=44.76$) ve iki saatten fazla ($\bar{x}=58.64$) oynayan çocuklara göre ve bir-iki saat ($\bar{x}=44.76$) oynayan çocukların iki saatten fazla ($\bar{x}=58.64$) oynayan çocuklara göre DOBE toplam puanlarının daha düşük olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, çatışma, sürekli oynama ve hayata yansıtma alt boyutlarında da aynı gruplar arasında farklılıklar saptanmıştır. Hayattan kopma alt boyutunda ise, gün içinde bir saatten az ($\bar{x}=13.17$) ve bir-iki saat ($\bar{x}=14.33$) dijital oyun oynayan çocukların iki saatten fazla ($\bar{x}=18.24$) oynayan çocuklara göre daha düşük puanlar aldığı görülmektedir. Bir-iki saat ($\bar{x}=14.33$) dijital oyun oynayan çocukların iki saatten fazla ($\bar{x}=18.24$) dijital oyun oynayan çocuklara göre hayattan kopma alt boyutundan aldıkları puanlar daha düşük

almasına rağmen istatistiksel olarak gruplar arası anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.1.1.6. Çocukların Dijital Oyun Oynama Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyi ile çocukların dijital oyunları oynama durumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan bağımsız örneklem t-testi sonuçları tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Çocukların Dijital Oyun Oynama Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	t	p
DOBE	Tek başına	244	47.91	16.62	4.04	.000*
	Anne-katılımlı	115	41.64	12.12		
Hayattan Kopma	Tek başına	244	15.86	6.63	3.55	.000*
	Anne-katılımlı	115	13.70	4.68		
Çatışma	Tek başına	244	12.94	5.32	3.28	.001*
	Anne-katılımlı	115	11.23	4.23		
Sürekli Oynama	Tek başına	244	11.49	4.69	4.08	.000*
	Anne-katılımlı	115	9.69	3.49		
Hayata Yansıtma	Tek başına	244	7.61	2.85	1.91	.057
	Anne-katılımlı	115	7.02	2.51		

$p < .05$ *

Tablo 12 incelendiğinde, çocukların DOBE ölçeği toplam puanı ($t_{(357)}=4.04$; $p < .05$), hayattan kopma ($t_{(357)}=3.55$; $p < .05$), çatışma ($t_{(357)}=3.28$; $p < .05$) ve sürekli oynama ($t_{(357)}=4.08$; $p < .05$) alt boyut puanları arasında çocukların dijital oyun oynama durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Tek başına dijital oyun oynayan çocukların DOBE ölçeği toplam puanından, hayattan kopma, çatışma ve sürekli oynama alt boyutlarından aldıkları puanların annesiyle etkileşim içinde oynayan çocuklara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Fakat, hayata yansıtma alt boyut puanları arasında çocukların dijital oyun oynama durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t_{(357)}=1.91$; $p > .05$).

4.1.1.7. Çocukların Dışarıda Zaman Geçirme Sıklığı Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ile dışarıda zaman geçirme sıklığı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan bağımsız örneklem t-testi sonuçları tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Çocukların Dışarıda Zaman Geçirme Sıklığına Göre Bağımsız Örneklemeler T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	t	p
DOBE	1-3 gün	254	46.95	16.37	1.38	.069
	4-7 gün	193	44.18	15.29		
Hayatta Kopma	1-3 gün	254	15.52	6.39	1.01	.062
	4-7 gün	193	14.42	5.88		
Çatışma	1-3 gün	254	12.70	5.32	2.74	.047*
	4-7 gün	193	11.73	4.79		
Sürekli Oynama	1-3 gün	254	11.03	4.65	.44	.475
	4-7 gün	193	10.72	4.29		
Hayata Yansıtma	1-3 gün	254	7.70	2.88	.17	.160
	4-7 gün	193	7.31	2.92		

$p < .05^*$

Tablo 13'te görüldüğü üzere, çocukların DOBE ölçeği toplam puanı ($t_{(445)}=1.38$; $p > .05$), hayattan kopma ($t_{(445)}=1.01$; $p > .05$), sürekli oynama ($t_{(445)}=.44$; $p > .05$) ve hayata yansıtma ($t_{(445)}=.17$; $p > .05$) alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır; ancak çatışma ($t_{(445)}=2.74$; $p < .05$) alt boyut puanları arasında çocukların dışarıda zaman geçirme sıklığına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Hafta 1-3 gün dışarı çıkan çocukların ($\bar{x}=12.70$) dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri haftada 4-7 gün dışarı çıkan ($\bar{x}=11.73$) çocuklara göre çatışma alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.1.1.8. Annelerin Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyi ile annelerin yaşı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Annelerin Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p
DOBE	32 yaş ve altı	100	45.69	15.90	.25	.776
	32-37 yaş	223	45.35	15.57		
	38 yaş ve üzeri	126	46.62	16.96		
Hayattan Kopma	32 yaş ve altı	100	15.10	6.02	.00	.996
	32-37 yaş	223	15.04	6.22		
	38 yaş ve üzeri	126	15.06	6.41		

Tablo 14 – devam

Çatışma	32 yaş ve altı	100	11.95	5.15	.93	.394
	32-37 yaş	223	12.15	4.91		
	38 yaş ve üzeri	126	12.80	5.47		
Sürekli Oynama	32 yaş ve altı	100	10.76	4.35	1.16	.314
	32-37 yaş	223	10.67	4.45		
	38 yaş ve üzeri	126	11.41	4.70		
Hayata Yansıtma	32 yaş ve altı	100	7.88	3.04	.98	.377
	32-37 yaş	223	7.50	2.90		
	38 yaş ve üzeri	126	7.35	2.82		

$p < .05^*$

Tablo 14’te görüldüğü üzere, çocukların DOBE ölçeği toplam puanı ($F_{(2,446)}=.25$; $p > .05$), hayattan kopma ($F_{(2,446)}=.00$; $p > .05$), çatışma ($F_{(2,446)}=.93$; $p > .05$), sürekli oynama ($F_{(2,446)}=1.16$; $p > .05$) ve hayata yansıtma ($F_{(2,446)}=.98$; $p > .05$) alt boyut puanları arasında annelerin yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle, çocuklarının dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri annelerin yaşlarına göre farklılaşmamaktadır.

4.1.1.9. Annelerin Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyi ile annelerin öğrenim durumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan bağımsız örneklem t-testi sonuçları tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	t	p
DOBE	Önlisans ve altı	252	46.46	16.21	1.09	.277
	Lisans ve üstü	198	44.80	15.81		
Hayattan Kopma	Önlisans ve altı	252	15.00	6.28	-.15	.878
	Lisans ve üstü	198	15.09	6.15		
Çatışma	Önlisans ve altı	252	12.42	5.37	.68	.498
	Lisans ve üstü	198	12.09	4.82		
Sürekli Oynama	Önlisans ve altı	252	11.30	4.54	2.20	.028*
	Lisans ve üstü	198	10.36	4.40		
Hayata Yansıtma	Önlisans ve altı	252	7.74	2.85	1.74	.083
	Lisans ve üstü	198	7.26	2.97		

$p < .05^*$

Tablo 15’te görüldüğü üzere, çocukların DOBE ölçeği toplam puanı ($t_{(447)}=1.09$; $p > .05$), hayattan kopma ($t_{(447)}=-.15$; $p > .05$), çatışma ($t_{(447)}=.68$; $p > .05$) ve hayata

yansıtma ($t_{(447)}=1.74$; $p>.05$) alt boyut puanları arasında annelerin öğrenim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Fakat, çocukların sürekli oynama ($t_{(447)}=2.20$; $p<.05$) alt boyut puanları arasında annelerin öğrenim durumuna göre anlamlı bir fark saptanmıştır. Annesi önlisans ve altı öğrenim durumuna sahip ($\bar{x}=11.30$) çocukların, annesi lisans ve üstü öğrenim durumuna sahip ($\bar{x}=10.36$) çocuklara göre sürekli oynama alt boyut puanları daha yüksektir.

4.1.1.10. Annelerin Çalışma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyi ile annelerin çalışma durumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Annelerin Çalışma Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	t	p
DOBE	Çalışmıyor	245	45.29	15.19	-.52	.602
	Çalışıyor	202	46.08	16.94		
Hayattan Kopma	Çalışmıyor	245	14.56	5.86	-1.58	.115
	Çalışıyor	202	15.49	6.52		
Çatışma	Çalışmıyor	245	12.12	5.14	-.68	.497
	Çalışıyor	202	12.45	5.13		
Sürekli Oynama	Çalışmıyor	245	10.95	4.31	.38	.702
	Çalışıyor	202	10.78	4.71		
Hayata Yansıtma	Çalışmıyor	245	7.66	2.75	1.09	.275
	Çalışıyor	202	7.36	3.06		

$p<.05^*$

Tablo 16'da görüldüğü üzere, çocukların DOBE ölçeği toplam puanı ($t_{(445)}=-.52$; $p>.05$), hayattan kopma ($t_{(445)}=-1.58$; $p>.05$), çatışma ($t_{(445)}=.68$; $p>.05$), sürekli oynama ($t_{(445)}=.38$; $p>.05$) ve hayata yansıtma ($t_{(445)}=1.09$; $p>.05$) alt boyut puanları arasında annelerin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bir başka ifadeyle annesi çalışan ya da çalışmayan çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

4.1.1.11. Annelerin Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyi ile annelerin çocuk sayısı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Annelerin Çocuk Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p
DOBE	1 çocuk	161	45.48	15.94	.14	.874
	2 çocuk	218	46.14	16.46		
	3 çocuk ve üzeri	70	45.14	15.21		
Hayattan Kopma	1 çocuk	161	15.48	6.26	.66	.519
	2 çocuk	218	14.87	6.30		
	3 çocuk ve üzeri	70	14.61	5.91		
Çatışma	1 çocuk	161	11.98	5.00	.50	.607
	2 çocuk	218	12.51	5.24		
	3 çocuk ve üzeri	70	12.19	5.16		
Sürekli Oynama	1 çocuk	161	10.27	4.32	2.46	.087
	2 çocuk	218	11.27	4.67		
	3 çocuk ve üzeri	70	11.16	4.29		
Hayata Yansıtma	1 çocuk	161	7.75	3.15	.97	.379
	2 çocuk	218	7.49	2.80		
	3 çocuk ve üzeri	70	7.19	2.69		

$p < .05^*$

Tablo 17'de görüldüğü üzere, çocukların DOBE ölçeği toplam puanı ($F_{(2,446)}=.14$; $p > .05$), hayattan kopma ($F_{(2,446)}=.66$; $p > .05$), çatışma ($F_{(2,446)}=.50$; $p > .05$), sürekli oynama ($F_{(2,446)}=2.46$; $p > .05$) ve hayata yansıtma ($F_{(2,446)}=.97$; $p > .05$) alt boyut puanları arasında annelerin çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bir başka ifadeyle çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri annelerin çocuk sayısına göre farklılaşmamaktadır.

4.1.1.12. Aile Yapısı Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyi ile aile yapısı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Aile Yapısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p	Post-Hoc
DOBE	Çekirdek aile	364	45.15	16.18	3.54	.030*	1-3
	Geniş aile	58	47.38	14.50			
	Tek ebeveynli	17	55.24	16.77			
Hayattan Kopma	Çekirdek aile	364	14.77	6.07	5.92	.003*	1-3 2-3
	Geniş aile	58	15.31	6.20			
	Tek ebeveynli	17	20.00	7.66			

Tablo 18 – devam

Çatışma	Çekirdek aile	364	12.17	5.09	1.96	.142	
	Geniş aile	58	12.67	4.86			
	Tek ebeveynli	17	14.59	6.81			
Sürekli Oynama	Çekirdek aile	364	10.81	4.56	.41	.662	
	Geniş aile	58	11.28	4.05			
	Tek ebeveynli	17	11.47	5.01			
Hayata Yansıtma	Çekirdek aile	364	7.40	2.88	4.31	.014*	1-3
	Geniş aile	58	8.12	2.93			
	Tek ebeveynli	17	9.18	3.21			

$p < .05^*$

Tablo 18’de görüldüğü üzere, çocukların DOBE ölçeği toplam puanı ($F_{(2,436)}=3.54$; $p < .05$), hayattan kopma ($F_{(2,436)}=5.92$; $p < .05$) ve hayata yansıtma ($F_{(2,436)}=4.31$; $p < .05$) alt boyut puanları arasında aile yapılarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; tek ebeveynli aile yapısına sahip çocukların DOBE toplam puanlarının hayattan kopma ve hayata yansıtma alt boyut puanlarının aile yapısı çekirdek aile olan çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca, tek ebeveynli aile yapısına sahip çocukların hayattan kopma alt boyut puanlarının geniş aile yapısına sahip olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak çocukların çatışma ($F_{(2,436)}=1.96$; $p > .05$) ve sürekli oynama ($F_{(2,436)}=.41$; $p > .05$) alt boyut puanları arasında aile yapılarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4.1.1.13. Ailenin Aylık Gelir Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyi ile aylık gelir durumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Ailenin Aylık Gelir Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p	Post-Hoc
DOBE	3500 TL ve altı	60	49.02	14.95	1.57	.210	
	3501-6500 TL	131	46.53	16.80			
	6501 TL ve üstü	166	44.80	16.04			
Hayattan Kopma	3500 TL ve altı	60	15.33	6.44	.31	.732	
	3501-6500 TL	131	15.59	6.47			
	6501 TL ve üstü	166	15.01	6.17			

Tablo 19 – devam

Çatışma	3500 TL ve altı	60	13.78	5.02	2.67	.071	
	3501-6500 TL	131	12.18	5.36			
	6501 TL ve üstü	166	12.07	4.92			
Sürekli Oynama	3500 TL ve altı	60	12.17	4.42	3.49	.032	1-3
	3501-6500 TL	131	11.10	4.51			
	6501 TL ve üstü	166	10.40	4.56			
Hayata Yansıtma	3500 TL ve altı	60	7.73	2.68	.72	.486	
	3501-6500 TL	131	7.66	2.84			
	6501 TL ve üstü	166	7.32	3.02			

$p < .05^*$

Tablo 19’da görüldüğü üzere, çocukların DOBE ölçeği toplam puanı ($F_{(2,354)}=1.57$; $p > .05$), hayattan kopma ($F_{(2,354)}=.31$; $p > .05$) çatışma ($F_{(2,354)}=2.67$; $p > .05$) ve hayata yansıtma ($F_{(2,354)}=.72$; $p > .05$) alt boyut puanları arasında ailelerin gelir durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Fakat, çocukların sürekli oynama ($F_{(2,354)}=3.49$; $p < .05$) alt boyut puanları arasında ailelerin gelir durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; aile gelir durumu 3500 TL ve altı olan çocukların ($\bar{x}=10.40$) sürekli oynama alt boyut puanlarının aile gelir durumu 6501 TL ve üstü olan çocuklara ($\bar{x}=12.17$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.1.1.14. Annelerin Dijital Araç Kullanma Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyi ile annelerin dijital araç kullanma süresi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanlarının Annelerin Dijital Araç Kullanma Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p	Post-Hoc
DOBE	Bir saatten az	138	41.86	15.37	9.93	.000*	1-3 2-3
	1-2 saat	138	44.79	14.43			
	2 saatten fazla	169	49.75	17.02			
Hayattan Kopma	Bir saatten az	138	14.80	6.42	2.22	.110	
	1-2 saat	138	14.36	5.90			
	2 saatten fazla	169	15.80	6.28			

Tablo 20 – devam

Çatışma	Bir saatten az	138	11.10	5.06	9.08	.000*	1-3
	1-2 saat	138	11.93	4.46			2-3
	2 saatten fazla	169	13.51	5.48			
Sürekli Oynama	Bir saatten az	138	8.90	3.45	27.58	.000*	1-2
	1-2 saat	138	10.95	3.77			1-3
	2 saatten fazla	169	12.52	5.13			2-3
Hayata Yansıtma	Bir saatten az	138	7.05	2.87	3.39	.035*	1-3
	1-2 saat	138	7.55	2.87			
	2 saatten fazla	169	7.92	2.95			

$p \leq .05^*$

Tablo 20’de görüldüğü üzere, çocukların hayattan kopma ($F_{(2,442)}=2.22$; $p > .05$) alt boyut puanları arasında annelerin bir günde dijital araç kullanma sürelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Fakat, çocukların DOBE ölçeği toplam puanı ($F_{(2,442)}=2.22$; $p < .05$), çatışma ($F_{(2,442)}=9.08$; $p < .05$), sürekli oynama ($F_{(2,442)}=27.58$; $p \leq .05$) ve hayata yansıtma ($F_{(2,442)}=3.39$; $p < .05$) alt boyut puanları arasında annelerin bir günde dijital araç kullanma sürelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; iki saatten fazla dijital araç kullanan annelerin bir saatten az dijital araç kullanan annelere göre çocuklarının DOBE toplam puanının, çatışma, sürekli oynama ve hayata yansıtma alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, iki saatten fazla dijital araç kullanan annelerin çocuklarının DOBE toplam puanı, çatışma ve sürekli oynama alt boyut puanlarının bir-iki saat dijital araç kullanan annelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Son olarak, bir-iki saat dijital araç kullanan annelerin bir saatten az dijital araç kullanan annelerin çocuklarına göre sürekli oynama alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.2. Anne-Çocuk İlişisine Yönelik Bulgular

Bu bölümde anne-çocuk ilişkisine yönelik elde edilen bulgular yer almaktadır. Çocuklara ve annelere ait çeşitli değişkenlerden elde edilen sonuçlar tablolar halinde sunulmuştur.

Çalışmanın üçüncü alt problemi olan “*Annelerin okul öncesi dönem çocuklarıyla ilişkisi ne düzeydedir?*” sorusunu yanıtlamak için annelerin Çocuk-Anababa İlişki

Ölçeği'nden almış oldukları puanlar, standart sapma, ortalama, en küçük ve en büyük değerleri hesaplanmıştır. Bulgular, tablo 21'de yer almaktadır.

Tablo 21: Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Ölçekler ve Alt Boyutları	n	En Küçük	En Büyük	\bar{x}	ss
Çocuk-Anababa İlişkisi	450	28.00	87.00	50.13	10.52
Çatışma	450	14.00	62.00	30.41	8.93
Olumlu İlişki	450	10.00	34.00	19.71	3.15

Tablo 21'de görüldüğü üzere, Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği puanları ortalama 50.13 ± 10.52 olarak, çatışma alt boyut puanları ortalama 30.41 ± 8.93 olarak, olumlu ilişki alt boyut puanı ortalama 19.71 ± 3.15 olarak hesaplanmıştır.

4.2.1. Anne-Çocuk İlişisinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Bu bölümde çalışmanın dördüncü alt problemi olan “*Anne-çocuk ilişkisi çocukların cinsiyetine, çocukların yaşına, çocukların okul öncesi eğitime devam etme süresine, çocukların devam ettikleri okul öncesi eğitim kurumunun türüne, çocukların bir günde dijital oyun oynama süresine, annelerin yaşına, annelerin öğrenim durumuna, annelerin çalışma durumuna, annelerin çocuk sayısına, aile yapısına, ailenin aylık gelir durumuna, annelerin çocuğuyla zaman geçirme süresine göre farklılaşmakta mıdır?*” sorusunu yanıtlamak için annelerin çocuklarıyla ilişkisi çeşitli değişkenler açısından incelenmiş olup elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

4.2.1.1. Çocukların Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların cinsiyeti ile anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan bağımsız örneklem t-testi sonuçları tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22: Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Çocukların Cinsiyetine Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	t	p
ÇAİÖ	Kız	225	50.06	10.60	-.14	.886
	Erkek	225	50.20	10.45		
Çatışma	Kız	225	30.28	9.22	-.31	.760
	Erkek	225	30.54	8.65		
Olumlu İlişki	Kız	225	19.81	2.96	.66	.508
	Erkek	225	19.61	3.32		

$p < .05^*$

Tablo 22’de görüldüğü üzere, annelerin ÇAIÖ toplam puanı ($t_{(448)}=-.14$; $p>.05$), çatışma ($t_{(448)}=-.31$; $p>.05$) ve olumlu ilişki ($t_{(448)}=-.66$; $p>.05$) alt boyut puanları arasında çocukların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Kısacası, annelerin çocuklarıyla ilişkisi çocuklarının cinsiyetine göre farklılaşmamaktadır.

4.2.1.2. Çocukların Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların yaşı ile anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan ANOVA sonuçları tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23: Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Çocukların Yaşına Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	t	p
ÇAIÖ	48-60 ay	153	49.90	9.74	-.35	.726
	61-72 ay	297	50.25	10.91		
Çatışma	48-60 ay	153	30.36	8.12	-.10	.924
	61-72 ay	297	30.44	9.34		
Olumlu İlişki	48-60 ay	153	19.61	3.22	-.50	.620
	61-72 ay	297	19.76	3.12		

$p<.05^*$

Tablo 22’de görüldüğü üzere, annelerin ÇAIÖ toplam puanı ($t_{(448)}=-.35$; $p>.05$), çatışma ($t_{(448)}=-.10$; $p>.05$) ve olumlu ilişki ($t_{(448)}=-.50$; $p>.05$) alt boyut puanları arasında çocuk yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, çocukların yaş aralığına göre annelerin çocuklarıyla ilişkisi farklılık göstermemektedir.

4.2.1.3. Çocukların Okul Öncesi Eğitime Devam Etme Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların okul öncesi eğitime devam etme süresi ile anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24: Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Çocukların Okul Öncesi Eğitime Devam Etme Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p
ÇAIÖ	1. yıl	208	49.54	10.25	.70	.498
	2. yıl	156	50.42	10.57		
	3. yıl	86	51.02	11.08		
Çatışma	1. yıl	208	30.15	8.45	.18	.836
	2. yıl	156	30.56	9.46		
	3. yıl	86	30.78	9.15		
Olumlu İlişki	1. yıl	208	19.36	3.37	2.83	.060
	2. yıl	156	19.88	2.52		
	3. yıl	86	20.26	3.52		

$p < .05^*$

Tablo 24'te görüldüğü üzere, annelerin ÇAIÖ toplam paunu ($F_{(2,447)}=.70$; $p > .05$), çatışma ($F_{(2,447)}=.18$; $p > .05$) ve olumlu ilişki ($F_{(2,447)}=2.83$; $p > .05$) alt boyut puanları arasında çocukların okul öncesi eğitime devam etme sürelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bir başka ifadeyle, çocukların okul öncesi eğitime devam etme sürelerine göre annelerin çocukların ilişkisi farklılaşmamaktadır.

4.2.1.4. Çocukların Devam Ettikleri Okul Öncesi Eğitim Kurumunun Türü Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların okul öncesi eğitime devam etme süresi ile anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25: Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Çocukların Devam Ettikleri Okul Öncesi Eğitim Kurumu Türüne Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	t	p
ÇAIÖ	Devlet	344	50.16	10.44	.10	.919
	Özel	106	50.04	10.80		
Çatışma	Devlet	344	30.39	8.90	-.09	.929
	Özel	106	30.48	9.06		
Olumlu İlişki	Devlet	344	19.73	3.07	.26	.796
	Özel	106	19.64	3.39		

$p < .05^*$

Tablo 25'te görüldüğü üzere, annelerin ÇAIÖ toplam paunu ($t_{(448)}=0.10$; $p > .05$), çatışma ($t_{(448)}=-.09$; $p > .05$) ve olumlu ilişki ($t_{(448)}=.26$; $p > .05$) alt boyut puanları

arasında çocukların devam ettikleri okul öncesi eğitim kurumunun türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bir başka deyişle, çocukların devam ettikleri okul öncesi eğitim kurumunun türüne göre annelerin çocuklarıyla ilişkisi farklılık göstermemektedir.

4.2.1.5. Çocukların Dijital Oyun Oynama Süresi Değişkenine İlişkin Bulgular

Çocukların bir günde dijital oyun oynama süresi ile anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26: Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Çocukların Dijital Oyun Oynama Süresine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p	Post-Hoc
ÇAIÖ	Bir saatten az	193	48.47	9.73	11.77	.000*	1-3 2-3
	1-2 saat	140	49.26	10.34			
	2 saat ve üzeri	111	54.21	11.09			
Çatışma	Bir saatten az	193	28.98	8.33	13.01	.000*	1-3 2-3
	1-2 saat	140	29.49	8.88			
	2 saat ve üzeri	111	34.05	9.17			
Olumlu İlişki	Bir saatten az	193	19.48	3.17	1.29	.276	
	1-2 saat	140	19.79	3.08			
	2 saat ve üzeri	111	20.07	3.11			

$p < .05^*$

Tablo 26’da görüldüğü üzere, annelerin olumlu ilişki ($F_{(3,440)}=1.68$; $p > .05$) alt boyut puanları arasında çocukların dijital oyun oynama süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Fakat, annelerin ÇAIÖ toplam puanı ($F_{(2,441)}=11.77$; $p < .05$) ve çatışma ($F_{(2,441)}=13.01$; $p < .05$) alt boyut puanları arasında çocukların dijital oyun oynama süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; iki saat ve üzeri dijital oyun oynayan çocukların Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği puanlarının ($\bar{x}=54.21$) bir saatten az oynayan ($\bar{x}=48.47$) ve bir-iki saat oynayan ($\bar{x}=49.26$) çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, iki saat ve üzeri dijital oyun oynayan ($\bar{x}=34.05$) çocukların çatışma alt boyut puanlarının bir saatten az ($\bar{x}=28.98$) ve bir-iki saat ($\bar{x}=29.49$) dijital oyun oynayan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Başka bir ifadeyle, çocukların dijital oyun oynama süresinin artmasıyla anne-çocuk ilişkisinin olumsuz yönde arttığı görülmektedir.

4.2.1.6. Annelerin Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

Annelerin yaşı ile anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27: Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Annelerin Yaşına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p
ÇAIÖ	32 yaş ve altı	100	50.02	11.93	.91	.405
	32-37 yaş	223	50.77	10.07		
	38 yaş ve üzeri	126	49.21	10.03		
Çatışma	32 yaş ve altı	100	30.43	9.95	.45	.640
	32-37 yaş	223	30.79	8.57		
	38 yaş ve üzeri	126	29.85	8.67		
Olumlu İlişki	32 yaş ve altı	100	19.36	3.32	2.53	.081
	32-37 yaş	223	20.05	3.16		
	38 yaş ve üzeri	126	19.40	2.96		

$p < .05^*$

Tablo 27’de görüldüğü üzere, annelerin ÇAIÖ toplam puanı ($F_{(2,446)}=.91$; $p > .05$), çatışma ($F_{(2,446)}=.45$; $p > .05$) ve olumlu ilişki ($F_{(2,446)}=2.53$; $p > .05$) alt boyut puanları arasında annelerin yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bir başka ifadeyle, annelerin yaşlarına göre annelerin çocuklarıyla ilişkisi farklılık göstermemektedir.

4.2.1.7. Annelerin Öğrenim Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Annelerin öğrenim durumu ile anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan bağımsız örneklem t-testi sonuçları tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28: Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	t	p
ÇAIÖ	Önlisans ve altı	252	50.48	10.99	.81	.419
	Lisans ve üstü	198	49.68	9.89		
Çatışma	Önlisans ve altı	252	30.97	9.41	1.49	.137
	Lisans ve üstü	198	29.71	8.26		
Olumlu İlişki	Önlisans ve altı	252	19.51	3.13	-1.55	.122
	Lisans ve üstü	198	19.97	3.15		

$p < .05^*$

Tablo 28’de görüldüğü üzere, annelerin ÇAIÖ toplam puanı ($t_{(447)}=.81$; $p > .05$), çatışma ($t_{(447)}=1.49$; $p > .05$) ve olumlu ilişki ($t_{(447)}=-1.55$; $p > .05$) alt boyut puanları

arasında annelerin öğrenim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle, annelerin öğrenim durumuna göre çocuklarıyla ilişkisi farklılık göstermemektedir.

4.2.1.8. Annelerin Çalışma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Annelerin çalışma durumu ile anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29: Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Annelerin Çalışma Durumuna Göre Bağımsız Örneklem T-Testi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	t	p
ÇAIÖ	Çalışmıyor	245	50.27	10.69	.41	.682
	Çalışıyor	202	49.86	10.25		
Çatışma	Çalışmıyor	245	30.69	9.04	.80	.425
	Çalışıyor	202	30.01	8.74		
Olumlu İlişki	Çalışmıyor	245	19.56	3.23	-.98	.326
	Çalışıyor	202	19.86	3.05		

$p < .05^*$

Tablo 29’da görüldüğü üzere, annelerin ÇAIÖ toplam puanı ($t_{(445)}=.41$; $p > .05$), çatışma ($t_{(445)}=.80$; $p > .05$) ve olumlu ilişki ($t_{(445)}=-.98$; $p > .05$) alt boyut puanları arasında annelerin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Kısacası, annelerin çalışma durumuna göre çocuklarıyla ilişkisi farklılık göstermemektedir.

4.2.1.9. Annelerin Çocuk Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular

Annelerin çocuk sayısı ile anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30: Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Annelerin Çocuk Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p
ÇAIÖ	1 çocuk	161	49.83	10.91	.21	.810
	2 çocuk	218	50.46	10.27		
	3 çocuk ve üzeri	70	49.77	10.55		
Çatışma	1 çocuk	161	30.14	8.98	.12	.889
	2 çocuk	218	30.58	8.78		
	3 çocuk ve üzeri	70	30.49	9.43		
Olumlu İlişki	1 çocuk	161	19.69	3.39	1.04	.353
	2 çocuk	218	19.88	2.95		
	3 çocuk ve üzeri	70	19.26	3.18		

$p < .05^*$

Tablo 30’da görüldüğü üzere, annelerin ÇAIÖ toplam puanı ($F_{(2,446)}=.21$; $p > .05$), çatışma ($F_{(2,446)}=.12$; $p > .05$) ve olumlu ilişki ($F_{(2,446)}=1.04$; $p > .05$) alt boyut puanları arasında annelerin çocuk sayısına göre, istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Kısacası, annelerin toplam çocuk sayısına göre çocuklarıyla ilişkisi farklılık göstermemektedir.

4.2.1.10. Aile Yapısı Değişkenine İlişkin Bulgular

Aile yapısı ile anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31: Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Aile Yapısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p	Post-Hoc
ÇAIÖ	Çekirdek aile	364	49.61	10.24	3.13	.045	
	Geniş aile	58	50.91	11.09			
	Tek ebeveynli	17	55.82	12.04			
Çatışma	Çekirdek aile	364	29.92	8.82	2.69	.069	
	Geniş aile	58	31.53	8.84			
	Tek ebeveynli	17	34.35	9.21			
Olumlu İlişki	Çekirdek aile	364	19.71	3.06	3.94	.020*	1-3 2-3
	Geniş aile	58	19.17	3.01			
	Tek ebeveynli	17	21.59	4.64			

$p < .05^*$

Tablo 31’de görüldüğü üzere, annelerin çatışma ($F_{(2,436)}=2.69$; $p > .05$) alt boyut puanları arasında aile yapısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Fakat, annelerin ÇAIÖ toplam puanı ($F_{(2,436)}=3.13$; $p \leq .05$) ve olumlu ilişki ($F_{(2,436)}=3.94$; $p \leq .05$) alt boyut puanları arasında aile yapısına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; olumlu ilişki alt boyutunda tek ebeveynli aile yapısına sahip çocukların ($\bar{x}=21.59$) geniş ($\bar{x}=19.17$) ve çekirdek aile yapısına sahip çocuklara ($\bar{x}=19.71$) göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Tablo 31 incelendiğinde aile yapısına göre ÇAIÖ toplam puanının gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür; ancak farkın hangi gruptan kaynaklandığının tespit edilmesi için yapılan Bonferroni testi sonucunda gruplar arasında anlamlılık saptanmamıştır ($p=.50$).

4.2.1.11. Ailenin Aylık Gelir Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

Ailenin aylık gelir durumu ile anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32: Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Ailenin Aylık Gelir Durumuna Tek Yönlü Varyans Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p	Post-Hoc
ÇAIÖ	3500 TL ve altı	60	53.33	10.37	3.21	.042*	1-3
	3501-6500 TL	131	50.06	10.44			
	6501 TL ve üstü	166	49.45	10.13			
Çatışma	3500 TL ve altı	60	32.97	8.413	3.11	.046*	1-3
	3501-6500 TL	131	30.16	8.97			
	6501 TL ve üstü	166	29.76	8.59			
Olumlu İlişki	3500 TL ve altı	60	20.30	3.93	.75	.475	
	3501-6500 TL	131	19.80	2.97			
	6501 TL ve üstü	166	19.72	3.12			

$p < .05^*$

Tablo 32’de görüldüğü üzere, annelerin olumlu ilişki alt boyut puanları arasında ailenin aylık gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p > .05$). Fakat, annelerin ÇAIÖ toplam puanı ($F_{(2,354)}=3.21$; $p < .05$) ve çatışma alt boyut puanları ($F_{(2,354)}=3.11$; $p < .05$) arasında ailenin aylık gelir durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; aile gelir durumu 3500 TL ve altı olan ($\bar{x}=53.33$) çocukların Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği toplam puanı aile gelir durumu 6501 TL ve üstü olan ($\bar{x}=49.45$) çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Aynı şekilde, aile gelir durumu 3500 TL ve altı olan ($\bar{x}=32.97$) çocukların çatışma alt boyut puanı aile gelir durumu 6501 TL ve üstü olan ($\bar{x}=29.76$) çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

4.2.1.12. Annelerin Okul Öncesi Dönem Çocuklarıyla Geçirdiği Süre Değişkenine İlişkin Bulgular

Annelerin okul öncesi dönem çocuklarıyla geçirdiği süre ile anne-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 33’te verilmiştir.

Tablo 33: Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanlarının Çocuklarıyla Geçirdiği Süreye Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Ölçekler	Gruplar	n	\bar{x}	ss	F	p	Post-Hoc
ÇAIÖ	2 saatten az	74	53.51	11.31	4.67	.010*	1-2 1-3
	2-4 saat	175	49.52	10.38			
	4 saat ve üzeri	201	49.41	10.14			
Çatışma	2 saatten az	74	33.30	9.49	5.00	.007*	1-2 1-3
	2-4 saat	175	29.47	8.74			
	4 saat ve üzeri	201	30.17	8.71			
Olumlu İlişki	2 saatten az	74	20.02	3.25	3.22	.041*	2-3
	2-4 saat	175	20.06	3.11			
	4 saat ve üzeri	201	19.29	3.11			

$p < .05^*$

Tablo 33'te görüldüğü üzere, annelerin ÇAIÖ toplam puanı ($F_{(2,447)}=4.67$; $p < .05$), çatışma ($F_{(2,447)}=5.00$; $p < .05$) ve olumlu ilişki ($F_{(2,436)}=3.22$; $p < .05$) alt boyut puanları arasında okul öncesi dönem çocuklarıyla geçirdiği süreye göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için yapılan Bonferroni testi sonucunda; ÇAIÖ toplam puanında iki saatten az ($\bar{x}=53.51$) çocuğuyla zaman geçiren annelerin 2-4 saat ($\bar{x}=49.52$) ve 4 saat ve üzeri ($\bar{x}=49.41$) zaman geçiren annelerden daha yüksek puan aldığı saptanmıştır. Benzer şekilde, çatışma alt boyut puanında iki saatten az ($\bar{x}=33.30$) çocuğuyla zaman geçiren annelerin 2-4 saat ($\bar{x}=29.47$) ve 4 saat ve üzeri ($\bar{x}=30.17$) zaman geçiren annelerden daha yüksek puan aldığı saptanmıştır. Başka bir ifadeyle, çocuğuyla daha az vakit geçiren annelerin çocuklarıyla ilişkisi daha çok çatışmalıdır. Olumlu ilişki alt boyutunda ise gün içerisinde 2-4 saat ($\bar{x}=20.06$) zaman geçiren annelerin 4 saat ve üzeri ($\bar{x}=19.29$) zaman geçirenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

4.3. Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilim Düzeyi ile Anne-Çocuk İlişkisi Arasındaki Korelasyon Analizi

Çalışmanın beşinci alt problemi olan “Okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyi ile anne-çocuk ilişkisi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusunu yanıtlamak için Pearson Korelasyon Tekniği kullanılmıştır. Analiz sonuçları tablo 34'te yer almaktadır.

Tablo 34: Çocukların Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği Puanları ile Annelerin Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	DOBE	Hayattan Kopma	Çatışma	Sürekli Oynama	Hayata Yansıtma	ÇAIÖ	Çatışma	Olumlu İlişki
DOBE	1							
Hayattan Kopma	.90**	1						
Çatışma	.90**	.74**	1					
Sürekli Oynama	.83**	.59**	.72**	1				
Hayata Yansıtma	.72**	.59**	.53**	.50**	1			
ÇAIÖ	.53**	.50**	.49**	.40**	.37**	1		
Çatışma	.50**	.46**	.49**	.38**	.37**	.97**	1	
Olumlu İlişki	.32**	.36**	.25**	.22**	.20**	.60**	.39**	1

** $p < .001$

Tablo 34'te görüldüğü üzere, çocukların DOBE toplam puanı ve annelerin ÇAIÖ toplam puanları arasında istatistiksel olarak *orta düzeyde, anlamlı ve pozitif yönlü* bir ilişki bulunmaktadır ($r=.53$; $p<.01$). Kısacası, DOBE'den alınan puanlar arttıkça ÇAIÖ'den alınan puanlar da artmaktadır. “Çocuk-Anababa İlişkisi Ölçeği”nden alınan puanların yüksek olması olumsuz ilişkiyi temsil ettiğinden, dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri yüksek olan çocukların anneleriyle ilişkisinin olumsuz yönde yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Tam tersi olarak, dijital oyun bağımlılık eğilimi düşük olan çocukların anneleriyle ilişkisinin olumlu yönde olduğu görülmektedir.

DOBE Ölçeği alt boyutlarından hayatta kopma ($r=.50$; $p<.01$), çatışma ($r=.49$; $p<.01$) ve sürekli oynama ($r=.40$; $p<.01$) ile ÇAIÖ toplam puanları arasında *orta düzeyde, anlamlı ve pozitif yönlü* bir ilişki bulunmaktadır. Kısacası, hayattan kopma, çatışma ve sürekli oynama alt boyutlarından alınan puanlar arttıkça “Çocuk-Anababa İlişkisi Ölçeği”nden alınan puanlar da artmaktadır. “Çocuk-Anababa İlişkisi Ölçeği”nden alınan puanların yüksek olması olumsuz ilişkiyi temsil ettiğinden, hayattan kopma, çatışma ve sürekli oynama alt boyut puanları yüksek olan çocukların anneleriyle ilişkisinin olumsuz yönde yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Tam tersi olarak, hayattan kopma, çatışma ve sürekli oynama alt boyut puanları düşük olan çocukların anneleriyle ilişkisinin olumlu yönde olduğu görülmektedir.

DOBE Ölçeği alt boyutlarından hayata yansıtma ile ÇAIÖ puanları arasında *düşük düzeyde, anlamlı ve pozitif yönlü* bir ilişki saptanmıştır ($r=.37$; $p<.01$). Kısacası, Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği toplam puanından alınan puanlar arttıkça DOBE Ölçeği hayata yansıtma alt boyutundan alınan puanlar da artmaktadır. “Çocuk-Anababa İlişkisi Ölçeği”nden alınan puanların yüksek olması olumsuz ilişkiyi temsil ettiğinden, hayata yansıtma alt boyut puanları yüksek olan çocukların anneleriyle ilişkisinin olumsuz yönde yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Tam tersi olarak, hayata yansıtma alt boyut puanları düşük olan çocukların anneleriyle ilişkisinin olumlu yönde olduğu görülmektedir.

Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği alt boyutlarından çatışma puanları ile DOBE toplam puanı arasında istatistiksel olarak *orta düzeyde, anlamlı ve pozitif yönlü* bir ilişki bulunmaktadır ($r=.50$; $p<.01$). Kısacası, çatışma alt boyutundan alınan puanlar arttıkça DOBE Ölçeği toplam puanları da artmaktadır. Çatışma alt boyutundan alınan puanların yüksek olması anne-çocuk ilişkisinin olumsuz olduğunu temsil ettiğinden, çatışma alt boyut puanları yüksek olan olumsuz anne-çocuk ilişkisine sahip çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Tam tersi olarak, çatışma alt boyut puanları düşük olan çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Son olarak, Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği alt boyutlarından olumlu ilişki ile DOBE toplam puanı arasında *düşük düzeyde, anlamlı ve pozitif yönlü* bir ilişki bulunmaktadır ($r=.32$; $p<.01$). Kısacası, olumlu ilişki alt boyut puanından alınan puanlar arttıkça DOBE Ölçeği toplam puanından alınan puanlar da artmaktadır. DOBE Ölçeği toplam puanından alınan puanların yüksek düzeyde olması çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin yüksek olduğunu temsil ettiğinden, DOBE toplam puanları yüksek olan çocukların anneleriyle ilişkisinin olumlu yönde yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Tam tersi olarak, olumlu boyut alt boyut puanları düşük olan çocukların anneleriyle ilişkisinin olumsuz yönde olduğu görülmektedir.

5. SONUÇ

Bu bölüm, araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlar ile bu sonuçlarla ilgili olarak tartışma ve önerileri içermektedir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ile annelerin çocuklarıyla ilişkisi ele alınmıştır. Ayrıca çocukların cinsiyeti, çocukların yaşı, çocukların okul öncesi eğitime devam etme süresi, çocukların devam ettikleri okul öncesi eğitim kurumu türü, çocukların günde dijital oyun oynama süreleri, annelerin günde dijital araç kullanma süreleri, annelerin yaşı, annelerin öğrenim durumu, annelerin çalışma durumu, aile yapısı, aylık gelir durumu değişkenlerinin okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ile annelerin çocuklarıyla ilişkisi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini İstanbul ili Eyüpsultan, Kağıthane, Başakşehir, Güngören, Fatih ve Esenler ilçelerinde MEB'e bağlı devlet/özel anaokulu ve anasınıflarına devam eden 450 okul öncesi dönem çocuğu ve annesi oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan çocukların %50'si kız, %50'si erkektir. Çocukların %34'ü 48-60 ay, %66'sı ise 61-72 aylık yaş grubundadır. Çocukların %46.2'sinin okul öncesi eğitim alma süresi bir yıl iken, %34.7'sinin 2 yıl, %19.1'inin 3 yıl olduğu görülmektedir. Çocukların %76.4'ü devlet, %23.6'sı ise özel okul öncesi eğitim kurumuna devam etmektedir. Araştırmaya katılan anneler incelendiğinde ise annelerin %22.3'ünün 32 yaş altı, %49.7'sinin 32-37 yaş aralığında, %28.1'inin 38 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Annelerin %44'ünün en az lisans mezuniyetine sahip olduğu, %56'sının ise lisans mezuniyeti olmadığı saptanmıştır. Annelerin %54.8'i herhangi bir işte çalışmıyorken %45.2'si ise çalışmaktadır. Ailelerin %80.9'unun çekirdek aile, %12.9'unun geniş aile, %3.8'inin tek ebeveynli olduğu görülmektedir. Ailelerin aylık gelirleri incelendiğinde, %16.8'inin 3500 TL ve altı, %36.7'sinin 3501-6500 TL arası ve %46.5'inin 6501 TL ve üzeri olduğu görülmektedir. Çocukların bir günde %43.5'inin bir saatten az, %31.5'inin 1-2 saat

ve %25'inin iki saatten fazla dijital oyun oynadığı; annelerin ise bir günde %31'inin bir saatten az, %31'inin 1-2 saat ve %38'inin iki saatten fazla dijital araç kullandığı bulunmuştur. Çocukların gün içinde dijital oyun oynarken en çok tercih ettikleri dijital araçlar; %59.1 ile akıllı telefon, %29.1 ile tablet, %4 ile bilgisayar ve %2 ile oyun konsoludur. Annelerin gün içinde en çok kullandıkları dijital araçlar ise %84.7 ile akıllı telefon, %13.8 ile bilgisayar ve %0.9 ile tablettir. Çocukların %43.2'sinin haftada 1-3 gün, %56.8'inin ise haftada 4-7 gün dışarıda zaman geçirdiği görülmektedir. Annelerin %68'inin çocuğu dijital oyun oynarken tek başına oynadığı, %32'sinin ise çocuğu dijital oyun oynarken çocuğun oyununa yardımcı olduğu görülmektedir.

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan “Bilgi Formu”, Budak (2020) tarafından geliştirilen çocuklar için “Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği” ve Akgün ve Yeşilyaprak (2010) tarafından uyarlanan “Çocuk-Anababa İlişki Ölçeği” ile toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi ve korelasyon analizi kullanılmıştır.

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyi ile ilgili sonuçlar;

Araştırmaya katılan çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri incelendiğinde, %29.8'inin bağımlılık eğilimi en az, %36.9'unun bağımlılık eğilimi az, %23.1'inin bağımlılık eğilimi orta, %8.9'unun bağımlılık eğilimi fazla, %1.3'ünün bağımlılık eğilimi en fazla olduğu görülmektedir. Covid-19 pandemi süreci öncesinde gerçekleştirilen bir çalışmada, çoğu okul öncesi dönem çocuğunun bağımlılık eğilim düzeylerinin en az (%44) ve az (%34) olduğu görülmüştür. Yine aynı çalışmada Budak (2020), çocukların %17'sinin bağımlılık eğilimini orta, %5'inin fazla ve sadece bir çocuğun bağımlılık eğiliminin çok fazla olduğunu ortaya koymuştur. Başka bir deyişle, okul öncesi dönem çocukların pandemi öncesi ve sonrası dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin farklılaştığı, pandemi ile çocukların dijital oyunlara karşı bağımlılık eğilimlerinin arttığı görülmektedir. Bu sonuç, çocukların pandemi sebebiyle akranlarıyla beraber oyunlar oynayamamasını ve bu sebeple çocukların dijital oyunlara yönelmesini düşündürmektedir.

Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği puanları (\bar{x} =45.73) ve alt boyutlar sırasıyla; Hayattan Kopma (\bar{x} =15.04), Çatışma (\bar{x} =12.27), Sürekli Oynama (\bar{x} =10.89), Hayata Yansıtma (\bar{x} =7.53) olarak hesaplanmıştır. Covid-19 öncesi ve

Covid-19 sürecinde çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin incelendiği bir çalışmada ise, Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeği puanları (\bar{x} =49.53) ve alt boyutlar sırasıyla; Hayattan Kopma (\bar{x} =16.31), Çatışma (\bar{x} =12.96), Sürekli Oynama (\bar{x} =12.30), Hayata Yansıtma (\bar{x} =7.95) olarak bulunmuştur (Güzen, 2021). Elde edilen yakın sonuçlar, Covid-19 pandemisinin bütün okul öncesi dönem çocukları benzer ölçüde etkilediğini düşündürmektedir.

Araştırmada çeşitli değişkenler açısından çocukların gruplar arasında dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir.

Çocukların cinsiyeti değişkenine ilişkin bulgular, erkek çocukların kız çocuklarına göre dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu sonuç literatürde yer alan araştırmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir (Budak, 2020; Güzen, 2021). İlköğretim kademesindeki öğrencilerin bilgisayar oyun bağımlılıklarının incelendiği çalışmalarda, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha bağımlı olduğu görülmüştür (Horzum, 2011; Erboy, Akar Vural, 2010). Cinsiyetlere göre dijital oyun oynamaya harcanan zaman incelendiğinde ise okul öncesi dönem erkek çocukların kız çocuklarına kıyasla daha fazla bilgisayarda oynadığı (Hu ve diğ., 2018), 0-7 yaş erkek çocukların kız çocuklarına göre dijital oyun oynamaya daha sık vakit ayırdığı (Nikken, Schols, 2015) ve ergen erkek oyuncuların kadın oyunculara göre oyunlara daha fazla zaman harcadığı bulunmuştur (Lemmens ve diğ., 2009). Araştırmadan elde edilen erkek çocukların bağımlılık derecesinde dijital oyunlara yönelmesi çocukların ilgisini ve dikkatini çekebilecek aktivitelerin yetersizliğinden kaynaklanıyor olabilir. İncelenen farklı yaş gruplarındaki çalışmalar doğrultusunda, çocukların dijital oyun bağımlısı olmaması için okul öncesi dönem itibarıyla annelerin erkek çocuklarına yönelik ek önlemler almaları gerekebilir.

Çocukların yaş değişkenine ilişkin bulgular ise büyük yaş grubu çocukların sürekli oynama alt boyut puanlarında küçük yaş grubu çocuklara göre daha yüksek puan aldığını göstermektedir. Bu sonuç, Budak (2020)'ın çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. 0-12 yaş arası çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin incelendiği bir başka çalışmada, 0-6 yaş çocukların 7-12 yaş çocuklarına göre dijital bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu saptanmıştır (Dilci ve diğ., 2019). Okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynleriyle ilişkilerinin internet kullanımlarına etkisinin incelendiği bir diğer çalışmada, çocukların yaşı arttıkça yoksunluk alt boyut puan

ortalamasının arttığı görülmüştür. Başka bir deyişle, çocuğun yaşı arttıkça internet kullanımını sınırlandırıldığında sergilediği ağlama, bağırma ve öfkelenme gibi tepkileri artmaktadır (Yaylacı, 2019). Belirtilen çalışmada görülen bu yoksunluk tepkileri çocukların bağımlılık düzeylerinden kaynaklandığını düşündürmektedir. 6-84 aylık çocukların dijital araç kullanımının incelendiği bir başka çalışmada, çocukların yaşı büyüdükçe telefon ve tablet gibi dijital araçları kullanımının arttığı görülmüştür. Çalışmada, dijital araçları oyun amaçlı kullanan çocukların yaşları ortalama 60 ay ve ekran kullanım süreleri 240 dakika iken; oyun dışı amaçla kullanan çocukların ortalama 36 ay ve ekran kullanma süreleri 120 dakika ile anlamlı olarak daha fazladır (Gökçe ve diğ., 2021). Dolayısıyla çocukların yaşlarına paralel olarak dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin artması çocukların yaşları arttıkça daha fazla dijital oyun oynamaları olabilir. Ebeveynlerin yeterli farkındalığa sahip olmaması çocuklarının dijital oyuna yönelmelerini sağlamış olabilir.

Çocukların okul öncesi eğitim alma süresi ve devam ettiği okul öncesi eğitim kurumunun türü değişkenlerine ilişkin bulgular, çocukların devam ettiği okul öncesi eğitim kurum türüne ve okul öncesi eğitim alma süresine göre çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin farklılaşmadığını ortaya koymaktadır. Zhou ve Li (2009), oyun bağımlılığının sadece kişisel sebeplerden değil, ayrıca çevresel etkilere kaynaklandığını ifade etmiştir. Özkılıç Kabul (2019)'a göre, okul öncesi eğitim almayan çocukların telefonla ve tabletle oynama süreleri okul öncesi eğitim alan çocuklara göre daha yüksektir. Bu doğrultuda çocukların ekran süresi açısından okul öncesi eğitimin önemi açıktır. Mevcut çalışma okul öncesi eğitim alan çocuklarla gerçekleştirilmiş olup çocukların kaç yıldır okul öncesi eğitim alma durumuna göre dijital oyun bağımlılık eğilimleri incelemiştir. Okul öncesi eğitim alma süresine göre çocukların bağımlılıklarının bir farklılık olmamasının sebebi çocukların eğitim aldıkları okul öncesi eğitim programının gelişimsel bir program olmasından ve çocukları benzer şekilde etkilemesinden kaynaklı olabilir. Çocukların bilgisayar bağımlılıkları ile devam ettikleri okul türünün incelendiği bir başka çalışmada, özel okullarda okuyan ilköğretim kademesindeki öğrencilerin bilgisayara yönelik bağımlılık gösterme eğilimlerinin devlet okullarında okuyan ilköğretim kademesindeki öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Yılmaz, 2010). Elde edilen bu farklı sonuç, araştırmaların örneklem gruplarının farklı yaş grubu içermesinden kaynaklanmış olabilir.

Çocukların gün içerisinde dijital oyun oynama süresi değişkenine ilişkin bulgular çocukların bir günde %43.5'inin bir saatten az, %31.5'inin 1-2 saat ve %25'inin iki saatten fazla dijital oyun oynadığını göstermiştir. Bu bulgu, çocukların yarısından fazlası Dijital Oyun Çalıştay Raporu'na göre uygun görülen süreyi aşmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2018). Benzer şekilde bazı araştırmacılar da 2-5 yaş arasındaki çocukların %35'inin iki saatlik ekran süresi sınırını aştığını bulmuştur (Sisson ve diğ., 2009). Mart ve Kesicioğlu (2020) tarafından ebeveynlerin evde oyun oynama hakkındaki fikirlerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bir çalışmada ise pandemi sürecinin çocuklarda sanal oyun oynama sürelerini arttırdığı saptanmıştır. Okul öncesi eğitim alan beş yaş grubu çocukların dijital oyun kullanımlarına yönelik anne görüşlerini inceleyen bir başka çalışmada, annelerin çoğu çocuklarının dijital oyun oynadığını belirtmiş ama dijital oyun oynama süresi hakkında net bir süre ortaya koyamamıştır (Toran ve diğ., 2016). Bu durum, annelerin çocuklarının dijital oyun oynama süresi hakkında gerekli bilinç düzeyine sahip olmadığını düşündürmektedir. Çocukların bir günde dijital oyun oynama süresine göre, DOBE toplam puanı ve alt boyutlarında farklılık olduğunu göstermiştir. Günde bir saatten az dijital oyun oynayan çocukların bir-iki saat ve iki saatten fazla kullanan çocuklara göre bağımlılık eğilim düzeyleri daha düşüktür. Benzer şekilde, günde bir-iki saat dijital oyun oynayan çocukların iki saatten fazla dijital oyun oynayan çocuklara göre DOBE toplam puanlarının daha düşük olduğu görülmektedir. Kısacası, çocukların dijital oyun oynama süreleri arttıkça DOBE toplam puanından ve alt boyutlarından alınan ortalama puanların arttığı saptanmıştır. Başka bir ifadeyle, günlük dijital oyun oynama süresi az olan çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimi daha azdır. Bu sonuç yapılan çeşitli araştırmalar ile benzerlik göstermektedir. Güzen (2021)'in Covid-19 pandemi öncesi ve sonrası okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimlerini incelediği çalışmasında, çocukların daha fazla süre ekran başında olmasının çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimlerini arttırdığını ortaya koymuştur. Bu doğrultuda oyun süresi ile oyun bağımlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ifade eden araştırmacılar bulunmaktadır (Park ve diğ., 2007; Rehbein, Baier, 2013). Bazı araştırmacılar ise oyunlara harcanan zamanın, bireyleri bağımlı olarak sınıflandırmak için bir temel olarak kullanılmamakla beraber, bağımlı olan oyuncuların, bağımlı olmayan oyunculara göre oyunlara daha fazla zaman ayırmalarının beklenildiğini vurgulamıştır (Lemmens ve diğ., 2009). Elde edilen bu sonuç Covid-19 pandemi

sürecinde çocukların evde ve dış ortamlarda gerçekleştirilebilen farklı eğitici ve destekleyici etkinliklere katılamamasından kaynaklanıyor olabilir.

Çocukların dijital oyun oynama durumu değişkenine ilişkin bulgular, çocukların çoğunlukla dijital oyun oynarken tek başına (%68), çocukların küçük bir kısmının ise dijital oyun oynarken oyunlarına annesinin yardımcı olduğunu (%32) göstermiştir. 0-8 yaş küçük çocukların teknolojilerle ilgili deneyimlerini keşfetmeyi amaçlayan bir raporun sonuçlarına göre, çocuklar oyun oynarken veya video izlerken dijital teknolojiyi sosyal olarak değil bireysel olarak kullanmaktadır (Chaudron ve diğ., 2015). Üç yaş çocuklarla yapılan bir başka çalışmada, tabletle dijital oynayan çocukların çoğunluğunun (%68.1) ve akıllı telefonla oynayan çocukların yarısına yakını (%42.3) tek başına oynamaktadır (Özkılıç Kabul, 2019). Bu bulgular dijital oyunların çoğunlukla tek oyunculu olmasından ya da dijital oyunlara yönelik anne tutumundan kaynaklandığını düşündürmektedir. Çocukların dijital oyun oynama durumu değişkenine ilişkin bulgular tek başına dijital oyun oynayan çocukların DOBE toplam puanından, hayattan kopma, çatışma ve sürekli oynama alt boyutlarından aldıkları puanların dijital oyun oynarken annesinin yardım ettiği çocuklara göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Bir başka deyişle, tek başına dijital oyun oynayan çocukların bağımlılık eğilimleri daha fazladır. Bu sonuç daha önce yapılan bazı araştırmalar ile benzerlik göstermektedir. 4-5 yaş grubu okul öncesi dönem çocukların oyun bağımlılıklarının ve ailelerin çocuklarının oyun bağımlılıklarının önüne geçmek için neler yaptıklarının incelendiği bir çalışmada, hiçbir ebeveyn çocuklarının oynadıkları dijital oyunları çocuklarıyla beraber oynamamaktadır (Cengiz Saltuk, Erciyes, 2020). Okul öncesi dönem çocukların teknolojik araçları kullanma alışkanlıklarını inceleyen bir çalışmada okul öncesi eğitim alan 5-6 yaş grubu toplam 162 çocukla görüşülmüştür. Araştırma sonucunda, çocukların teknolojik araçları tek başına kullandıkları ortaya çıkmıştır (Güngör ve diğ., 2020). Ayrıca yapılan bir çalışmada, ebeveynlerin çoğunun (%76.4) çocuklarını dijital araçlara yönlendirdiğini ve en büyük yönlendirme sebebinin bu araçları çocuklarını oyalama aracı olarak görmeleridir (Ateş, Durmuşoğlu Saltalı, 2019). Başka bir araştırmada, annelerin kendilerine veya ev işlerine vakit ayırması (Toran ve diğ., 2016) çocukların dijital oyun oynamayı tercih etme sebeplerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, annelerin çocuklarıyla nasıl dijital oyun

oynayacaklarını ve dijital oyunların çocuklar üzerindeki etkileri bilmemesinden kaynaklı olabilir.

Çocukların dışarıda zaman geçirme sıklığı değişkenine ilişkin bulgular çocukların bir kısmının 1-3 gün (%43.2) diğerlerinin ise 4-7 gün (%56.8) dışarıda zaman geçirdiğini göstermiştir. 3-6 yaş okul öncesi dönem çocukların Covid-19 pandemi sürecinde davranış değişikliklerinin ve farkındalık düzeylerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bir çalışmada, 28 annenin pandemi öncesinde çocuğunun dışarı çıkmaya istekli olduğunu ve dışarı çıkmayı sevdiğini belirtirken iki anne çocuğunun dışarı çıkmaya karşı isteksiz olduğunu ifade etmiştir. Pandemi sonrasında ise; 17 anne çocuğunun dışarıya çıkmak istediğini diğer yandan 12 anne ise çocuğunun dışarıya çıkmak istemediğini belirtmiştir (Tarkoçin ve diğ., 2020). Ayrıca çocukların dışarıda zaman geçirme sıklığı değişkenine ilişkin bulgular, çocukların dışarıda zaman geçirme süresine göre dijital oyun bağımlılık düzeylerinin farklılaştığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle, haftada 4-7 gün dışarıda zaman geçiren çocukların haftada 1-3 gün dışarıda zaman geçiren çocuklara göre dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri daha düşüktür. Kısacası, dışarıda daha az zaman geçiren çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimleri daha yüksektir. Bu bulgu, Biricik ve Atik (2021) tarafından yürütülen çalışmanın sonucucuyla benzerlik göstermektedir. Çalışmada dışarı çıkmayan çocuklar ev içi etkinliği olarak dijital oyunlara daha fazla yönelmektedir. Bu bağlamda yapılan bir çalışmada ebeveynler, dış çevrede var olan tehlikeler sebebiyle çocuklarının dışarıda oyun oynama imkanlarının sınırlandığını ifade etmiştir (Cevher Kalburan, 2014). Covid-19 pandemi sürecinin getirmiş olduğu sokağa çıkma yasağı gibi tedbirlerin uygulamaya geçirilmesiyle çocukların dışarıda gerçekleştirebileceği faaliyetlerin sınırlandırılmış olması, ebeveynlerin uygulanan tedbirlere yönelik tutum ve davranışları gibi farklı faktörler çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ile ilişkili olabilir.

Annelerin yaşı değişkenine ilişkin bulgular, annelerin yaşına göre çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin farklılaşmadığını ortaya koymaktadır. Arı Arat ve Gülay Ogelman'ın (2021) çalışmasına göre, annelerin yaşına göre çocukların teknolojik araç kullanma süresinde de farklılaşma görülmemiştir. Diğer bir çalışmada, anne yaşı büyük olan çocukların anne yaşı daha küçük olan çocuklara göre dijital bağımlılıklarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Çakır ve diğ., 2021). Büyük yaş ebeveynlerin küçük yaş grubundaki ebeveynlere göre ebeveynliği

daha zor bulması (Auxier ve diğ., 2020) anne yaşı büyük olan çocukların dijital bağımlılıklarının daha yüksek olmasında etkili olabilir; ancak annelerin yaşına göre çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin farklılaşmaması farklı yaş gruplarındaki annelerin çocuklarının dijital oyun oynamalarına yönelik benzer tutum ve davranışlar sergilediğini düşündürmektedir.

Annelerin öğrenim durumuna ilişkin bulgular, annesi üniversite mezunu olmayan çocukların, annesi üniversite mezunu olan çocuklara göre sürekli oynama alt boyut puanlarının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Literatürde öğrenim düzeyi düşük olan ebeveynlerin çocuklarının televizyon ve bilgisayar ile daha fazla vakit geçirdiği (Nikken, Schols, 2015) ve bilgisayar oyun bağımlısı olduğu (Erboy, Akar Vural, 2010) ifade edilmiştir. Bununla birlikte Özcan (2018) tarafından 48-72 aylık çocuğu olan ebeveynlerle yürütülen bir çalışmada ebeveynlerin öğrenim düzeyinin artmasıyla teknolojik araçların olumsuz etkilerini daha fazla ifade edebildikleri saptanmıştır. Mevcut çalışmada da lisans ve üzeri öğrenim düzeyi olan annelerin çocuklarının dijital oyun bağımlılık düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Bunun sebebi lisans mezunu olan annelerin, çocuk eğitimi ve dijital dünya hakkında daha bilinçli olmalarından ve bununla birlikte farkındalık düzeylerinin daha yüksek olmasından kaynaklanabilir.

Annelerin çalışma durumu değişkenine ilişkin bulgular, annelerin çalışma durumuna göre çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Annelerin yaklaşımıyla 0-6 yaş çocukların bilgisayar, tablet ve akıllı telefon gibi dijital araçları kullanma alışkanlıklarını inceleyen başka bir araştırmada, annelerin çalışma durumuna göre çocukların dijital oyun oynama ve kullanma alışkanlıklarında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir (Yıldız, Kanak, 2021). Benzer bir şekilde, ortaokul kademesindeki öğrencilerin dijital oyun bağımlılık düzeyinin incelendiği başka bir çalışmada ise annesi çalışmayan öğrencilerin annesi çalışan öğrencilere göre bağımlılık ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür; ancak bu farklılığın anlamlı olmadığı saptanmıştır (Küçük, Çakır, 2020). Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan/evden çalışma gibi değişebilen çalışma şartları, dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri açısından çalışan ve çalışmayan annelerin çocuklarında anlamlı bir farklılık görülmemesine sebep olmuş olabilir.

Annelerin çocuk sayısı değişkenine ilişkin bulgular, annelerin sahip olduğu çocuk sayısına göre çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin farklılaşmadığını ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulgu çeşitli çalışmalar ile benzerlik göstermektedir (Aydın ve diğ., 2021; Çakır ve diğ., 2021). Başka araştırmacılar da çocukların ekran kullanımıyla evde bulunan toplam kişi sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır (Seguin ve diğ., 2021). Bunun sebebi dijital araçlarının günden güne her hanede bulunma düzeyinin artmasıyla evdeki çocuk sayısı kaç olursa olsun çocukların bu dijital araçlara erişilebilirliğinin artması olabilir.

Aile yapısı değişkenine ilişkin bulgular, tek ebeveynli aile yapısına sahip çocukların DOBE toplam puanlarının hayattan kopma ve hayata yansıtma alt boyut puanlarının aile yapısı çekirdek aile olan çocuklara göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca, tek ebeveynli aile yapısına sahip çocukların hayattan kopma alt boyut puanlarının geniş aile yapısına sahip olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu literatürle uyum içindedir. Rehbein ve Baier'e göre (2013), tek ebeveynli bir ailede büyümek çocukların oyunlara bağımlı olma düzeyini artıran bir risk faktörüdür. Çocukların dijital oyun bağımlılıklarının ailesel faktörlere göre incelendiği bir başka çalışmada dijital oyun bağımlısı olmayan çocukların aile yapısının geniş aile yapısına uygun olduğu görülmüştür (Yiğit ve Günüş, 2020). Mevcut çalışmada da geniş aile yapısına sahip çocukların tek ebeveynli aile yapısına sahip çocuklara göre dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyinin daha düşük olduğu görülmektedir. Bunun sebebi, geniş aile tipinde bulunan büyükanne, dede, teyze gibi akrabalarla çocuğun etkileşim içinde olması olabilir. Çocuğun sosyal bir çevre içinde olması ve yalnız kalmaması dijital oyunlara yönelmemesini sağlayabilir. Farklı olarak, İçen (2018) tarafından ilköğretim kademesinde öğrenim gören öğrencilerle yapılan bir çalışmada, parçalanmış aile yapısına sahip çocuklar ile geniş aile yapısına sahip çocukların dijital puanları arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Ek olarak, çekirdek aile yapısına sahip çocukların geniş aile yapısına sahip çocuklara göre daha düşük puan aldığı görülmüştür. Kısacası çalışmada geniş aile yapısına sahip çocukların sanal oyun bağımlılık düzeyleri daha yüksektir. Bu sonucun mevcut çalışmanın bulgularıyla uyuşmamasının sebebi örneklem grubundaki çocukların yaşlarının farklı olması olabilir.

Aylık gelir durumu değişkenine ilişkin bulgular, aile gelir durumu 3500 TL ve altı olan çocukların sürekli oynama alt boyut puanlarının aile gelir durumu 6501 TL ve üstü olan çocuklara göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Başka bir deyişle, aylık gelir durumu daha düşük olan ailelerin çocuklarının dijital oyun bağımlılık eğilimi düzeyleri aylık gelir durumu daha yüksek olan ailelerin çocuklarına göre daha yüksektir. Rideout ve Robb (2020), düşük gelirli hanelerdeki çocukların yüksek gelirli evlerdeki çocuklara kıyasla günde ortalama yaklaşık iki saat daha fazla ekran kullandığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde, düşük gelire sahip olmanın çocuklarda daha fazla süre ekran başında olma ile ilişkili olduğu görülmektedir (Seguin ve diğ., 2021). Bu durum Öztürk Eyimaya ve Yalçın Irmak (2021) tarafından, düşük sosyoekonomik düzeye sahip ebeveynlerin çocuklarını kapalı alanlarda daha fazla zaman geçirmeye yönelttiği ve bu sebeple çocuklarının ekran başında daha uzun zaman geçirdiği şeklinde yorumlanmıştır. Araştırma sonucu olarak düşük aylık gelire sahip çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin yüksek aylık gelire sahip çocuklara göre daha yüksek olması; annelerin çocuklarının gelişimlerini destekleyici eğitici materyaller, sanatsal ve sportif etkinlikler sunamamasından kaynaklanıyor olabilir.

Annelerin dijital araç kullanım süresi değişkenine ilişkin bulgular, annelerin %31'inin bir saatten az, %31'inin 1-2 saat ve %38'inin iki saatten fazla dijital araçları kullandığını göstermiştir. Annelerin dijital araç kullanım süresine göre çocukların DOBE toplam puanı, çatışma, sürekli oynama ve hayata yansıtma alt boyut puanları anlamlı olarak farklılaşırken; hayattan kopma alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. İki saatten fazla dijital araç kullanan annelerin bir saatten az dijital araç kullanan annelere göre çocuklarının DOBE toplam puanının, çatışma, sürekli oynama ve hayata yansıtma alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, iki saatten fazla dijital araç kullanan annelerin çocuklarının DOBE toplam puanı, çatışma ve sürekli oynama alt boyut puanlarının bir-iki saat dijital araç kullanan annelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Son olarak, bir-iki saat dijital araç kullanan annelerin bir saatten az dijital araç kullanan annelerin çocuklarına göre sürekli oynama alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Kısacası, annelerin dijital araç kullanım süresinin artmasıyla çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimlerinin arttığı görülmektedir. Bazı araştırmacılar, çocuğun çevresindeki

yetişkinlerin çocukların dijital oyun oynamaları üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ve çocukların yetişkinleri model olarak aldığını ortaya koymuştur (Toran ve diğ., 2016). Durmuş ve Övür (2021) tarafından 6-60 ay arası çocukların medya kullanım alışkanlıklarını ve bu alışkanlıkları etkileyen faktörleri incelemek amacıyla toplam 414 ebeveynle yürütülen bir çalışmada çocukların medya araçlarını kullanım alışkanlıklarında ebeveynlerinin medya kullanım alışkanlıklarının etkili olduğu saptanmıştır. Çocukların teknolojik alet kullanımlarını incelemek amacıyla ebeveynlerle yapılan bir başka çalışmada; çocukların cep telefonu kullanma nedenlerinden birinin cep telefonlarının sürekli ebeveynlerin elinde görülmesi olarak ifade edilmiştir (Aral, Doğan Keskin, 2018). Kısacası, ebeveynlerin dijital medyayı daha sık kullanmaları çocuklarının da dijital araçlarla daha fazla vakit geçirdiğini ortaya çıkarırken (Nikken, Schols, 2015), ebeveynlerin ekran süresindeki azalma, çocukların ekran süresindeki azalmayla sonuçlanmaktadır (Hu ve diğ., 2018). Annelerin dijital araç kullanımları çocuklarının dijital oyun oynama alışkanlıkları için önemli bir belirleyici olduğundan, bu bağlamda elde edilen bulguların beklenen bir sonuç olduğu ifade edilebilir.

Anne-çocuk ilişkisi ile ilgili sonuçlar;

Anne-çocuk ilişkisi ortalama puanı 50.13 olarak hesaplanmıştır. Buna göre, araştırmaya katılan annelerin çocuklarıyla ilişkisinin olumluya yakın olduğu söylenebilir. Benzer olarak, Covid-19 pandemi sürecinde İngiltere’de yürütülen bir çalışmada da ebeveynlerin %97’si çocuklarıyla yakın veya çok yakın bir ilişkileri olduğu görülmüştür (Perelli Harris, Walzenbach, 2020). Özyürek ve Çetinkaya (2021) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise her iki ebeveyninden biri pandemi sürecinde çocuğu ile çatışma yaşamadığını ifade etmiştir. Çocukların büyük çoğunluğunun (%63.2) annesi ile ilişkisinin olumlu yönde geliştiği saptanmıştır. Covid-19 karantinası boyunca çocukların ebeveynleriyle olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisi göstergelerinden sayılabilecek birlikte ev işi, mutfak etkinlikleri ve resim yaptıkları; kitap okudukları, yapboz oynadıkları görülmüştür (Döğer, Kılınç, 2021). Farklı olarak, Covid-19 pandemi sürecinin çocuklar üzerindeki etkileri inceleyen bir çalışmada çocukların anne, baba ve kardeşleriyle ilişkilerinin olumsuz olarak değiştiği görülmüştür (Aydın, 2021). Covid-19 pandemi sürecinde ebeveynlerin çocuklarına nasıl tepki verdiğini incelemek amacıyla yürütülen bir çalışmada ebeveynler çocuklarıyla yüksek düzeyde yakınlık hissettiklerini ifade etseler bile; her

dört ebeveyninden biri (%25) Covid-19 pandemi sürecinden beri çocuklarıyla daha fazla çatışma yaşadığını belirtmiştir (Lee, Ward, 2020). Bu bağlamda araştırma sonucunda elde edilen örneklem grubundaki annelerin çocuklarıyla ilişkisinin olumluya yakın olması Covid-19 pandemi sürecinde ilişkilerinin geliştirilmesine ve desteklenmesine yönelik gerçekleştirilen ev içi etkinliklerin etkili olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmada çeşitli değişkenler açısından annelerin çocuklarıyla ilişkisinin gruplar arasında farklılaşp farklılaşmadığı da incelenmiştir.

Çocukların cinsiyeti değişkenine ilişkin bulgular, okul öncesi dönem çocukların cinsiyetlerine göre anne-çocuk ilişkisinin farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde, çeşitli araştırmalarda da çocuk cinsiyetine göre annelerin çocuklarıyla ilişkisinin farklılaşmadığı görülmüştür (Ertürk Kara, 2020; Yaylacı, 2019; Dereli, Dereli, 2017; Kök, Ünal, 2018; Topçu Bilir, Sop, 2016). Diğer yandan, araştırma bulguları Saygı (2011)'nin çalışmasıyla benzerlik ve farklılık içermektedir. Araştırmacı, kız çocukların anneleri ile olan ilişkilerinin erkek çocuklara göre daha olumlu olduğunu ortaya koyarken, çatışma alt boyutu puanlarının çocukların cinsiyetine göre farklılaşmadığını bulmuştur. Benzer şekilde bazı araştırmacılar da annelerin kız çocuklarıyla erkek çocuklarına göre daha sıcak ve daha yakın ilişkilere sahip olma eğiliminde olduğunu bulmuştur (Shanahan ve diğ., 2007). Afrikan Amerikalı annelerin oğulları ve kızları ile farklı bir ilişkisi olup olmadığını test etmek için tasarlanan bir çalışmada ise kız çocuğu olan annelerin erkek çocuğu olan annelere kıyasla daha duyarlı, cesaret verici, sıcak ve kabul edici ve daha az olumsuz olarak değerlendirilmiştir (Mandara ve diğ., 2012). Kız annelerinin, çocuklarına karşı olumsuz duygu ifade etme olasılıklarının erkek annelerine göre daha düşük olduğu görülmüştür (Tamis LeMonda ve diğ., 2009). Yapılan çalışmanın sonucunda çocuk cinsiyetine göre annelerin çocuklarıyla ilişkisinin farklılık göstermemesinde örnekleme yer alan annelerin çocuklarının cinsiyeti fark etmeksizin ilişki kurduğunu gösterirken, annelerin çocuklarıyla ilişkisinde çocukların cinsiyeti dışında farklı unsurların etkili olabileceği ifade edilebilir.

Çocukların yaşı değişkenine ilişkin bulgular, okul öncesi dönem çocukların yaşlarına göre anne-çocuk ilişkisinin farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Literatürde elde edilen bu bulguyu destekler nitelikte çalışmalar bulunmaktadır (Kartal, Bartan,

2021; Kök,  nal, 2018; Dereli, Dereli, 2017). Farklı olarak başka bir araştırmanın bulguları, 72-78 aylık çocukların 60-72 aylık çocuklara göre anneleri ile daha çok çatışma yaşadıkları sonucunu ortaya koymuştur (Saygı, 2011). Afrikan Amerikalı annelerin çocuklarıyla ilişkinin incelendiği bir başka çalışmada, çalışmanın amacını bilmeyen değerlendiriciler 10 dakika boyunca videoya kaydedilen anne-ocuk etkileşimlerini bağımsız olarak inceleyerek anne ve ocuk davranışlarını değerlendirmiştir. Genel olarak, k uk çocukların anneleri, daha büyük çocukların annelerine göre daha cesaret verici, sıcak ve daha az olumsuz olarak değerlendirilmiştir (Mandara ve diğ., 2012). Mevcut çalışmadan elde edilen bulguya kültürel farklılıklar ve örneklem grubundaki annelerin eğitim durumu gibi özellikler annelerin farklı yaş grubundaki çocuklara karşı farklı bir tutum sergilememelerine neden olabilir.

Çocukların okul öncesi eğitim alma süresi ve devam ettikleri okul öncesi eğitim kurum türü değişkenine ilişkin bulgular, çocukların devam ettiği okul öncesi eğitim kurum türüne ve okul öncesi eğitim alma süresine göre anne-ocuk ilişkisinin farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Elde edilen bu bulgu Aslan (2018)'ın çalışmasıyla uyum içindedir. 60-72 aylık okul öncesi dönem çocuğu olan annelerle gerçekleştirilen bu çalışmada, resmi ya da özel okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların anneleriyle ilişkilerinin benzer olduğu görülmüştür. Yine aynı çalışmada çocukların okul öncesi eğitim alma süresine göre anneleriyle ilişkisinin farklılaşmadığı dikkat çekmiştir. Mevcut çalışmadan farklı olarak, Saygı (2011) devlet okulunda eğitimine devam eden çocukların ve anneleri arasındaki ilişkinin özel okulda eğitime devam eden çocukların anneleri ile arasındaki ilişkiye göre daha olumlu olduğunu bulmuştur. Okul  ncesi dönem çocukların anneleriyle ilişkilerinin incelendiği bir çalışmada, üç yıldır okul öncesi eğitim alan çocukların anneleri ile daha az çatışma yaşadıkları saptanmıştır (Topçu Bilir, Sop, 2016). Okul  ncesi eğitim alma süresi ve okul türü değişkenine ilişkin literatürde farklı sonuçların elde edilmesi, okul öncesi eğitim kurumunda çocukların anneleriyle ilişkilerinin geliştirilmesine ve desteklenmesine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerin etkili olduğunu düşündürmektedir.

Çocukların dijital oyun oynama süresi değişkenine ilişkin bulgular anne-ocuk ilişkisinin ÇAIÖ toplam puan ve çatışma alt boyut puan ortalamalarına göre farklılaştığını ortaya koymuştur. İki saat ve üzeri dijital oyun oynayan ocukların

ÇAIÖ toplam puan ortalaması ile çatışma boyut puan ortalaması, bir saatten az ve bir-iki saat oynayan çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle günde dijital oyun oynama süresi daha fazla olan çocukların anneleriyle ilişkisi daha olumsuz ve çatışmalıdır. Bu bulguya benzer olarak 50-74 aylık okul öncesi dönem çocukların anneleriyle gerçekleştirilen bir çalışmada, evde televizyon izleme süreleri fazla olan ailelerde annelerin çocuklarıyla ilişkisinin zayıf olduğu ortaya çıkmıştır (Ertürk Kara, 2020). Bu bulgu, sağlıklı bir anne çocuk ilişkisinin kurulması hususunda televizyon izleme süresinde olduğu gibi dijital oyun oynama süresinin ne derece kritik olduğunu göstermektedir.

Annelerin yaşı değişkenine ilişkin bulgular, anne yaşına göre anne-çocuk ilişkisinin farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Elde edilen bu bulgu literatürde yer alan çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Ertürk Kara, 2020; Kök, Ünal, 2018, Topçu Bilir, Sop, 2016). Mevcut çalışmadan farklı olarak, Covid-19 salgın sürecinde 4-6 yaşlarında çocuğa sahip 219 ebeveyn ile ebeveyn-çocuk ilişkisinin incelendiği bir çalışmada, 38-43 yaş arası annelerin çocuklarıyla ilişkilerinde daha iyi olduğunu göstermiştir (Uzun ve diğ., 2021). Bu durum başka bir araştırma sonucu olan 36 yaş ve üzeri yaş annelerin ebeveynlikten daha fazla doyum almasından (Özdemir, 2012) kaynaklanabilir. Fakat, anne yaşının anne-çocuk ilişkisinde belirleyici bir rol oynamamasının nedeni, sağlıklı bir anne-çocuk ilişkisine yönelik katılımcı annelerin farkındalık düzeylerinin benzer seviyede olması olabilir.

Annelerin öğrenim durumu değişkenine ilişkin bulgular, anne öğrenim durumuna göre anne-çocuk ilişkisinin farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Elde edilen bu bulgu literatürdeki bazı çalışmalarla uyum içindedir (Ertürk Kara, 2020; Özdemir, 2012; Topçu Bilir, Sop, 2016; Yaylacı, 2019). Bir diğer yandan literatürde, babanın eğitiminden ziyade annenin eğitiminin ebeveyn-çocuk ilişkilerinin kalitesi üzerinde önemi vurgulanmış, eğitilmiş ebeveynlerin çocukların ihtiyaçlarına öncelik verdiği ifade edilmiştir (Zhang, 2012). Yine aynı çalışmada, ilköğretim mezunu annelerin diğer öğrenim durumundaki annelere göre daha fazla çatışmalı ilişkiye sahip oldukları görülmüştür. Mevcut çalışmadan yola çıkarak katılımcı annelerin çocuklarıyla ilişkisinin belirlenmesinde öğrenim düzeyleri kadar, annelerin çocuklarıyla kurduğu etkileşimin niteliği ve çocuk bakımı ve eğitimine yönelik bilgi birikimi gibi farklı faktörlerin de etkili olduğu söylenebilir.

Annelerin çalışma durumu değişkenine ilişkin bulgular, anne çalışma durumuna göre anne-çocuk ilişkisinin farklılaşmadığını göstermiştir. Bu bulgu literatürde yer alan bazı çalışmalarla uyum içindedir (Aslan, 2018; Kartal, Bartan, 2021; Kök, Ünal, 2018). Başka bir ifadeyle örneklem grubundaki annelerin çocuklarıyla ilişkilerinde annelerin çalışıp çalışmama durumunun önemli bir faktör olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bu durumunun sebebi ise Covid-19 pandemi sürecinde değişen çalışma koşulları olabilir.

Annelerin çocuk sayısı değişkenine ilişkin bulgular, çocuk sayısına göre annelerin çocuklarıyla ilişkisinin farklılaşmadığını göstermiştir. Elde edilen bu bulgu ilgili çalışmalarla uyum içindedir (Dereli, Dereli, 2017; Aslan, 2018; Saygı, 2011). Benzer olarak Özdemir (2012)'e göre, annelerin toplam çocuk sayısı annelerin genel ebeveynlik tutumlarını değiştirmemektedir. Kısacası, tek çocuğu olan annelerin ya da daha fazla çocuğu olan annelerin çocuklarına karşı benzer tutum ve davranışlar sergilemeleri toplam çocuk sayısına göre anne-çocuk ilişkisinde farklılaşmaya yol açmamış olabilir.

Aile yapısı değişkenine ilişkin bulgular, olumlu ilişki alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Tek ebeveynli aile yapısına sahip çocukların olumlu ilişki alt boyut puanlarının çekirdek aile ve geniş aile yapısına sahip çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle, tek ebeveynli annelerin çocuklarıyla ilişkisi daha olumludur. Benzer olarak Covid-19 pandemi sürecinde yürütülen bir başka çalışmada, tek ebeveynlerin çocuklarıyla daha az çatışma yaşama ve kavga etme olasılıkları olduğu saptanmıştır (Perelli Harris, Walzenbach, 2020). Aynı çalışma pandemi sürecinde tek ebeveynli aile yapısına sahip ailelerde ebeveyn-çocuk ilişkisinin beraber yaşayan ebeveynlere kıyasla biraz daha fazla kötüleştiğini göstermiştir. Bunun yanı sıra, bazı araştırmacılar yalnız anneliğin çocuklar için psikolojik problemlere yol açmadığını ortaya koymuştur (Golombok ve diğ., 2016). Sonuç olarak, mevcut çalışma tek ebeveynli annelerin çocuklarıyla ilişkisinin daha olumlu olduğunu göstermektedir. Bu sonuç annelerin tek ebeveyn olmasından dolayı çocukları ile daha fazla etkileşime girmesinden ve çocuklarının gelişimsel ihtiyaçları hakkında yeterli bilgiye sahip olmasından kaynaklanabilir.

Aylık gelir durumu değişkenine ilişkin bulgular, ailenin gelir durumuna göre anne-çocuk ilişkisinin farklılaştığını ortaya koymuştur. Aile gelir durumu 3500 TL ve altı olan çocukların ÇAIÖ toplam puanı ile çatışma alt boyut puanlarının aile gelir durumu 6501 TL ve üstü olan çocuklara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Başka bir deyişle, aylık gelir durumu düşük olan annelerin çocuklarıyla ilişkisi daha olumsuzdur. Araştırmacılar, ailenin sosyoekonomik düzeyi ne kadar yüksekse annelerin daha fazla olumlu olma eğiliminde olduğunu ortaya koymuştur (Mandara ve diğ., 2012). Başka bir çalışmada ailenin gelir düzeyi azaldıkça ebeveyn ile çocuk arasında yaşanan çatışmalar artmaktadır (Dereli, Dereli, 2017). Benzer şekilde, 4-6 yaş okul öncesi dönem çocukların ebeveynleriyle ilişkisinin incelendiği bir çalışmada, geliri giderinden az olan ailelerin, geliri giderine eşit ya da geliri giderinden daha fazla olan ailelere göre çocuklarıyla daha fazla çatışma yaşadığı bulunmuştur (Yaylacı, 2019). Araştırmacılar, düşük gelirlili ebeveynlerin Covid-19 pandemi sürecinde mağdur olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin bu durumdan etkilenebileceği ifade etmiştir (Perelli Harris, Walzenbach, 2020). Bu bulgu Covid-19 pandemi sürecinde gelir durumu daha düşük olan ailelerin çocuklarıyla ilişkilerine yansıtacak kadar ekonomik sıkıntı yaşamamasından kaynaklanıyor olabilir.

Çocukla geçirilen süre değişkenine ilişkin bulgular, ÇAIÖ toplam puanında ve çatışma alt boyut puanında iki saatten az çocuğuyla vakit geçiren annelerin 2-4 saat ve 4 saat ve üzeri vakit geçiren annelerden daha yüksek puan aldığı saptanmıştır. Yani, çocuğuyla daha az vakit geçiren annelerin çocuklarıyla ilişkisi daha olumsuzdur. Olumlu ilişki alt boyutunda ise gün içerisinde 2-4 saat vakit geçiren annelerin 4 saat ve üzeri vakit geçirenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer olarak 10-12 yaş çocukların ebeveynleri ile ilişkisinin değerlendirildiği bir çalışmada çocukların annesiyle geçirdiği süre arttıkça anneleriyle ilişkisinin daha iyi olduğu saptanmıştır (Kaur ve diğ., 2015). Covid-19 pandemi sürecinde uygulanan tedbirler kapsamında olan karantina gibi sebeplerden dolayı evde geçirilen süre artmıştır. Bir başka çalışmada da bu süreçte, ebeveynler çocuklarıyla daha çok ilgilenme fırsatına sahip olmuştur (Özyürek, Çetinkaya, 2021). Dolayısıyla, çocukla geçirilen süre arttıkça annelerin çocuklarıyla ilişkisinin olumlu olması annelerin zaman içinde çocuklarıyla paylaşımlarının artmasından kaynaklanabilir.

Çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ile anne-çocuk ilişkisi ile ilgili sonuçlar;

Araştırmada, okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri ile anne-çocuk ilişkisi arasında orta düzeyde, pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kısacası, dijital oyun bağımlılık eğilim düzey puanları arttıkça anne-çocuk ilişkisi puanları da artmaktadır. Anne çocuk ilişkisinden elde edilen puanların artması olumsuz ilişkiyi, bir diğer ifadeyle çatışmayı temsil ettiğinden dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri yüksek olan çocukların anneleriyle ilişkisinin olumsuz olduğu görülmektedir. Bu bulgu, annelerin çocuklarıyla ilişkisinde olumsuzlukların artmasıyla çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin arttığı ya da çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri anne-çocuk ilişkisini olumsuz yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilmektedir. Dolayısıyla olumlu anne çocuk ilişkisinin çocukların dijital oyun bağımlılığı düzeyini düşürmede önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

Elde edilen bu sonuç ilgili literatürdeki çalışmalar tarafından desteklenmektedir. Araştırmacılar problemlili internet kullanımının daha zayıf ebeveyn ilişkileri ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Bleakley ve diğ., 2016). İlgili literatür sadece internet kullanımında değil oyun oynama davranışlarında da ebeveyn rolünün oldukça önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, Chang ve Kim'e göre (2020), oyun bağımlılığını öngören bir dizi bireysel faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden biri ise düşük düzeyde aile yakınlığıdır. Benzer olarak daha önceki çalışmalarda, oyuncuların aileleriyle kurdukları zayıf ilişki ile oyun bağımlılıkları (Kim ve diğ., 2008) ve problemlili oyun oynama davranışları (Niemz ve diğ., 2005) arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Okul öncesi eğitim alan beş yaş grubu çocukların dijital oyun kullanımlarına yönelik anne görüşlerini inceleyen bir çalışmada, dijital oyun kullanımının aile içi etkileşimi olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır (Toran ve diğ., 2016). Yiğit ve Günüş (2020) tarafından ilköğretim kademesindeki öğrencilerin aileleriyle yürütülen bir başka çalışmada çocuğı bağımlı olmayan ailelerde, annelerin çocuğına yakın ilgi göstermesi ilgi çeken bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık düzeyleri ile annelerin çocuklarıyla ilişkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kısacası, araştırma sonucunda

okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılığını anlamada anne-çocuk ilişkisinin önemli bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde, annelere aşağıdaki önerilerde bulunabilir:

- Araştırmaya katılan erkek çocukların kız çocuklarına göre bağımlılık eğilimlerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Bu bağlamda annelerin erkek çocuklarını sosyal gelişimini destekleyecek geleneksel oyunlara ve fiziksel aktivitelere yönlendirmeleri önerilebilir.
- Araştırmaya katılan çocukların büyük bir bölümü günde 1-2 saat dijital oyun oynamaktadır. Bu çocukların okul öncesi dönem olduğu düşünüldüğünde, bu süre oldukça fazla olduğu görülmektedir. Çocukların dijital oyun oynama süresini azaltmak için annelerin süre sınırlaması getirmeleri ve çocuklarıyla kaliteli zaman geçirmeleri için oynayabilecekleri alternatif oyunlar oynamaları önerilebilir.
- Araştırmaya katılan annelerin dijital araç kullanma süresi arttıkça çocuklarının dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri artmaktadır. Okul öncesi dönem çocukların yetişkinleri model aldığı göz önüne alındığında, ebeveynlerin dijital araçlarla fazla zaman geçirmemesi çocuklarıyla beraber mümkün olduğunca oyunlar oynayarak, çocuklarının gelişimini destekleyecek farklı aktiviteler yapmaları önerilebilir.
- Çocukların %68'inin dijital oyunları tek başına oynadıkları görülmektedir. Bu nedenle, annelerin çocuklarının oynadıkları dijital oyunları takip etmeleri ve beraber oynamaları önerilebilir.
- Çocukların neredeyse yarısının haftada 1-3 gün dışarıda vakit geçirdiği görülmektedir. Annelerin çocuklarıyla sadece ev içinde değil; park, müze, oyun alanları gibi ev dışında da kaliteli vakit geçirmeleri önerilebilir.
- Çocukların kullanmakta olduğu dijital araçlar yerine ailelerin çocukların gelişimlerini destekleyecek eğitici oyuncaklar alması önerilebilir.

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde, araştırmacılara ise aşağıdaki önerilerde bulunabilir:

- Yapılan bu araştırma Covid-19 pandemi sürecinin getirmiş olduğu ebeveynlere ve çocuklara erişim zorluğu nedeniyle problem durumunu tespit etmek için nicel araştırma modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Daha sonra yapılacak çalışmalarda problem durumunun nedenlerine ilişkin nitel araştırma modelinden de faydalanarak karma bir çalışma tasarlanabilir.
- Daha sonra yapılacak çalışmalarda çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimleri incelenirken çocukların fiziksel aktiviteleri, çocukların oyuncak sayıları, annelerin çalışma saatleri, evdeki eğitim ortamları, ebeveynlerin dijital araç bağımlılık düzeyleri gibi değişkenlerin ele alınması önerilebilir.
- Araştırmada okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeyleri incelenmiştir. Daha sonra yapılacak araştırmalarda okul öncesi dönemde olup okul öncesi eğitim almayan çocukların da araştırmaya dahil edilmesi sağlanabilir.
- Daha sonra yapılacak araştırmalarda okul öncesi dönem çocuğu olan babaların da katılımı sağlanarak çocuklarıyla ilişkisi incelenebilir. Böylelikle, ebeveynlerin görüşlerinin karşılaştırılması ve ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkilerinin belirlenmesi sağlanabilir.
- Araştırmada 48-72 aylık okul öncesi eğitim alan çocuklar ve anneleri incelenmiştir. Dijital oyun kullanımının daha küçük yaş grubunda da görülmesinden dolayı 36-48 aylık okul öncesi dönem çocukların dijital oyun bağımlılık eğilim düzeylerinin ve ebeveynlerinin çocuklarıyla ilişkisinin incelenmesi için çalışmalar tasarlanabilir.
- Okul öncesi dönem çocukları ile bire bir görüşmeler yapılarak dijital oyunlarla ilgili bakış açıları sorgulanabilir.

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde, eğitimcilere/politikacılara ise aşağıdaki önerilerde bulunabilir:

- Ailelerin çocuklarıyla beraber oynayabilecekleri; çocukların yaşına ve gelişimsel düzeyine uygun, olumsuz içeriği olmayan dijital oyunların yer alabileceği bir platform oluşturulabilir.
- Teknolojinin gelişmesiyle hayatımızda kullanımı artan dijital oyunların çocuklar üzerindeki etkileri ve dijital riskler hakkında kamu spotu hazırlanmasıyla daha geniş kitlelere ulaşılması sağlanabilir.

- Çocukların dışarıda oyun oynayabilmeleri için güvenli oyun alanlarının oluşturulması sağlanabilir.
- Dijital oyun bağımlılığına yönelik farkındalıklarını artırıcı çalışmalar faydalı olabilir. Çocuklarının dijital araçları doğru kullanımı hakkında ve dijital araçların çocukların gelişimi nasıl etkilediğine yönelik bilgilendirici seminerler planlanabilir.

KAYNAKÇA

- AAP Council on Communications and Media. 2016. Media and Young Minds. **Pediatrics**. c. 138. s. 5: e20162591
- Ak, Mehmet, Şahin Kesici, Barbaros Yalçın, Mehmet Kavaklı. 2019. **Çocuğum Bağımlı Olmasın**. 1. bs. Ankara: Nobel Kitapevi.
- Akgün, Ege, Binnur Yeşilyaprak. 2010. Çocuk Anababa İlişki Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. c. 13. s. 24: 44-53.
- Aktaş, Berna, Nihal Bostancı-Daştan. 2021. Covid-19 Pandemisinde Üniversite Öğrencilerindeki Oyun Bağımlılığı Düzeyleri ve Pandeminin Dijital Oyun Oynama Durumlarına Etkisi. **Bağımlılık Dergisi**. c. 22. s. 2: 129-138.
- Alavi, Seyyed Salman, Masoud Ferdosi, Fereshte Jannatifard, Mehdi Eslami, Hamed Alaghemandan, Mehrdad Setare. 2012. Behavioral Addiction Versus Substance Addiction: Correspondence of Psychiatric and Psychological Views. **International Journal Of Preventive Medicine**. c. 3. s. 4: 290-294.
- Alpgan, Ömer. 2018. Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocukların Ebeveynlerinin Aile Yaşam Kalitesi Düzeyinin Çocuk Anne-Baba İlişkisi Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Altun, Meryem, Murat Atasoy. 2018. Investigation of Digital Game Addiction of Children Between 9-11 Age Groups: Kirşehir Sample. **International Journal of Eurasia Social Sciences**. c. 9. s. 33: 1740-1757.
- American Psychiatric Association. 2013. **Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-5**. Arlington, VA: American Psychiatric Association.
- Andejany, Najwa, Karimah Qutah, Sultan Alwajeeh, Reem Msallam, Dalia Alyamani. 2020. Parent Child Relationship During COVID-19 in Saudi Arabia. Preprint. <https://www.researchsquare.com/article/rs-93850/v1> [20.01.2022]
- Anderson, Craig A., Nicholas L. Carnagey, Mindy Flanagan, Arlin J. Benjamin, Janie Eubanks, Jeffery C. Valentine. 2004. Violent Video Games: Specific Effects of Violent Content on Aggressive Thoughts and Behavior. **Advances in Experimental Social Psychology**. ed. Mark P. Zanna. c. 36. Elsevier Academic Press: 199–249.
- Aral, Neriman, Ayten Doğan-Keskin. 2018. Ebeveyn Bakış Açısıyla 0-6 Yaş Döneminde Teknolojik Alet Kullanımının İncelenmesi. **Addicta: The Turkish Journal On Addictions**. c. 5. s. 2: 317-348.
- Arı-Arat, Ceren, Hülya Gülay-Ogelman. 2021. Küçük Çocukların COVID-19 Sürecinde Teknolojik Araç Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından

- İncelenmesi. **Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi**. c. 5. s. 1: 15-32. <https://doi.org/10.46762/mamulebd.880109>
- Arslan Çiftçi, Hande, Alev Önder. 2020. Oyun Nedir?. **Erken Çocuklukta Oyun ve Oyun Yoluyla Öğrenme**. ed. Alev Önder, Hande Arslan-Çiftçi. 2. bs. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık: 1-25.
- Arslan-Özkılıç, Sevgi. 2021. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Anneleriyle Olan İlişkileri ve Annelerin Çocuğa Yönelik İlgisi ile Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Aslan, Nurcihan. 2018. 60-72 Aylık Çocukların Empati Becerilerinin Anne Çocuk İlişkisi Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- American Society of Addiction Medicine. [23.11.2021]. Definition of Addiction. [https://www.asam.org/docs/default-source/quality-science/asam's-2019-definition-of-addiction-\(1\).pdf?sfvrsn=b8b64fc2_2](https://www.asam.org/docs/default-source/quality-science/asam's-2019-definition-of-addiction-(1).pdf?sfvrsn=b8b64fc2_2)
- Ateş, Neslihan. 2016. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğretmen Adaylarının İnternet Bağımlılıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ateş, Mehmet, Neslihan Durmuşoğlu-Saltalı. 2019. KKTC’de Yaşayan 5-6 Yaş Çocukların Tablet Ve Cep Telefonu Kullanımına İlişkin Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi. **Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi**. c. 5. s. 1: 62-90.
- Auxier, Brooke, Monica Anderson, Andrew Perrin, Erica Turner. 2020. Parents’ attitudes – and experiences – related to digital technology. Pew Research Center: Internet, Science & Technology. <https://www.pewresearch.org/internet/2020/07/28/parents-attitudes-and-experiences-related-to-digital-technology/> [10.02.2022]
- Aydın, Oktay. 2021. Covid 19 Salgın Sürecinin Çocuklar Üzerindeki Etkileri. **Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi**. c. 1. s. 2: 163-195.
- Aydın, Beril, Ayşe Oflu, Sıdika Songül Yalçın. 2021. Evaluation of Video Game Playing Status in School-Age Children With Various Variables. **Turkish Archives of Pediatrics**. c. 56. s. 2: 136-140.
- Aydın, Furkan, Mehmet Barış Horzum. 2015. Öğretmenlerin Bilgisayar Oyun Bağımlılık Düzeylerini Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi. **Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying**. c. 2. s. 1: 52-66.
- Aydoğdu, Fatih. 2021. 4-6 Yaş Çocukların Dijital Oyun Bağımlılıklarında Kardeş Etkisi: Nomofobi, Akıllı Telefon Kullanma, Dijital Oyun Oynama. **Journal: Çocuk ve Gelişim Dergisi**. c. 7: 34-49.
- Bal, Fatih, İpek Okkay. 2021. Dijital Oyunların Çocuklarda Uyku Bozuklukları ile İlişkinin İncelenmesi. **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. c. 3. s. 2: 132-153.
- Bandura, Albert. 1977. **Social Learning Theory**. New Jersey: Prentice-Hall.

- Bartan, Murat. 2010. Kütahya Örneğinde Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Envanterinin 60–72 Aylık Çocukların Anne ve Babalarına Uyarlanması. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bayındır, Dilan, Zeynel Abidin-Mısırlı. 2020. Dijital Oyunlar. **Erken Çocuklukta Oyun ve Oyun Yoluyla Öğrenme**. ed. Alev Önder, Hande Arslan-Çiftçi. 2. bs. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık: 261-277.
- Berk, Laura E. 2013. **Bebekler ve Çocuklar**. çev. Nesrin Işıkoğlu. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Biricik, Zeynep. 2021. Çocukların Oynadığı Dijital Oyunlara İlişkin Dijital Ebeveynlerinin Farkındalıkları Üzerine Bir İnceleme. **Erciyes İletişim Dergisi**. c. 8. s. 2: 575-597.
- Biricik, Zeynep, Abdulkadir Atik. 2021. Gelenekselden Dijitale Değişen Oyun Kavramı ve Çocuklarda Oluşan Dijital Oyun Kültürü. **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder)**. c. 9. s. 1: 445-469.
- Bleakley, Amy, Morgan Ellithorpe, Daniel Romer. 2016. The Role Of Parents In Problematic İnternet Use Among Us Adolescents. **Media and Communication**. c. 4: 24-34.
- Bornstein, Marc H., Diane L. Putnick. 2012. Cognitive and Socioemotional Caregiving In Developing Countries. **Child Development**. c. 83. s. 1: 46-61.
- Bozkurt, Aras. 2014. Homo Ludens: Dijital Oyunlar ve Eğitim. **Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi**. c. 5. s. 1: 1-20.
- Bowlby, John. 1973. Attachment and Loss: Volume II: Separation, Anxiety and Anger. **Attachment and Loss: Volume II: Separation, Anxiety And Anger**. London: The Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis: 1-429.
- Bronfenbrenner, Urie. 1979. Theecology of Human Development. Cambridge: Harvard University Press (Aktaran: Doğan Çakır, Zübeyde. 2019. Çocuk, Başarı, Öğretmen ve Okul Kavramlarına İlişkin Kültür Kodları, Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü)
- Budak, Kadriye Selin. 2020. Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimi Ölçeğinin ve Dijital Oyun Ebeveyn Rehberlik Stratejileri Ölçeğinin Geliştirilmesi, Problem Davranışlarla İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Budak, Onur. 2017. Dijital Çocuk Oyunlarına Çocuk Gelişimi ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin ve Annelerin Bakış Açısı. **Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi**. s. 13: 158-172.
- Büyüköztürk, Şener. 2011. **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum**. 14. bs. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cartıllı, Kader, Ahmet Bedel. 2015. Sosyal Problem Çözme Beceri Eğitiminin Annelerin Sosyal Problem Çözme Ve Çocuk İlişisine Etkisi. **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**. c. 5. s. 43: 95-105.

- Cengiz-Saltuk, Müzeyyen, Cemre Erciyes. 2020. Okul Öncesi Çocuklarda Teknoloji Kullanımına İlişkin Ebeveyn Tutumlarına Dair Bir Çalışma. **Yeni Medya Elektronik Dergisi**. c. 4. s. 2: 106-120.
- Cevher-Kalburan, Fatma Nilgün. 2014. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Dış Mekânda Oyun Fırsatları ve Ebeveyn Görüşleri. **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**. s. 32: 113-135.
- Chai, Su Li, Vivian Hsueh-Hua Chen, Angelina Khoo. 2011. Social Relationships of Gamers and Their Parents. **Procedia-Social and Behavioral Sciences**. s. 30: 1237-1241.
- Chang, Eunbi, Boyoung Kim. 2020. School and Individual Factors on Game Addiction: A Multilevel Analysis. **International Journal of Psychology**. c. 55. s. 5: 822-831.
- Chaudron, Stéphane, Manfred E. Beutel, Veronica Donoso Navarette, Michael Dreier, Ben Fletcher-Watson, Anni-Sofia Heikkilä, Věra Kontríková, Riitta-Liisa Korkeamäki, Sonia Livingstone, Jackie Marsh, Giovanna Mascheroni, Marina Micheli, Daniele Milesi, K. W. Müller, Tuula Myllylä-Nygård, Marja Niska, Oxana Olkina, Svenja Ottovordemgentschenfelde, Lydia Plowman, Wannes Ribbens, Janice Richardson, C. Schaack, Vladimir Shlyapnikov, David Šmahel, Galina Soldatova, K. Wölfling. 2015. **Young Children (0-8) and Digital Technology: A Qualitative Exploratory Study Across Seven Countries**. JRC; ISPRA, Italy.
- Chen, Mei-Fang, Ruey-Hsia Wang, Shu-Ling Hung. 2015. Predicting Health-Promoting Self-Care Behaviors in People with Pre-Diabetes by Applying Bandura Social Learning Theory. **Applied Nursing Research**. c. 28. s. 4: 299-304.
- Choi, Jihye, Youjeong Park, Hye-Un Kim, Jihyeok Song, Daeun Lee, Eunhye Lee, Hyeonjin Kang, Jeeho Lee, Jihyeon Park, Ji-Woo Lee, Seongeun Ye, Seul Lee, Sohee Ryu, Yeojeong Kim, Ye-Ri Kim, Yu-Jin Kim, Yuseon Lee. 2021. Daily Life Changes and Life Satisfaction among Korean School-Aged Children in the COVID-19 Pandemic. **International Journal of Environmental Research and Public Health**. c. 18. s. 6: 3324.
- Choo, Hyekyung, Timothy Sim, Albert K. F. Liau, Douglas A. Gentile, Angeline Khoo. 2015. Parental influences on pathological symptoms of video-gaming among children and adolescents: A prospective study. **Journal of Child and Family Studies**. c. 24. s. 5: 1429-1441.
- Creswell, John W. 2012. **Educational Research: Planning, Conducting, And Evaluating Quantitative and Qualitative Research**. 4. bs. Boston, MA: Pearson.
- Çakıcı, Gizem. 2018. Ergenlerde Dijital Oyun Bağımlılığı Ve Öfkeyi İfade Etme Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Doktora Tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakıcı, Serap. 2006. Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile İşlevlerinin, Anne-Çocuk İlişkilerinin Aile İşlevlerinin Anne-Çocuk İlişkilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Çakır, Mukaddes, Fatma Nur Karakuş, Elif Kocagöz. 2021. Çocuklarda Dijital Bağımlılık: Ebeveynlerle Nicel Bir Araştırma. **Online International Conference on Empirical Economics and Social Sciences**. 3-4 Temmuz 2021. Balıkesir.
- Darga, Hatice. 2021. Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Evde Oynadıkları Dijital Oyunlar ve Ebeveynlerin Davranışlarının Belirlenmesi. **Journal of Computer and Education Research**. c. 9. s. 17: 447-479.
- Demirtaş-Zorbaz, Selen. 2018. Ebeveyn Özyetkinliğinin Yordayıcısı Olarak Ebeveyn-Çocuk İlişkisi. **Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**. s. 46: 144-153.
- Dereli, Esra, Büşra Meryem Dereli. 2017. Ebeveyn-Çocuk İlişkisinin Okul Öncesi Dönem Çocukların Psikososyal Gelişimlerini Yordaması. **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c. 14. s. 1: 227-258.
- Dhakar, Puspa, Subarna Raj Dhakar. 2020. Indulgence of Children and Adolescent in Digital Devices during COVID-19 Pandemic in Nepal. **Europasian Journal of Medical Sciences**. c. 2. s. 2: 136-141.
- Dilci, Tuncay, Aysel Arslan, Mustafa Ersoy. 2019. 0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Belirlenmesi: Sivas İli Örnekleme. **Tarih Okulu Dergisi**. c. 12. s. 38: 122-142.
- Döğner, Saniye Selin, Fatma Elif Kılınç. 2021. 4-6 Yaş Çocuğa Sahip Ailelerin Covid-19 Pandemi Sürecinde Çocukları İle İletişimlerinin İncelenmesi. **IBAD Sosyal Bilimler Dergisi**. s. 10: 480-496.
- Durmuş, Kıvılcım, Ayten Övür. 2021. Medya Etkileri Bağlamında Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Yeni Medya Kullanımının Analizi. **Yeni Medya Elektronik Dergisi**. c. 5. s. 2: 136-155.
- Dursun, Cansu. 2020. Dijital Ebeveynin Online Çocukları: İlk Dijital Çocuk Kanalı Pepee Tv Üzerinden Ebeveyn Çocuk İlişkisinin Dönüşümünün Değerlendirilmesi. **9. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi, 15-17 Nisan 2021**. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi. <http://tlck.org.tr/wp-content/uploads/2022/02/9.TLCK-Cilt2.pdf> [10.12.2021]
- Eni, Beyzanur. 2017. Lise Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı Ve Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erboy, Engin, Rengin Akar-Vural. 2010. İlköğretim 4 ve 5 Sınıf Öğrencilerinin Bilgisayar Oyun Bağımlılığını Etkileyen Faktörler. **Ege Eğitim Dergisi**. c. 11. s. 1: 39-58.
- Erişti, Bahadır, Fatma Avcı. 2018. Preschool Children's Views Regarding Their Parents' Frequency of Internet Use at Home and Its Relevant Effects. **Addicta: The Turkish Journal on Addiction**. s. 5: 163-184.
- Ertürk-Kara, Hatice Gözde. 2020. Anne-Çocuk İlişkisinde Risk Faktörleri: Televizyona Maruz Kalma ve Anne-Çocuk Oyun Süresi. **Eğitim ve Bilim**. c. 45. s. 201: 411-424.
- Fidan, Ayça, Habibe Güneş, Türkan Karakuş-Yılmaz. 2021. Investigating the Digital Parenting Behaviors of Parents on Children's Digital Game Play. **Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c. 50. s. 2: 833-857.

- Gardner Frances, Sarah Ward, Jennifer Burton, Charlotte Wilson. 2003. The Role Of Mother-Child Joint Play in The Early Development of Children's Conduct Problems: A Longitudinal Observational Study. **Social Development**. c. 12. s. 3: 361-378.
- Gassman-Pines, Anna. 2011. Low-Income Mothers' Nighttime and Weekend Work: Daily Associations with Child Behavior, Mother-Child Interactions, and Mood. **Family Relations**. c. 60. s. 1: 15-29.
- Gravetter, Frederick, Lori-Ann Forzano. 2012. **Research Methods For The Behavioral Sciences**. 4. bs. USA: Linda Schreiber-Ganster.
- Golombok, Susan, Sophie Zadeh, Susan Imrie, Venessa Smith, Tabitha Freeman. 2016. Single Mothers By Choice: Mother-Child Relationships and Children's Psychological Adjustment. **Journal of Family Psychology**. c. 30. s. 4: 409-418.
- Gökçe, Aksanur, İsmail Arslan, Sema Ülgen-Öz, Uğur Mete, Damla Taşcı, Duygu Yengil-Taci. 2021. 0-7 Yaş Arası Çocuklarda Mobil Ekran Maruziyetinin Değerlendirilmesi. **Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi**. c. 54. s. 2: 188-193.
- Göymen, Rukiye, Tuncay Ayas. 2019. Akıllı Telefon Bağımlılığı ve Oyun Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying**. c. 6. s. 2: 36-52.
- Gözüm, Ali İbrahim Can, Adalet Kandır. 2020. Okul Öncesi Çocukların Dijital Oyun Oynama Sürelerine Göre Oyun Eğilimi İle Konsantrasyon Düzeylerinin İncelenmesi. **Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi**. s. 41: 82-100.
- Greenfield, Patricia M. 1994. Video Games as Cultural Artifacts. **Journal of Applied Developmental Psychology**. c. 15. s. 1: 3-12.
- Gündüz, Olgun. 2017. Dijital Oyunlar İçin Çocuk ve Aile Rehberliği Çalıştayı Sonuç Raporu. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Yayın No: 09, <https://www.aile.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/yayinlar-ana-baslik/dijital-oyunlar-icin-cocuk-ve-aile-rehberligi-calistayi-raporu.pdf> [12.01.2022]
- Güngör, Hande, Hülya Gülay Ogelman, Hatice Erten Sarıkaya, Özlem Körükçü. 2020. Çocukların Gözünden Evdeki Teknolojik Araçlar. **Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi**. c. 8. s. 23: 175-201.
- Gürcan, Ayşen, Serdar Özhan, Rahmet Uslu. 2008. Dijital Oyunlar Ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 1-50.
- Gürsoy, Figen, Neriman Aral, Aynur Bütün-Ayhan, Yasemin Aydoğan. 2004. Annesi Çalışan Ve Çalışmayan Çocukların Bağımlılık Eğilimlerinin İncelenmesi. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c. 26. s. 26: 62-71.
- Güzen, Müzeyyen. 2021. COVID-19 Pandemi Öncesi ve Pandemi Sürecinde 4-6 Yaş Çocuklarının Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimleri ve Ebeveyn Rehberlik Stratejilerinde Görülen Farklılıkların İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Hastings, Paul D., William T. Utendale, Caroline Sullivan. 2007. The Socialization of Prosocial Development. **Handbook of Socialization: Theory and Research**. ed. Joan E. Grusec, Paul D. Hastings. New York: Guilford Press: 638–664.
- Hazar, Kürşat, Zehra Özpolat, Zekihan Hazar. 2020. Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (Niğde İli Örneği). **Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**. c. 18. s. 1: 225-234.
- Hazar, Zekihan, Muhsin Hazar. 2018. Effect of Games Including Physical Activity on Digital Game Addiction of 11-14 Age Group Middle-School Students. **Journal of Education and Training Studies**. c. 6. s. 11: 243-253.
- Horzum, Mehmet Barış. 2011. İlköğretim Öğrencilerinin Bilgisayar Oyunu Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. **Eğitim ve Bilim**. c. 36. s. 159: 56-68.
- Hu, Bi Ying, Gregory Kirk Johnson, Huiping Wu. 2018. Screen Time Relationship of Chinese Parents and Their Children. **Children and Youth Services Review**. s. 94: 659–669. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.09.008>
- International Play Association. 2014. Declaration on the Importance of Play. http://ipaworld.org/wp-content/uploads/2015/05/IPA_Declaration-FINAL.pdf [10.01.2022]
- İçen, Büşra. 2018. İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerin Sanal Oyun Bağımlılık Düzeylerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Karaboğa, Mehmet Tahir. 2019. Dijital Medya Okuryazarlığında Anne Ve Baba Eğitimi. **OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**. c. 14. s. 20: 2040-2073.
- Karabulut Demir, Evren. 2007. Ebeveyn Tutum Ölçeği (Etö). Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaman-Yaşar, Selva. 2019. Ortaokul Öğrencilerinin Gözünden Dijital Oyun Ve Dijital Oyun Bağımlılığı: Kocaeli İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karataş, Baykal. 2021. Pandemi Sürecinde Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılıklarının İncelenmesi. **Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**. c. 23. s. 2: 195-207.
- Karayağız-Muslu, Gonca, Ozcan Aygun. 2020. An Analysis of Computer Game Addiction in Primary School Children and Its Affecting Factors. **Journal of Addictions Nursing**. c. 31. s. 1: 30–38.
- Kardefelt-Winther, Daniel, Alexandre Heeren, Adriano Schimmenti, Antonius van Rooij, Pierre Maurage, Michelle Carras, Johan Edman, Alexandre Blaszczynski, Yasser Khazaal, Joel Billieux. 2017. How Can We Conceptualize Behavioural Addiction Without Pathologizing Common Behaviours? **Addiction**. c. 112. s. 10: 1709-1715.
- Kartal, Büşra, Murat Bartan. 2021. The Analysis of The Behavioral Problems of The Pre-School Children and of The Mother-Child Relation. **Journal of Family Counseling and Education**. c. 6. s. 1: 1-19.

- Kaur, Manpreet, S. K. Maheshwari, Satish Thapar. 2015. Child and Parent Relationship of School Going Children. **International Journal of Health Sciences and Research**. c. 5. s. 6: 430-439.
- Kaynak-Iltar, Ekin. 2019. Teknolojinin Etik Çıkmazları: İnternetin Ebeveyn ve Çocuklar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Etik Bir İnceleme. **Dijital Çocukluk Dijital Ebeveynler: Dijital Nesillerin Teknoloji Bağımlılığı**. ed. Hasan Hüseyin Aygül, Erdal Eke. 1. bs. Ankara: Nobel Yayınları: 251-272.
- Kazan, Hüseyin, Seyran Sarısoy. 2021. Anne-Çocuk İlişkisi Bağlamında Okul Öncesi Dönemde İletişim Becerileri Üzerine Bir Araştırma. **İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. c. 13. s. 2: 441-472.
- Keya, Farah Deba, Mostafizur Rahman, M. Tareq Nur, Kamal Pasa. 2020. Parenting and Child's (Five Years To Eighteen Years) Digital Game Addiction: A Qualitative Study In North-Western Part of Bangladesh. **Computers in Human Behavior Reports**. c. 2: 100031.
- Kırman, Aslı, Özcan Doğan. 2017. Anne-Baba Çocuk İlişkileri: Bir Meta-Sentez Çalışması. **Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal**. c. 4. s. 1: 28-49.
- Kim, Eun Joo, Kee Namkoong, Taeyun Ku, Se Joo Kim. 2008. The Relationship Between Online Game Addiction and Aggression, Self-Control and Narcissistic Personality Traits. **European Psychiatry**. c. 23. s. 3: 212-218.
- King, Danie L., Paul H Delfabbro, Joel Billieux, Marc N. Potenza. 2020. Problematic Online Gaming and The COVID-19 Pandemic. **Journal of Behavioral Addictions**. c. 9. s. 2: 184-186.
- Király, Orsolya, Mark D. Griffiths, Zsolt Demetrovics. 2015. Internet Gaming Disorder and The DSM-5: Conceptualization, Debates, and Controversies. **Current Addiction Reports**. c. 2. s. 3: 254-262.
- Kocatürk, Metin, Gamze İnan-Kaya. 2019. Siber Zorbalık ve Dijital Ebeveynlik. **Dijital Çocukluk Dijital Ebeveynler: Dijital Nesillerin Teknoloji Bağımlılığı**. ed. Hasan Hüseyin Aygül, Erdal Eke. 1. bs. Ankara: Nobel Yayınları: 27-60.
- Kovess-Masfety, Viviane, Katherine Keyes, Ava Hamilton, Gregory Hanson, Adina Bitfoi, Dietmar Golitz, Ceren Koç, Rowella Kuijpers, Sigita Lesinskiene, Zlatka Mihova, Roy Otten, Christophe Fermanian, Ondine Pez. 2016. Is Time Spent Playing Video Games Associated with Mental Health, Cognitive and Social Skills in Young Children? **Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology**. c. 51. s. 3: 349-357. <https://doi.org/10.1007/s00127-016-1179-6>
- Kök, Emine Ela, Fatma Ünal. 2018. Ebeveynlerin Çocukları ile İlişkilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. **Kastamonu Eğitim Dergisi**. c. 26. s. 5: 1437-1446.
- Kuss, Daria, Mark D. Griffiths. 2012. Adolescent Online Gaming Addiction. **Education and Health**. c. 30. s. 1: 15-17.
- Küçük, Yavuz, Recep Çakır. 2020. Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. **Turkish Journal of Primary Education**. c. 5. s. 2: 133-154.

- Lee, Jaerim, Meejung Chin, Miai Sung. 2020. How Has COVID-19 Changed Family Life and Well-Being in Korea? **Journal of Comparative Family Studies**. c. 51. s. (3-4): 301-313.
- Lee, Changho, Ocktae Kim. 2017. Predictors of Online Game Addiction Among Korean Adolescents. **Addiction Research & Theory**. c. 25. s. 1: 58-66.
- Lee, Shawna J., Kaithlin P. Ward. 2020. **Stress and parenting during the Coronavirus pandemic**. Research Brief, Parenting in Context Research Lab. https://www.parentingincontext.org/uploads/8/1/3/1/81318622/research_brief_stress_and_parenting_during_the_coronavirus_pandemic_final.pdf [18.12.2021]
- Lemmens, Jeroen S., Patti M. Valkenburg, Jochen Peter. 2009. Development and Validation of a Game Addiction Scale for Adolescents. **Media Psychology**. c. 12. s. 1:77–95 <http://dx.doi.org/10.1080/15213260802669458>
- Manap, Abdullah, Emine Durmuş. 2020. Dijital Ebeveynlik Farkındalık Ölçeğinin Geliştirilmesi. **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c. 21. s. 2: 978-993.
- Mandara, Jelani, Carolyn B. Murray, James M. Telesford, Fatima A. Varner, Scott B. Richman. 2012. Observed Gender Differences In African American Mother-Child Relationships and Child Behavior. **Family Relations**. c. 61. s. 1: 129-141.
- Marsh, Jackie, Lydia Plowman, Dylan Yamada-Rice, Julia Bishop, Jamal Lahmar, F Scott, Andrew Davenport, Simon Davis, Katie French, Maddalena Piras, S Tornhill, Peter Robinson, Peter Winter. 2015. **Exploring Play and Creativity in Pre-schooler's use of apps: Final Project Report**. https://researchonline.rca.ac.uk/4279/1/Component%201%20TAP_Final_Report.pdf [10.12.2021]
- Mart, Mehmet, Oğuz Serdar Kesicioğlu. 2020. COVID-19 Pandemi Sürecinde Ailelerin Evde Oyun Oynamaya İlişkin Görüşleri. **Electronic Turkish Studies**. c. 15. s. 4: 945-958. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies44381>
- Mızrakçı, Şule. 1994. Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki Eden Faktörler: Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Milteer, Regina M., Kenneth R. Ginsburg, Deborah Ann Mulligan. 2012. The Importance of Play in Promoting Healthy Child Development And Maintaining Strong Parent-Child Bond: Focus on Children in Poverty. **Pediatrics**. c. 129 s.1: e204–e213. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-2953>
- Morrison, Emily Forgas, Sara Rimm-Kauffman, Robert C. Pianta. 2003. A Longitudinal Study of Mother–Child Interactions at School Entry and Social and Academic Outcomes in Middle School. **Journal of School Psychology**. c. 41. s. 3: 185-200.
- Mustafaoğlu, Rüstem, Zeynal Yasacı. 2018. Dijital oyun oynamanın çocukların ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerine olumsuz etkileri. **Bağımlılık Dergisi**. c. 19. s. 3: 51-58.

- Namlı, Sevinç, Gönül Tekkurşun-Demir. 2020. The Relationship between Attitudes towards Digital Gaming and Sports”. **TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology**. c. 19. s. 1: 40-52.
- Nie, Norman H., Lutz Erbring. 2002. Internet And Society: A Preliminary Report. **IT & Society**. c. 1. s. 1: 275-283.
- Niemz, Katie, Mark Griffiths, Phil Banyard. 2005. Prevalence of Pathological Internet Use Among University Students and Correlations with Self-Esteem, The General Health Questionnaire (GHQ), and Disinhibition. **CyberPsychology & Behavior**. c. 8. s. 6: 7-9.
- Nikken, Peter, Jeroen Jansz. 2006. Parental Mediation Of Children’s Video Game Playing: A Comparison of The Reports by Parents and Children. **Learning, Media and Technology**. c. 31. s. 2: 181-202.
- Nikken, Peter, Marjon Schols. 2015. How and Why Parents Guide The Media Use of Young Children. **Journal of Child and Family Studies**. c. 24. s. 11: 3423-3435.
- Nguyen, Stephanie T. 2018. Parent-Child Relationships and School Attitudes in Vietnamese Young Adults. Doktora Tezi. San Diego State University.
- OfCom. 2020. Children and Parents:Media Use and Attitudes Report 2020/21. https://www.ofcom.org.uk/_data/assets/pdf_file/0025/217825/children-and-parents-media-use-and-attitudes-report-2020-21.pdf [12.11.2020]
- OfCom. 2017. Children and Parents: Media Use and Attitudes Report. https://www.ofcom.org.uk/_data/assets/pdf_file/0020/108182/children-parents-media-use-attitudes-2017.pdf [12.11.2020]
- Oğuz, Büşra Nur. 2020. Okul Öncesi Dönemde Çocukları Olan Ebeveynlerin Teknoloji Kullanımına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Orak, Muzaffer Emir, Hanifi Üzüm, Esra Yılmaz. 2021. Üniversite Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı Düzeylerinin İncelenmesi. **Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi**. c. 6. s. 2: 279-293.
- Oral, Ayşe Hilal. 2018. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Orhan, Ebru. 2018. 10-14 Yaş Arasındaki Çocukların Fiziksel Aktivite Seviyesi, Dijital Oyun Bağımlılığı ve Dikkat Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- O’Rorke, Kevin. 2006. Social Learning Theory & Mass Communication. **ABEA Journal**. c. 25. s. 4: 72-74.
- Öncel, Mustafa, Ahmet Tekin. 2015. Ortaokul Öğrencilerinin Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Ve Yalnızlık Durumlarının İncelenmesi. **İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi**. c. 2. s. 4: 7-17.
- Öngider, Nilgün. 2013. Anne-Baba ile Okul Öncesi Çocuk Arasındaki İlişki. **Current Approaches in Psychiatry/Psikiyatride Guncel Yaklasimler**. c. 5. s. 4: 420-440.

- Öngören, Sema. 2021. The Pandemic Period and The Parent-Child Relationship. **International Journal of Contemporary Educational Research**. c. 8. s. 1: 94-110. DOI: <https://doi.org/10.33200/ijcer.800990>
- Özcan, Fatma. 2018. Okul Öncesi Eğitimi Alan Çocuklarda Teknoloji Kullanımı ve Sosyal Becerilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdamar, Kazım. 2004. **Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi Cilt 2**. Eskişehir: Kaan.
- Özdemir, Asım Deniz. 2012. Bazı Değişkenler Açısından Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Becerilerinin ve Ailelerinin Ebeveynliğe Yönelik Tutumları. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdurak-Sıngın, Rabia Hürrem. 2021a. Oyun, Oyunlaştırma ve Fiziksel Egzersiz. **Çocuklarda Motor Gelişim ve Oyun**. ed. Faruk Yamaner, Murat Çalbıyık. 1. bs. Ankara: Nobel Yayınları: 145-164.
- Özdurak-Sıngın, Rabia Hürrem. 2021b. 21. Yüzyıl ve Değişen Çocuklar. **Çocuklarda Motor Gelişim ve Oyun**. ed. Faruk Yamaner, Murat Çalbıyık. 1. bs. Ankara: Nobel Yayınları: 119-144.
- Özkan, Banu. 2017. Anne Görüşlerine Göre 5-6 Yaş Çocukların Bilgisayar/Tablet Kullanım Düzeyleri. **The Journal of Academic Social Science**. c. 5. s. 54: 390-399.
- Özkılıç Kabul, Nadire Deniz. 2019. Üç Yaş Çocuklarda Teknolojik Alet Kullanımının Sosyal Beceri, Oyun Becerisi ve Dil Gelişimi Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Öztürk-Eyimaya, Aslıhan, Aylin Yalçın-Irmak. 2021. Relationship Between Parenting Practices and Children's Screen Time During the COVID-19 Pandemic in Turkey. **Journal Of Pediatric Nursing**. s. 56: 24-29.
- Öztürk-Eyimaya, Aslıhan, Sevim Uğur, Tufan Aslı Sezer, Ayfer Tezel. 2020. İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinde Dijital Oyun Bağımlılığının Uyku ve Diğer Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. **Journal of Turkish Sleep Medicine**. c. 2: 83-90.
- Özyürek, Arzu, Ayşe Çetinkaya. 2021. Covid-19 Pandemi Döneminde Aile ve Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinin İncelenmesi. **Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. c. 18. s. 1: 96-106.
- Özyürek, Arzu, Fatma Tezel-Şahin. 2015. Anne-Çocuk İlişkisinin ve Baba Tutumlarının Çocukların Ahlaki ve Sosyal Kural Anlayışları Üzerine Etkisi. **Eğitim ve Bilim**. c. 40. s. 177: 161-174.
- Padilla-Walker, Laura M, Larry J. Nelson, Jason S. Carroll, Alexander C. Jensen. 2010. More Than a Just a Game: Video Game and Internet Use During Emerging Adulthood. **Journal of Youth and Adolescence**. c. 39. s. 2: 103-113.
- Park, Hyun Sook, Yun Hee Kwon, Kyung Min Park. 2007. Factors on Internet Game Addiction Among Adolescents. **Journal of Korean Academy of Nursing**. c. 37. s. 5: 754-761.

- Perelli-Harris, Brienna, Sandra Walzenbach. 2020. How has the Covid-19 crisis impacted parents relationships with their children? ESRC Centre for Population Change: Policy Briefing, 54. Southampton: University of Southampton. http://www.cpc.ac.uk/docs/2020_PB54_How_has_the_Covid-19_crisis_impacted_parents.pdf [07.09.2021]
- Pianta, Robert C. 1997. Adult–Child Relationship Processes and Early Schooling. **Early Education And Development**. c. 8. s. 1: 11-26.
- Popov, Leonid M., Ruth Ilesanmi. 2015. Parent-Child Relationship: Peculiarities and Outcome. **Review of European Studies**. c. 7. s. 5: 253-263.
- Prensky, Marc. 2001. Digital Natives, Digital Immigrants Part 2: Do They Really Think Differently? **On the horizon**. c. 9. s. 5.
- Rehbein, Florian, Dirk Baier. 2013. Family-, Media-, and School-Related Risk Factors of Video Game Addiction. **Journal of Media Psychology**. c. 25. s. 3: 118-128.
- Rideout, Victoria, Michael B. Robb. 2020. The Common Sense census: Media use by kids age zero to eight, 2020. San Francisco: Common Sense Media https://www.commonsensemedia.org/sites/default/files/research/report/2020_zero_to_eight_census_final_web.pdf [03.03.2022]
- Rodriguez Christina M. 2010. Parent-Child Aggression: Association with Child Abuse Potential and Parenting Styles. **Violence Vict**. c. 25. s. 6: 728–741. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.25.6.728>
- Roos, Leslie E., Marlee Salisbury, Lara Penner-Goeke, Emily E. Cameron, Jennifer L. P. Protudjer, Ryan Giuliano, Tracie O. Afifi, Kristen Reynolds. 2021. Supporting Families to Protect Child Health: Parenting Quality and Household Needs During The COVID-19 Pandemic. **Plos One**. c. 16. s. 5: e0251720.
- Sallayıcı, Zeynep, Zeynep Deniz Yöndem. 2019. Çocuklarda Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Düzeyi ile Davranış Problemleri Arasındaki İlişki. **Bağımlılık Dergisi**. c. 21. s. 1: 13-23.
- Sapsağlam, Özkan. 2018. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Değişen Oyun Tercihleri. **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**. c. 19. s. 1: 1122-1135.
- Saygı, Didem. 2011. Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması ve Anne-Çocuk İlişkisinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Saygı, Didem, Gülden Uyanık Balat. 2013. Anasının Devam Eden Çocuğu Olan Annelerin Çocukları ile İlişkilerinin İncelenmesi. **International Journal of Human Science**. c. 10. s. 1: 844-862.
- Seguin, Diane, Elizabeth Kuenzel, J Bruce Morton, Emma G. Duerden. 2021. School's Out: Parenting Stress and Screen Time Use in School-Age Children During The COVID-19 Pandemic. **Journal of Affective Disorders Reports**. c. 6: 100217.
- Shaffer, Howard Jeffrey, Matthew N. Hall, Joni Vander Bilt. 2000. Computer Addiction: A Critical Consideration. **American Journal of Orthopsychiatry**. c. 70, s. 2: 162-168.

- Shanahan, Lily, Susan M. McHale, Ann C. Crouter, D. Wayne Osgood. 2007. Warmth With Mothers and Fathers From Middle Childhood to Late Adolescence: Within- and Between-Families Comparisons. **Developmental Psychology**. c. 43. s. 3: 551–563. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.3.551>
- Shao, Alan T. 2002. **Marketing Research: An Aid to Decision Making**. Cincinnati, Ohio: South-Western/Thomson Learning.
- Simpkins, Sandra D., Heather B. Weiss, Kathleen McCartney, Holly M. Kreider, Eric Dearing. 2006. Mother-Child Relationship as a Moderator of the Relation Between Family Educational Involvement and Child Achievement. **Parenting: Science and Practice**. c. 6. s. 1: 49-57.
- Sisson, Susan B., Timothy S. Church, Corby K. Martin, Catrine Tudor-Locke, Steven R. Smith, Claude Bouchard, Conrad P. Earnest, Tuomo Rankinen, Robert L. Newton, Peter T. Katzmarzyk. 2009. Profiles Of Sedentary Behavior In Children and Adolescents: The US National Health and Nutrition Examination Survey, 2001–2006. **International Journal of Pediatric Obesity**. c. 4. s. 4: 353–359.
- Songur, Ahmet. 2019. Tüketim Kültürü, Dijital Kültür ve Dijital Ebeveynlik. **Dijital Çocukluk Dijital Ebeveynler: Dijital Nesillerin Teknoloji Bağımlılığı**. ed. Hasan Hüseyin Aygül, Erdal Eke. 1. bs. Ankara: Nobel Yayınları: 1-26
- Şalçı, Osman, Kübra Karakaya, Seher Tatlıeşme. 2018. Akıllı Cihaz Kullanımının 3-6 Yaş Çocukların Gelişimine Etkisinin Okul Öncesi Öğretmenleri Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi. **Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. s. 4: 53-63.
- Tamis-LeMonda, Catherine S, Rahil D. Briggs, Sandra G. McClowry, David L. Snow. 2009. Maternal Control and Sensitivity, Child Gender, and Maternal Education in Relation to Children's Behavioral Outcomes in African American Families. **Journal of Applied Developmental Psychology**. c. 30. s. 3: 321-331.
- Tarkoçin, Suna, Nurcan Alagöz, Ebru Boğa. 2020. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Pandemi Sürecinde (COVID-19) Davranış Değişiklikleri ve Farkındalık Düzeylerinin Anne Görüşlerine Başvurularak İncelenmesi. **Electronic Turkish Studies**. c. 15. s. 6: 1017-1036.
- Teuwen, Jolien, Dirk De Groof, Bieke Zaman. 2012. Flemish Preschoolers Online: A Mixed-Method Approach to Explore Online Use, Preferences and The Role of Parents and Siblings. **The Etmaal van de Communicatiewetenschap, 2012**. Leuven: https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/350708/1/Flemish+Preschoolers+Online_English+version.pdf
- Topçu-Bilir, Zeynep, Aylin Sop. 2016. Okul Öncesi Dönemindeki Çocukların Aile İlişkileri ile Çocuklarda Görülen Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c. 40: 20-43.
- Toran, Mehmet, Zeynep Ulusoy, Büşra Aydın, Tuğba Deveci, Aslınur Akbulut. 2016. Çocukların dijital oyun kullanımına ilişkin annelerin görüşlerinin değerlendirilmesi. **Kastamonu Eğitim Dergisi**. c. 24. s. 5: 2263-2278.

- Tuna-Uysal, Meryem, Gizem Tan-Eren. 2019. Dijitalleşmiş Şiddet: Dijital Oyunlardaki Şiddet Ögelerinin Çocuklar Üzerindeki Etkisi. **Dijital Çocukluk ve Dijital Ebeveynler - Dijital Nesillerin Teknoloji Bağımlılığı**. ed. Hasan Hüseyin Aygül, Erdal Eke. 1. bs. Ankara: Nobel Yayınları: 113-142.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. 2018. 11. Kalkınma Planı: Sağlıklı Yaşam ve Bağımlılıkla Mücadele Çalışma Grubu Bağımlılıkla Mücadele Alt Çalışma Grubu Raporu. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Saglikli-Yasam-ve-Bagimlilikla-Mucadele-Calisma-Grubu-Bagimlilikla-Mucadele-Alt-Calisma-Grubu-Raporu.pdf> [17.01.2022]
- T. C. Sağlık Bakanlığı. 2018. Dijital Oyun Bağımlılığı Çalışmayı Sonuç Raporu. <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/30051,yenidijitalpdf.pdf?0> [17.11.2021]
- Uçar-Çabuk, Feyza. 2017. Ebeveyn Çocuk İletişimi Eğitim Programı'nın Anne Baba Çocuk İlişisine ve İletişimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uslu, Şebnem. 2019. Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı, Dijital Oyun Bağımlılığı ve Sosyal Medyaya Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uzun, Halil, Nezahat Hamiden Karaca, Şermin Metin. 2021. Assesment of Parent-Child Relationship in Covid-19 Pandemic". **Children and Youth Services Review**. c. 120: 105748.
- Ünsal, Alparslan. 2019. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Duygusal Zekâsı ve Dijital Oyun Bağımlılıklarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Üstündağ, Alev. 2019. 4-6 Yaş Arası Çocuklar Tarafından Tercih Edilen Dijital Oyunlar. **Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. c. 10. s. 2: 1-19.
- Vandewater, Elizabeth A., David S. Bickham, June H. Lee. 2006. Time Well Spent? Relating Television Use To Children's Free-Time Activities. **Pediatrics**. c. 117. s. 2: e181-e191.
- Vaterlaus, J. Mitchell, Tasha Shaffer, Emily V. Patten, Lori A. Spruance. 2021. Parent-Child Relationships and the COVID-19 Pandemic: An Exploratory Qualitative Study with Parents in Early, Middle, and Late Adulthood. **Journal of Adult Development**. c. 28. s. 3: 1-13.
- Wallenius, Marjut, Raija Leena Punamäki, Arja Rimpelä. 2007. Digital Game Playing and Direct and Indirect Aggression in Early Adolescence: The Roles of Age, Social Intelligence, And Parent-Child Communication. **Journal of Youth and Adolescence**. c. 36. s. 3: 325-336.
- WeAreSocial. 2021. Digital 2021: The Latest Insights into the 'State of Digital'. <https://wearesocial.com/uk/blog/2021/01/digital-2021-the-latest-insights-into-the-state-of-digital/> [10.12.2021]
- Wieber, Jamie L. 2003. Assessing Positive and Negative Parent-Child Interactions: Extending Findings From Parent Global Self-Reports to Child Reports and Parent Telephone Interviews. Doktora Tezi. Bowling Green State University.

- Whitton, Nicola. 2010. **Learning with Digital Games: A Practical Guide to Engaging Students in Higher Education**. Routledge, USA.
- Yalçın-Irmak, Aylin, Semra Erdoğan. 2016. Ergen ve Genç Erişkinlerde Dijital Oyun Bağımlılığı: Güncel Bir Bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*. c. 27. s. 2: 128–137.
- Yalçın, Seda, Yasemin Bertiz. 2019. Üniversite Öğrencilerinde Oyun Bağımlılığının Etkileri Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi*. c. 3. s. 1: 27-34.
- Yazıcı, Zühtüye Nur, Elif Nur Özcan. 2021. Annelerdeki Teknoloji Bağımlılığı Düzeyi ile Dijital Ebeveynlik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İnsan Bilimleri Dergisi*. c. 2. s. 1: 15-28.
- Yaylacı, Birgül. 2019. Okul Öncesi Çocuklarda Ebeveyn Çocuk İlişkisinin İnternet Kullanımı Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yersel, Beyhan Özge, Ayşenur Akbaş, Ender Durualp. 2021. Pandemi Sürecinde Özel Gereksinimli Çocukların Günlük Yaşam Aktiviteleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. c. 8. s. 1: 126-145.
- Yeung, W. Jean, John F. Sandberg, Pamela E. Davis-Kean, Sandra L. Hofferth. 2001. Children's Time with Fathers in Intact Families. *Journal of Marriage and Family*. c. 63. s. 1: 136-154.
- Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM) [09.03.2021]. Teknoloji Bağımlılığı Nedir? <https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/teknoloji-bagimlilik>
- Yıldırım, Yusuf. 2018. **21. Yüzyıl Anne Babalarının Başucu Kitabı Dijital Kültürde Çocuk Yetiştirmek**. Eskişehir: Nisan Yayınevi
- Yıldırım, Yusuf. 2017. **Öğrencilerin Teknoloji ile İmtihanı (Türkiye örneği)**. Eskişehir: Dorlion Yayınevi
- Yıldız Seçkin, Fatih Bektaş. 2021. COVID-19 Salgınının Çocukların Boş Zaman Etkinliklerinde Yarattığı Değişimin Ebeveyn Görüşleriyle Değerlendirilmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. c. 26. s. 1: 99-122.
- Yıldız, İlknur, Mehmet Kanak. 2021. Çocukların Dijital Teknoloji Kullanımı ve Ebeveyn Yaklaşımları: Kesitsel Bir Çalışma. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*. c. 15. s. 2: 306-314.
- Yılmaz, Betül. 2019. Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğretmen Ve Yöneticilerin Dijital Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi: Ankara İli Çankaya İlçesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, Mihriban Betül. 2010. İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Bilgisayara Yönelik Bağımlılık Gösterme Eğilimlerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*. c. 1. s. 1: 617-622.
- Yiğit, Emrullah, Selim Günüç. 2020. Çocukların Dijital Oyun Bağımlılığına Göre Aile Profillerinin Belirlenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. c. 17. s. 1: 144-174.
- Zamani, Eshrat, Ali Kheradmand, Maliheh Cheshmi, Ahmad Abedi, Nasim Hedayati. 2010. Comparing The Social Skills of Students Addicted to Computer Games with Normal Students. *Journal of Addiction and Health*. c. 2. s. (3–4): 59–65. [https://doi.org/10.1016/S0924-9338\(12\)74212-8](https://doi.org/10.1016/S0924-9338(12)74212-8)

- Zehir, Halil, Kıymet Zehir, Fatma Ağgöl Yalçın, Mehmet Yalçın. 2019. Okul Öncesi Dönemde Çocukların Teknolojik Araç Kullanımı Ve Ailelerin Bu Araçların Kullanımını Sınırlandırmada Kullandığı Stratejiler. **Current Research in Education**. c. 5. s. 2: 88-103.
- Zhang, Xiao. 2012. The Effects of Parental Education and Family Income on Mother–Child Relationships, Father–Child Relationships, and Family Environments in the People's Republic of China. **Family Process**. c. 51. s. 4: 483-497.
- Zhou, Yuqiong, Zhitian Li. 2009. Online Game Addiction Among Chinese College Students Measurement and Attribution. **Annual Review of Cybertherapy and Telemedicine**. c. 7. s. 1: 149-154.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Onay Formu

Evrak Tarih ve Sayısı :24.11.2020 - E.2011240418 Yazının Ekidir

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Akademik Etik Kurul

Toplantı Tarihi: 23.11.2020

Toplantı No:2020/10

AKADEMİK ETİK KURUL TOPLANTI KARARI

Yürütücülüğünü Üniversitemiz Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Remziye CEYLAN'ın danışmanlığında Yüksek Lisans öğrencisi Tuğba EMİROĞLU'nun yapacağı "Okul Öncesi Dönem Çocukların Dijital Oyun Bağımlılıkları ile Ebeveyn-Çocuk İlişisinin İncelenmesi" adlı çalışma ve bu çalışmada kullanılacak veri toplama araçları ve yöntemlerine ilişkin bilgilerde etİge aykırı herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Akademik Kurul Üyeleri

Prof. Dr. Abdürrezzak E. BOZDOĞAN
Başkan

Prof. Dr. Nihan ÇETİN DEMİREL
Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Kenan AYDIN
Üye

Prof. Dr. Adem BAKKALOĞLU
Üye

Prof. Dr. Erhan ALTAN
Üye

Yıldız Kampüsü 34349 Yıldız /İstanbul Tel: (0212) 260 21 99 Faks: (0212) 258 51 40 , Tlx:26837 İYU
E-posta: apry@yildiz.edu.tr Web: <http://www.yildiz.edu.tr>

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
<http://ebys.yildiz.edu.tr/Dogrulama/Index?EvrakNo=E.2011240418&ErisimKodu=a7ab5e89>

Ek 2. Anket ve Araştırma İzin Talebi

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-44-18821108
Konu : Anket Araştırma İzni

05.01.2021

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : a) 09.12.2020 tarihli ve 2080159 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 05.01.2021 tarihli ve 18787460 sayılı oluru.

Üniversiteniz Yüksek Lisans Öğrencisi Tuğba EMİROĞLU' nun "**Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Dijital Oyun Bağımlılıkları İle Ebeveyn- Çocuk İlişkisinin İncelenmesi**" konulu tez araştırma çalışması hakkındaki ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanmaması, **uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması**, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Levent ÖZİL
İl Millî Eğitim Müdürü a.
Müdür Yardımcısı

Ek:
1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü - Strateji Geliştirme Şb.Md.
Binbirdirek Mh. İnönü Ökten Cd. No:1 Sultanahmet-Fatih/İstanbul
Telefon No : 0 (212) 384 36 32
E-Posta: ist.agb34@gmail.com
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: Aykut ÇELİK
Unvan : Büro Hizmetleri
İnternet Adresi: istanbul.meb.gov.tr Faks: _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 1dbd-0c2b-33ea-8283-f6f2 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3. Anket ve Araştırma İzni

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-18787460

05/01/2021

Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Yıldız Teknik Üniversitesinin 09.12.2020 tarihli ve 2080159 sayılı yazısı.
b) Bakanlığımızın 21.01.2020 tarih ve 1563890/ 2020/2 No'lu genelgesi.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 29.12.2020 tarihli tutanağı.
d) Bakanlığımız Ortaöğretim Genel Müdürlüğünün 18.12.2020 tarihli ve 18219678 sayılı yazısı.

Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Yüksek Lisans Öğrencisi Tuğba EMİROĞLU 'nun "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Dijital Oyun Bağımlılıkları ile Ebeveyn-Çocuk İlişkisinin İncelenmesi" konulu tezine dair araştırma çalışmasını ilimiz genelinde bulunan ana okullarında öğrenim gören öğrenci velilerine yönelik; Resmi ve Özel Anasınıfı ve Anaokullarında Ebeveyn Bilgi Formu, Dijital Oyun Eğilimi Ölçeği ve Çocuk - Anababa İlişki Ölçeği uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Bakanlığımızın ilgi (d) yazısında **22.01.2021** tarihine kadar uzaktan eğitime devam edileceği belirtilmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi **yüz yüze eğitime geçilmesine müteakiben**, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde araştırma sonuç raporu hakkında Müdürlüğümüz istememket@meb.gov.tr adresine mail yoluyla bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
05/01/2021
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:

- 1- Genelge.
- 2- Komisyon Tutanağı.

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü - Strateji Geliştirme Şb.Md.
Binbirdirek Mh İmran Öktem Cd. No:1 Sultanahmet-Fatih/İstanbul
Telefon No : 0 (212) 384 36 32
E-Posta: ist.sgb34@gmail.com
Kep Adresi : meb@is01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi için: Aykut ÇELİK
Unvan : Büro Hizmetleri
İnternet Adresi: istanbul.meb.gov.tr Faks: _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden bb5e-3ba9-3170-949b-1b08 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 4. Aydınlatılmış Onam Formu

Sayın Katılımcımız,

Katılacağınız bu çalışma, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda tezli yüksek lisans öğrencisi Tuğba EMİROĞLU tarafından, Doç. Dr. Remziye CEYLAN danışmanlığında yapılacak bir tez uygulamasıdır.

Çalışma, okul öncesi dönem çocukların dijital oyun oynama eğilimleri ile anne-çocuk ilişkisinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmaktadır. Çalışmada bize yardımcı olmanız için sizi araştırmaya katılmaya davet ediyoruz. Kabul ettiğiniz takdirde araştırma uygulaması anket şeklinde gerçekleştirilecektir. Anket; anne bilgi formu, çocuk bilgi formu ve iki ölçekten oluşmaktadır. Anketin yaklaşık 10 dakika sürmesi beklenmektedir. Katılmak isterseniz lütfen bu formu imzalayıp zarfın içine koyarak bize ulaştırınız.

Araştırma T.C. Millî Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra aşağıda belirtilen e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Tuğba EMİROĞLU

İletişim Bilgileri:

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

Tarih
İsim-Soyisim
İmza

Ek 5. Kişisel Bilgi Formu

ANNE BİLGİ FORMU

1. Yaşınız:

2. Öğrenim düzeyiniz:

Okur-yazar () İlkokul () Ortaokul () Lise ()

Önlisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora ()

3. Çalışma durumunuz:

Çalışıyor ()

Çalışmıyor ()

4. Toplam çocuk sayınız:

5. Aile yapınızı nasıl tanımlarsınız:

Geniş aile () Çekirdek aile () Tek Ebeveynli ()

6. Ailenizin aylık geliri ne kadardır?

7. Evinizde bulunan dijital araçlar nelerdir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

Akıllı Telefon () Dizüstü Bilgisayar () Oyun Konsolu ()

Masaüstü Bilgisayar () Tablet ()

Diğer: _____

8. Gün içinde en çok hangi dijital aracı kullanmaktasınız? (Bir seçeneği işaretleyiniz)

Akıllı Telefon () Dizüstü Bilgisayar () Oyun Konsolu ()

Masaüstü Bilgisayar () Tablet ()

Diğer: _____

9. Gün içinde dijital araçları kullanma süreniz? (Saat-dakika)

10. Çocuğunuzla günde kaç saat birlikte zaman geçirirsiniz? (Saat-dakika)

ÇOCUK BİLGİ FORMU

1. Çocuğunuzun cinsiyeti:

Kız ()

Erkek ()

2. Çocuğunuzun yaş aralığı:

4-5 yaş/48-60 aylık ()

5-6 yaş/61-72 aylık ()

3. Çocuğunuzun okul öncesi eğitimde kaçınıcı yılı:

1. Yıl ()

2. Yıl ()

3. Yıl ()

4. Çocuğunuzun devam ettiği okul türü:

Devlet ()

Özel ()

5. Çocuğunuz günde ne kadar süre dijital araçlarla oynamaktadır? (Saat-dakika)

6. Çocuğunuz dijital oyunu en çok hangi araçla oynamaktadır? (Bir seçeneği işaretleyiniz)

Akıllı Telefon () Dizüstü Bilgisayar () Oyun Konsolu ()

Masaüstü Bilgisayar () Tablet ()

Diğer: _____

7. Çocuğum dijital oyun oynarken ...

Tek başına oynar ()

Çocuğumun oyununa yardımcı olurum ()

8. Çocuğunuz haftada kaç gün dışarıda zaman geçirir?

1 gün () 2 gün () 3 gün () 4 gün ()

5 gün () 6 gün () 7 gün ()

Ek 6. DOBE Ölçeği İzin Talebi

Ölçek Kullanım İzni

TE Tuğba Emiroğlu
8.10.2020 Per 12:34
Kime: kadriye selin budak

Sayın Kadriye Selin BUDAK,

Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencisiyim. Doç. Dr. Remziye CEYLAN danışmanlığında yürüteceğim tezimde geliştirmiş olduğunuz Dijital Oyun Bağımlılığı Eğilimi Ölçeği'nizi kullanmak istiyorum. Talebimi olumlu karşılamaz durumda ölçeğin bir kopyasını ve yönergesini göndermeniz mümkün müdür?

Saygılarımla,
Tuğba EMİROĞLU

[Yanıtla](#) | [İlet](#)

Ölçek Kullanım İzni

kadriye selin budak <1
3.12.2020 Per 21:46
Kime: Siz

 Ölçek Raporu.docx
28 KB

Merhabalar Tuğba Hocam,
Ölçeği çalışmada kullanabilirsin. Kullanım formu ve puanlama ayrıntıları ekte yer almaktadır.

Kolaylıklar dilerim.

[Yanıtla](#) | [İlet](#)

Ek 7. ÇAIÖ İzin Talebi

T. C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Fakültesi
Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı

26 Ekim 2020

Sayın Tuğba EMİROĞLU

ÇOCUK-ANABABA İLİŞKİ ÖLÇEĞİ'Nİ (Akgün ve Yeşilyaprak, 2010) ilgili yerlerde kaynak gösterilmesi şartıyla, araştırmanızda kullanabilirsiniz. Adı geçen ölçek başka çalışmalarda kullanılmak istendiğinde bilgi verilmeli ve başkalarına verilmemelidir.

İMZA
Araştırmacılar Adına
Doç. Dr. Ege Akgün
Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi
Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı